

1990eko uztailak 22 — 1.301. zenbakia — 175 pezeta (BEZ barne) / 10 libera

ARGIA

BIRMOLDAKETAREN
AJEAK JOTA

EKO ALTZA
Larratxo ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

**AUTO SERVICIO
DURANGO**
Retentxu kalea 30
DURANGO

**MERKEK
IGLESIAS**
TRINTXERPE

EKO AIETE
Grupo Etxadi. Telf.: 21 14 88
AIETE. DONOSTIA

**S. JUAN BAUTISTA
Kooperatiba**
Villas auzoa. Telf.: 55 01 99
HERNANI

SUPER AMARA
Isabel II.a, 16 zbk. Telf.: 46 11 77
DONOSTIA

BETI MERKEK
Loiola kalea 12.
DONOSTIA

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa 2/g.
Telf.: 69 25 26. ASTEASU

**AUTOSERVICIO
VILLALBA**
Urkizu, 13. Telf.: 12 05 73—71 61 60
San Juan, 9. Telf.: 70 26 38
EIBAR

EKO TOLOSA
TOLOSA

Vivodist

1.301. zenbakia

POLITIKA

8. Izaskun Rekalde: «Hegoaldean gauzak konpondu ez artean Iparraldean errefuxiatuak izango gara». B. ARTOLA.

14. Ozeaniako urak irakiten. LUIS FERNANDEZ.

17. Jorge Edwards: «Agian sorpresaren bat gertatu daiteke Chileko armadaren barnean». LUIS FERNANDEZ.

ERREPORTAIK

20. Nora daramatza akordioak Nafarroako ikastolak. J.J. PETRIKORENA.

23. Sestao: Birmoldaketaren ajeak jota. XABIN MAZKAZAGA.

27. Javier Berroeta: «Ez dago kuxak pribatizatzeko inongo interesik». IÑIGO ODRIA.

KULTURA

46. Kepa Junkera: «Gauza berriak egiteak ez dit beldurrik ematen». LOREA AGIRRE.

48. Goierritarra: Egin dena egirik, damutzekoa litzateke orain desagertzea. LOREA AGIRRE.

50. Goaz: «Eman dezakegun adina eskaintzen digu obra honek». JOXAN OIZ.

52. Amel Mendizabal: «Estilo pertsonala izatea interesgarria ikusten dut». E. IRAZOKI.

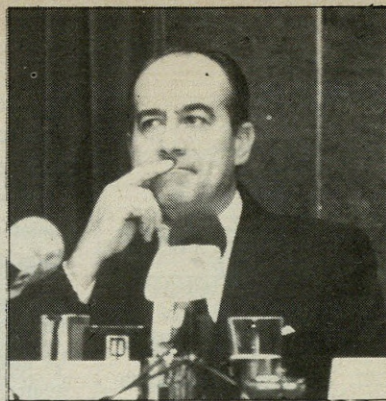

IZASKUN REKALDE: Baionan errefuxiatu bizi da. Orain gutxi bere senarra, Santi Arrospide, epaitua izan da **8** Parisen eta hamar urtetako gartzela zigorra ezarri diote.

IKASTOLAK: Nafarroako Ikastolen Elkartek eta Iruñeko Gobernuak akordio bat sinatu berri dute uztaila hasi bezain pronto. Akordioaren arabera legez onartu gabeko hamabi ikastola txiki—eskolaurrekoak gehienak—eskola publikoan integratuko dira.

20 Harriduraz jaso da erabaki hau ikastolen munduan.

JAVIER BERROETA: Gizon honek bere gain hartu du Bilbo eta Bizkaiko kutxen arteko fusioaren gidaritza. Fusio dela medio Bizkaiko kutxa bakarra sortu bide dutela, apostu eta **27** errealitate berrien aurrean jarri dira orain.

ANTZERKIA: Talde debarrak berak antolatzen duen antzerki astea markotzat hartuta eta Piarres Lartabalen testu bat egokituta, «Goaz» taldeak «Ihauteriak» izeneko **50** muntaia bistaratuko du larunbat honetan.

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Gorka Arrese, Mikel Arrieta, Luis Fernández, Josu Landa, Xabier Lekuona, Imanol Murua, Joxan Oiz, Juan Jose Petrikorena, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Pello Zubiria.

Bilbon: Lorea Agirre, Jose Luis Aizpuru, Joseba Azpeitia, Jose Mari Egana, Xabier Letona, Sabinio Madariaga, Inigo Makazaga, Xabier Makazaga eta Jon Olaizola.

Gasteizen: Bagare taldekoak.

Iparraldean: Isabel Etxeberria, Tala.

Iruñean: Iñaki Camino, Marta Diez, Joxe Martin Gogortza, Imanol Haranburu, Itziar Mendibe.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Natxo Allende, Enrike Amonarriz, Jon Mikel Arano, Ladix Arrosagarai, Antton Azkargorta, Joxe Azurmendi, Joxe Felix Azurmendi, Nerea Azurmendi, Balere Bakalkoa, M.J. Barandiaran, Bota Puntutuba, Amaia Elosegi, Enbido, Xarlo Etxezaharreta, Martin Garitano, Andres Gostin, Mielanjel Harana, Iñaki Irazabalbeitia, Mikel Iribarren, Gure Irratikoak, Irulegi Irratikoak, Xiberoko Boza Irratikoak, Koldo Izagurre, Kanko Izipuz, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Amaia Lasa, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Ermine Madariaga, Fermin Muguruza, Rosa Martin Sabaris, Edu Mintegi, Laura Mintegi, Bego Montorio, Morau eta Mattin, Joxe Mari Ostolaza, Martxelo Otamendi, Jon Sarasua, Allande Sokarros, Joan Mari Torrealdai, J.L. Alvarez 'Txillardeggi', Asisko Urmeneta, Mikel Zabaleta, Jesus Mari Zalakaín, Patxi Zarautz eta Joxemi Zumalabe.

Diseinu eta montajea: Eneko Abrego, Leire Albisu, Jon Barandiaran, Patxi Puertas eta Garbine Ubeda.

Fotomekanika: Agus Barandiaran.

Azala: Garbine Ubeda.

Publizitatea: Lema 7 (Tfnua: 426996)

Promozioa: Josu Esnal

Administrazioa: Txumai Iturria

Ardura teknikoa: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos, Xabier Agirre

D.L.: 80—1963.

Helbideak: ARGIA, Mundaiz bidea z/g. 20012 Donostia / Tenderia kalea 33 - 3. ezk. 48005 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399, (94)4166936, 4166500.

Telefexa: (943)293613.

Inprimategia: ANTZA inprimategia.

1989. urterako harpidetza sariak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria	7.000 pezeta.
Ipar Euskal Herria	465 libera.
Estatu Espainola	7.000 pezeta.
Beste atzerriak	9.300 pezeta.
Airez	14.000 pezeta.

Kaskamotzak ez gara fazistak

Maiatzak 27ko ARGIAren alean kaskamotz mugimenduari buruzko erreportai bat agertu zen, «skin head» deiturikoak arrazismoaren pizkundearekin nahastuz. Argi dago etorkin eta gutxiengo etnikoenganako bazterketa gizarte kapitalisten azpiegitura ekonomikoaren ondorioa dela: Hegoamerikarrak legez kanpoko medioekin sartzen dira Estatu Batuetan, bizitza arrisku bizian jarritz, berdin afrikarrak Europan, etab.

Benetako arrazistak egoera hau mantentzen duten agintariak dira, nahiz eta «aparteheid»en kontra azaldu. Munduaren aurrean guzti hau nola bait estaltzeko erreferentzi punturik gabeko peoi fazistek probokatzen dituzten istiluak erabiltzen dira. Peoi fazista hauek rocker, punki, skin izan daitezke, baina honek ez du esan nahi rocker, punki eta skinak fazista direnik. Euren metodoa tipo batek gazte batzu konbentzitu eta liluratu ostean izorratueneren aurkako gogorkeriari ekitea da. Kaskamotzak «ska» eta «oi» musika estiloen jarraitzaileak gara, skak beltz eta zurien arteko lotura adierazten du, hau arrazismo-tik oso urrun dagoelarik.

Fazistak zirikatu eta akatu! Oi!

BILBOKO SKIN TALDE BAT

Zenbat oker zuzendu nahian

Aspaldian ez dut euskararen erabilpenari buruzko artikulurik idatzi, agian beste norbait

tek hobeki egin dezakeelakoan edo. Dena den, gutun modura baino ez bada ere, komunikabide idatzi eta mintzatueta behin eta berriro ageri diren lau erabilpenen aurkako eritzia agertu nahi nuke, eritzi hau entzunda eta zuzen eritzi-ta, okerrok zuzenduko direlakoan.

Lehena, behin eta berriro idatzita ikus eta entzun dezakedan «Peio» (sic) izenari buruzkoa da. Gure etxean behintzat, Peio esatea bekatu larria izan da beti, ieismo hutsa, **-il** soinu gaizki ahozkatzearen ondorioa, **oilloa** (edo **olloa**) ahozkatu ordez **oioa** ahozkatzea bezain itsusia. **Peillo** (Iparraldean) edo **Pello** (gure artean, balekoa, baina **Peio** sekula ez. Hain zaila al da hori ikastea? Eta ahozkatzea?

Bigarrena, azkenaldian bai irratian eta bai telebistan, kirol programetan batez ere, behin eta berriz entzuten ari naizen **hemezazpi** (sic) bitxia da. Hamarreko segidako salbuespena, **hemeretzi** da Euskal Herri osoan zehar (hamabederatzi luzeegia delako edo). Modu berean, **hamazortzi/hemezortzi** biak dira erabiliak, nahiz eta nik **hamazortzi** hobetsiko nukeen, Bizkaiko erara. Behingoz bederen. Baina **hemeretzi**, inon ere, txokotxikiren batetan ez bada, eta oraingo «moda» kenduta. Ea ba **hamazazpi** (eta **hamazortzi**) esateko ohitura hartuz goazen! behar den moduan alegia.

Hirugarrena, **ihardun/jardun** aditzaren erabilera zkoa da. Betidanik **dut** erako aditza izan arren (**ihardun/jardun dut, dihardut**), **ari izan** aditzaren interferentziaz nonbait, **naiz** erakoa balitz bezala ikus eta entzun daiteke gero eta gehiago (**ihardun naiz** (sic)). Garaiz gaude hanka sartutako lekutik lehenbati lehen ateratzeko.

laugarrena eta azkena, **Bizkaia** delako eskualdearen erabiltzeko modua. **Bizkaia** eta **Bizkaian** dira, noski, baina horrekin batera **Bizkaiko**, **Bizkaitik**, **Bizkaira**, hau da, **-a** jarri barik.

Gure hizkuntzaren finkapenerako zeregin berezia bete behar duten kazetariak ohar hauek kontutan hartuko dituztelakoan, nire eskerrik beroenak gutun hau argitaratzearen.

J.R. ETXEBARRIA

Renfe antieuroperra

Gaur, uztailak 11, Egin egunkarian Gregoria Solis-en artikulua irakurri dut, «Renfen bidaiatzeak dituen abantailak» edo desabantailak ote...?

Zeinek eman dio Renferi esku-bidea, trenbia zerbitzua murriztu eta urrutira doazen trenetan bidaiatzen direnei gehigarri bat ordainarazteko? Zeinen babesa du bidaiaria lapurtzeko, 60 kilometroko bidaiagatik 100 kilometroko tarifa kobratuaz?

Urtetan zehar Bruselasetik Anwerpen eta Leuven-era ibiliak gara nazioarteko trenetan gehigarri ordaindu gabe, betiere bigarren klasean bidaiatuaz. Han laguntza handia eskaintzen zaio bidaiariari, herriarrak bere eguneroko joan-etorriak erraz egin ditzan. Hemen berriz, herriarrak ordaindu behar ugari eta laguntza gutxi. garaikoetxea T.G.V.ri buruz hitz egin duela Strassburgon, baina honek ez du erraztuko gure egunerokoa.

Jaun andreok, lehenbailehen trenez gure eguneroko joan-etorriak ongi egiteko bidea behar dugu. Renfern bete-beharra herriarren bidai zer-

bitzua da, bestela ez du hemen egitekorik...

HERRITARRA

Zezenen aurka, behin eta berriro

Berriz ere, San Ferminak eta hau eta hura eta bestea, zezenen inguruko polemika zaharra piztu da nire koadrilan. Eta alarmatu naiz, egia esateko, lagunaren artean behin ere baino zezenen aldekoago jarrerak ikusi bait ditut. Lehen, zezenketa espainolen deportea zelakotan-edo, gure artean aurkako jarrera nagusi bazen, orain, ez dakit ondo zergatik, gehiago dira aurkakotasun hori «gehiegi»tzat jotzen dutenak. Zezenak betidanik izan direla Euskal Herrian, horiek gabe ez litzatekeela euskal festarik izango, aurkakoak «ekologista bakezale nazkagarri» batzuk direla, horrelako argudioak erabiltzen dira. «Kirol» hori gaizki ikusten dugunok nahiko minorian gelditu ote garen, inpresioa daukat. Bada, nire eritzia, argi eta garbi, hauxe da: ez zait inondik ere ondo iruditzen animalia batzuren gainean, haien sufrimenduaz dibertitu gaitezen. Zer dira, bada, esaten dit lagun batek, zezenak, humanidadeak pairatzen dituen gerra eta hondamendien ondoan? Niretzat berriz, dena lotuta dago, eta zezen baten odolusteaz goza dezakeenak bide erdia eginik daukala, iruditzen zait, pertsonen tortura eta hilketen aurrean intsentsibilitaterantz.

GORKA ETXEBERRIA

Hitzez hitz

«Frantziarekin elkarrekikotasun arrazoi politikorik eta Mendaille atera bada, Amedo eta Domínguez nire defendituak berdin-berdin atera litezke».

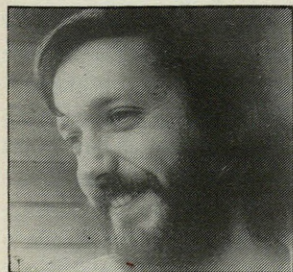
Gonzalo Casado
(Diario 16, 90-VII-14)

«Expo 92a Gobernu Espainolak antolatutako erakusketa da, guztion beharra duena eta bertan Euskal Herriak esku hartu eta protagonismoa izan behar du».

Manuel Olivenza
(Expo 92ko Komisarioa)
(El País, 90-VII-14)

«Euskal buruzagi politikari guztiek Gasteizko Parlamentuan behar lukete egon».

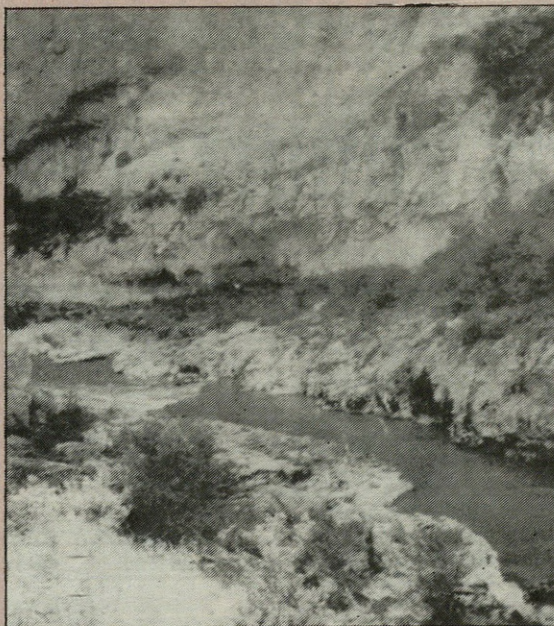
Jesus Eguiguren
(D.V., 90-VII-15)

«Irtenbidea itxiko duen urratsik gerta ez dadin espero dugu».

Sabino Ormazabal
(Egin, 90-VII-15)

Gordetzekoak

IRUNBERRIKO ARROILA- NISSAN PATROL-EZ JOSIA

IRUNBERRIKO gertakarien ostean, eta Susana Arregi eta Jon Lizarralderen gorpuak Iruñerantz eramaterakoan, Irunberriko irteeratik bertako herriarrek Goardia Zibilaren berrogeitamairu Nissan Patrol eta paisanozko hamarren bat auto zenbatu zituzten. Egun ere, bisitarien kontrola zaindus, paisanozko goardiak han-hemenka ibili ohi dira turisten artean nahasturik.

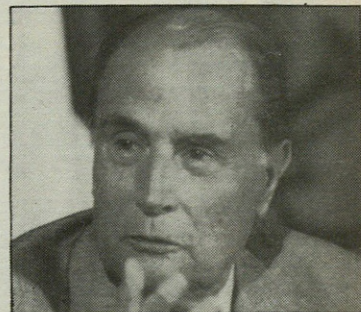
ZERREDA BERDEA AUTONOMIKOETARA AURKEZTUKO DA

HAUTESKUNDE autonomikoetan eskuarki zerrendak osatzen dituzten alderdiez gain, urrirako iragarriak daudenetan, ekologia inguruan mugitzen den jendea bildu da dagoeneko zerrenda bat osatu asmoz. Zerrenda berde honen osaketan aritu den iturri batek adierazi digunez, ohizko ekologistek eta Eibar eta Bizkaia aldean EE utzi eta beste alderdie-tan afiliatu ez den zenbait kidek esku hartuko dute.

Ezpalak

AUTOBIDEAREN LANAK «DRAGADOS»EK KOORDINATZEN DITU

● LURRALDEA koordinakundeak salatu duenez, Iruñezn-Andoain autobidearen zati nafarreko lanak «Dragados y Construcciones» enpresak ezkutuan aurrera darabatz, erabilitako formula azpikontraten dela. Bestalde, Gipuzkoako zatiko lanak burutzeko izenemate epea asteartean amaitu zen, aste bat lehenago inolako enpresarik eman ez zuela.

UZTAILAREN 14EAN «ERRUKIRIK» EZ

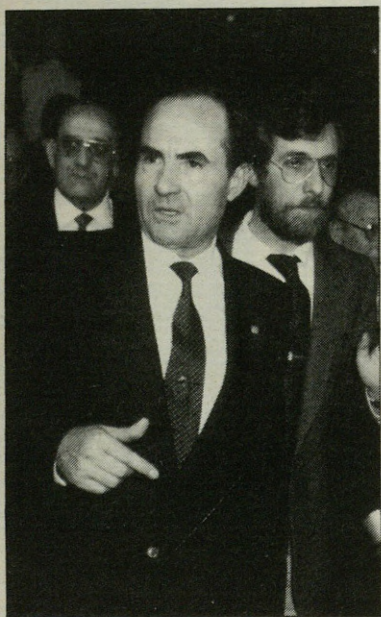
● URTERO bezalatsu frantziarrek uztailaren 14ean «Fête Nationale» ospatu zuten. Aspalddidanik Lehendakariaren *errukia* izan ohi dute presoek, euren zigorrak murriztu egiten bait dira, baina aurtengoan Justizia Ministeritza eta Elysee-aren arteko negoziaketetek ez dute *bar-kamenik* lortu.

POLIZIA NAZIONAL BAT IRUÑEAN SUIZIDATU

● IRUÑEAN akoartelaturik zegoen 36 urtetako polizia nazional batek ostiralean bere buruaz beste egin zuen tiro batez. Beloso Alto-ko koartelean zegoela, bere kideek pistola eskuetan zuela ikusi eta salbatzeko saioa egin omen zuten baina alferrik. Sánchez Quiros polizia 1984ez geroztik Hego Euskal Herrian zegoen.

«Hendayais»eko heriotzeak

Ballesteros zuhurak artxibatuko

DONOSTIAKO 3. Instrukzioko Epaitegiak hauts artetik atera berri nahi izan du «Hendayais kasa». 1980ko azaroaren 23an Hendayais tabernan hiru lagun tiroz hil eta hamarren bat zauritu ostean, bortizki, langak hautsiz, mugara jo zuten hiru tiratzaileak azkenik polizia espainolen eskuetarraino iritsi ziren. Madrilgo telefono zenbaki batera deitu, Ballesteros-ena zena, hau da, garai hartan MULEC-eko arduradun nagusiaren bulegoko telefonora, eta aske uzteko agindua eman zen.

Ondorioz, Justizia espainolari hiru tiratzaileen —Ballesterosen esanetan, polizi informazio zerbitzuen hiru salatari— izenak ukatzeagatik Entzutegiak Ballesterosi hiru urtetako suspentsioa eta ehun mila pezetetako isuna ezarri zion 1985ean. Egun, Donostiako Tovar epaileak Epaitegi Gorenaren 1986eko epai bati jarraikiz hautsak harrotu nahi izan ditu baina Ballesterosek, 1986ean bezalatsu, hiru mertzenariaren kontaktu-kontratatzailearen izena soilik eman du, *Billy el Niño-rena, Antonio Gonzalez Pacheco* polizi ospetsuarena alegia.

Epaileak argitasuna eskatu badu ere, Ballesterosek «Estatu sekretu» gehiegi gordeak dituela nabari geratu da, azken fi-

nean, hiru hiltzaile eta mugan atxilotutako hirukotearen nor-tasuna bera zela eta hauek Ballesterosen menpekoan zirela frogatu bazen, Ballesterosek ez du bere karrera polizialean atzerakada handirik jasan, aitzitik, egun dituen informazioengatik, Rafael Veraren menpe dagoen polizi-buru nagusia da.

IPARRALDEAN eta Hegoaldean dauden polizi frantses eta espainolen arteko garai bateko harreman hotzak, sozialisten sasoiarekin goxotu egin ziren, bien arteko kolaborazioak «emaitza arrakastasuak» lortu zituela. Orain, Iparraldean polizi zerbitzuen aldaketak iragartzen dira, IK eta ETaren aurka aritu diren PAFek eta Gendarmeriak «antiterrorismo» zeregina Polizia Judizialari (PJ) eta Informazio Orokorreko Zerbitzuari (RG) utzi omen diote. Honek zer ondorio izango duen mugaz bi aldeetako polizien harremanetan ikusteko dago, baina aldaketaren zio nagusia bi polizi zerbitzuen arteko tirabirak direla esan da, beraz, logika polizialean, «ekitaldi arrakastatsu» batez aldaketa ospa dezaketela adieraztea ez litzateke gehiegitxo iragartzea.

Gauza bera gertatzen omen da ere, Goardia Zibila eta Polizia Nazional espainolaren artean. Bi gorputz polizialen arteko tirabirak lehenaren aldeko apostua egitea bultzatu Madril, honen Rodríguez Galindo Intxaurrondoko komandante eta militarrenganako konfidantza handitu duela. Berriro ere, polizi zerbitzu desberdinen arteko lehiak eta protagonismoak neurri bereziak hartzera behar dituzte politikariak, arazoak konpontzeko ardura duten politikarion bestelako neurriak hartzeko borondatearen izpirik ez dela somatzen.

G OBERNU espainolak Mendaille askatu bezain laster, kasuak daraman atzerapena dela eta, Fiskaliatik Amedo eta Domínguez en askatzeko eskaera luzatuko duela mehatxatu da. Bi urte egin du Amedo eta Domínguez espetxean daudela eta aurkako epailetarik ez dute izan, beraz, Justizia espainolaren arabera askatasuna lortzeko aukera izan dezakete.

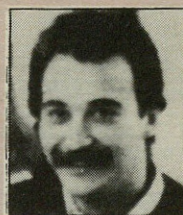
Ballesteros errugabea, Mendaille aske, Paesa «ezin» estraditatu, Amedo eta Domínguez aske gelditzeko aukeraz... Milans del Bosch militar kolpezalea indultatua, Tejero ere kaleratzeko... Piti eta Zabala Batallón Vasco Español-eko (BVE) hiltzaileak hirugarren graduaz Tejeroren bide beretik, azken finean, Emilio Hellin hiltzaile eskuindarrak Ameriketara ihes egiterakoan hanka sartu zuela ziurta daiteke. Hau honela, Múgica Herzog Justizia ministrariak hauenganako indarrean ipinitako politika eskertu beharko da.

K OMUNITATE autonomoaren egungo legealdia amaitzerakoan Autonomi Estatuaren egoerak hartu du protagonismoa, gai hau Donostiako Udako Ikastaroetan aztergai izan bait da. Bertan Jose Antonio Ardanza, Carlos Garaikoe-txea, Iñigo Iruin, Kepa Aulestia eta Jose Antonio Maturana izan dira. Alderdi abertzaleetako ordezkariak autonomia gartzeko hitzarmen berri eta sakonagoak behar direla onartu dute, hori ulertzeko era eta lortzeko bide ezberdinak proposatzen badituzte ere.

Bestalde, azken asteotan bezalatsu, Hegoaldeko parlamentuak opor erritmoaz ari dira eta, uda oro bezalatsu ere, Hego Euskal Herriko politika esparruan gai batek joko du fuere eta Irurtzun-Andoain autobidearen lanek zeresan frango eragin dezaketenez, udako gai beroa izan daiteke. Nafarroan aurrera doaz lanak eta Gipuzkoan irailean hastekoak dira. Hasiera horrek eragin dezakeen erreakzioa zein nolakoa izan daitekeen enpresek usain dute eta kronika hau idazten den egun beren amaitzen da lizitazio epea, hau da, enpresek aurkeztu beharreko lan-egitasmo eta izenematearen epea. Antza denez, izenik eman duen enpresarik ez dago.

N. ARRASTOA

Isiltasun lotsagarria

G EORGES MENDAILLE, GALEko buruzagitzako kide garrantzitsuen askatzeak orain arte nolabaiteko zantzak demokratikoen izenean isiltasun lotsagarria mantendu dutenentzat kolpe gogorra suposatuko duelakoan nago. Amedoren komandoek euskal abertzalegoaren aurka su eta gar hasi zirenetik zazpi urte iragan ondoren oraindik salaketa gogorra baino eraginkorrik egin ez dutenek esplikazio ugari eta sakonak eman beharko lituzke bai euren militantiaren aurrean eta baita, hauteskunde garaian gaudelarik jadanik, hautesle ororen aurrean ere.

Demokrazia hitzaz papoak handitzen zituzten artean ez dute lotsarik izan hainbeste politikok off de record-aren babesaz GAL zelakoa PSOEren asmakizuna izan zela adierazteko. Askatasun demokratikoez besterik hitz egiten ez dutenek konplizidade politiko nazkagarienean erori dira batek daki zer interesen truke GALEko hiltzaileak ez salatzean, denborak berak horrelako pasadizioak sortutako zauriak osatuko dituelakoan, akaso.

O KER dira bada horretaz esperantza txikia dutenek, demokrazia hitza ere prostituitu baita espainiar estatuko interesak defendatzeko erabili diren, erabiltzen ari diren eta, zoritxarrez, erabili-ko diren errekurso parapolizialak direla medio.

Oraingoan ere, berriro ere, munduko lotsagabekeria handienez, Felipe González-ek argi eta garbi esan digu, entzun nahi izan dugunoi behintzat, norena den erantzunkizuna; garbi utzi du ere norainoko konpromezuak dituen mertzenario nazkagari horiekin eta zer nolako seriotasunarekin beteko duen euskal errefuxiatu zein buruzagi abertzaleak hiltzen jardun duten mertzenarioei emandako hitza.

G ONZALEZEN azken ekintza lotsagarria ez da batere hutsala, ez da orain gertatu kasualidade hutsez. GALEko abentura amaituta, zenbait kazetari, abokatu eta indar politikoen eraginez erori diren talde parapolizialen partaide eta arduradunek bidalitako keinu eta mehatxu gogor bati erantzunaren aurrean gaude. Mendaileren askatzea ildo horretatik bakarrik uler daiteke.

Kepa Landa abokatuak hitz argiz ere esan du PSOE-ek erabateko irtenbidea nondik bila lezakeen, *Ley de Secretos Oficiales* delakoa bultzatuz, Chileko «Ley de Punto Final»-aren antzerakoa. Eta horretan afaire likits honetan zikindurik ez daudenek orain arte erakutsi duten baino jarrera gogorragoa behar lukete mantendu.

MARTIN GARITANO
(EGINEko kazetaria)

Izaskun Rekalde, Iparraldean errefuxiatua

«Hegoaldean gauzak konpondu ez artean Iparraldean errefuxiatuak izango gara»

Izaskun Rekalde Baionan errefuxiaturik dagoen emakumea da. Orain gutxi bere senarra, Santi Arrospide, epaitua izan da Parisen eta hamar urtetako gartzela zigorra ezarri diote. Epaiketaren gain eta errefuxiatuen egoerari buruz mintzatu gara

Izaskun Rekalde, Santi Arrospideren emaztea.

ARGIA.— Zure senarra, Santi Arrospide, epaitu berria izan da. Zer gogoeta duzu epaiketaz?

Izaskun Rekalde.— Ez zen lehen aldia ez Santiren ez eta beste errefuxiatu baten epaiketara joaten ginela. Ohituak gaude.

Pariseko Justizi Jauregian polizia eta izugarritzko jernalista asko zela ikusi genuen. Normala baino espektazio gehiago. Epaiketa niretzat garrantzitsua zen, noski, senarragatik, baina baita ere berekin batera epaituak izan direnengatik ere. Bere

etxean mantendu zuten Iparraldeko biztanleak bait dira.

Niretzat une garrantzitsua Santik bere militantzia onartu zueneko izan zen. Jendea pozik agertu zen ETako kide zela onartu zuenean. ETaren borroka nondik zetorren azaldu eta guk ezin badugu, gure semeek jarraituko dutela esplikatu zuen. Borroka amaitzeko era bakarra negoziaketaren bidea da. Horixe da Santik epaian esan zuena. ETako militantzia harro onartu zuenean, une hartan, erdi lokaturik zeuden jernalista guztiak bapatean jeiki eta telefonoz deitzera abiatu ziren.

A.— Epaia, bere garapenean, nola ikusi duzu?

I.R.— Bo, fiskalak aurkeztu zituen frogak, asko ilegalak ziren. Eta hori ez dut nik bakarrik esaten. Legez kanpoko telefono entzuteak egotea eta gainera gero hauek frogaz bezala aurkeztea, adibide bat da. Mota honetako irregularitateak ikusita, defentsa zeramaten abokatuek, epaia bertan behera uztea eskatu zuten eta epaileak eztabaidatzera joan ziren. Gerora, legez kanpokoak diren neurri hoiek izan arren, epaiketarekin aurrera jarraitzea erabaki zuten. Legaltasuna zapaldua izan da. Auzi hau ez da benetakoa izan, auzi politikoa bilakatu dute, aldezturik erabakia hartua zen. Muntia bat izan da.

Kontradio nabariena, fiskalak une oro, ETA zer den eta ETAk egiten dituen ekin-tza armatuak zein diren frogatzen saiatu direla da. Ez dute, epaituak zirenen aurkako frogak bat bera ere azaldu, ez dira ahalegindu ere egin. Epaituen aulkian zirenek

egin dutena edo egin ez dutena ez da aztertu ere egin, fiskalak Euskadi Ta Askatasuna beraientzat zer den frogatzen saiatu dira.

A.— Epaietan zehar zu eta Santi ikusten al zineten?

I.R.— Une bakarra utzi ziguten, ez bakarka, jende guztiaren aurrean baizik. Ni eta haurrak joan eta musu bat eman ahal izateko denbora.

A.— Alabek zer esaten zuten epaietan?

I.R.— Bo, oso gazteak dira. Lau urte dituzte biek, bikiak dira eta. Aita urrun, hainbat poliziren artean ikustean beldurra sentitzen zuten, jende pilo batek pistola zeramala ikusten zuten gainera. Behin eta berriro errepikatzen zidaten, zergatik beste aitak kalean ziren eta beraiena aldiz han barruan. Etxean noiz izanzen den eskatzen dute.

A.— Nola jaso duzu estradizioaren erabakia?

I.R.— Erabakia egin zen egun berean han ginen. Erantzuna emateko testua oso luzea zen, luzeegia. Garbi utzi behar da erabakia azaltzean, ez dutela estradizioa talde armatuko kide izateagatik dela esan. Frantziako legediaren arabera, talde armatuko kide izatea, kontu politiko dela onartzen da, eta jakina! ezin zuten hori onartu. Egin dutena, ETAk burututako ekintza armatuengatik estradizioa ematea izan da. Baina hori izugarritzko kontradizioa da, talde armatuko kide dela onartzen badute bi aldeek, argi dago talde armatu batek egingako ekintzak, politikoak direla era berean. Baina bata bai eta bestea ez dute onartu. Epaietan ETAz besterik ez da hitzegin, ez da epaituen aurkako frogarik eman eta gero amaieran ez dute ETArekin izaera epaitu duten ala ez agertu nahi izan, taldearen ekintzak baizik.

Santi oso lasai zegoen. Argi dauka bera beste askotariko bat dela. Esan ohi dit, bera beste guztiekin batera aterako dela. Konponketa orokorra dela dakusa eta konponketa bakar hori lortuko dugunaren itxaropen guztiak ditu.

A.— Baina estradizioa onartu badute ere 1994 baino lehen Estatu espainolera bidali ezina da...

«Elkartasunagatik ez balitz errefuxiatuok akabo egin genuen honez gero».

I.R.— Bai, legeaz Estatu frantseseko zigorra amaitu baino lehen Espainiara eramatea ezinezkoa delako, legedi frantsesak dioenez. Egia da Estatu espainolean Frantziak kolaboratu nahi ez duela diotela, baina kontu egin behar da, Frantziak egiten duen bakarra, bere legeek diotena betetzea dela. Santi, Mamarru edo beste edonor bestaldera eramateko, legea hautsi behar harko lukete, beraiek dioten horrexerijaramonik ez egin alegia. Baina Frantziak Espainiarekin kolaboratzen ez duela ezin esan, inola ere ez.

A.— Lehen esan duzu izugarritzko espektazioa zegoela Santiren auzian,

**“GAL bezalako
beste muntaia bat egiteko
inolako arazorik ez
dagoela frogatu du
Madrilek”**

hainbeste izan diren arren, giro berezia zegoela.

I.R.— Bai. Orain gutxi amaitu den Pariseko epaiketa hau, duela hiru urte ari izan dira prestatzen. 1987an, Iparraldean errefuxiatuen atxiloteta masiboak eman zire-

nean, orduan hasi zen giroa eta eritzia berotzen. Lehen unetik Santiren imajina konkretu bat zabaldu zuten. Une hartan bazekiten estradizioa ezin zutela lortu, Santik errefuxiatuaren karta zeukan eta. Baina orduan hasi ziren epaietan ataria prestatzen. Espainiako Gobernuak Frantziak gehiago kolabora zezan bultzatzen nahi zuen. Hortik bideratu da dena. Geroztik, imajina batzuk sortu, aurreiritzi batzuk eman dituzte jokoa garatzerakoan. Lortu nahi zutena, «ETA hori da» esatea izan da. Epaituko zena ETA zela agertu nahi izan dute.

A.— Baina nola ulertu hori estradizioa ematearen arrazoia ez ETAk kide izatea baizik ekintza armatuen erantzule izatea omen dela esan dutenean?

I.R.— Hor dago ba kontradizioa. Kutsu legala, beraien legea errespetatzen dutela agertu nahi izan dute. Nola defendatuko zuten ba bestela estradizioa, egun batetik bestera errefuxiatu estatutoa eman eta gero kentzen badiote? Ezin zuten bapatean gauza bat legeaz onartu eta gero aurkakoa.

A.— Orduan zure ustez oraindik Santiri errefuxiatu politiko izaera onartzen diotela uste al duzu?

I.R.— Nik, formalki baietz uste dut, nahiz eta gero praktikan ahantzi egin nahi duten. Epaiketa nola egiten duten ikustea besterik ez dago. Duela urte bete ez dutela estradiziorik eman eta orain bapatean hau.

Bere senarraren epaia alde zaurretik prestatua zegoela pentsatzen du Izaskunek.

“Polizi frantsesak atxilotu dituen zenbait errefuxiaturi, Gobernu frantsesak negoziazioaren alde apostu egiten duela jakin arazi zaie”

Eta ez da egoera aldatu. Hor aspian dagoe-na, bi estatuen arteko akordioak dira, baina hala ere ezip dituzte legeak nahi bezala saltatu.

A.— Akordio hoietaz mintza zarela, nola ikusten dituzu zeuk, errefuxiatu bezala akordio hauek, epe ezberdinak?

I.R.— Norbaitek Frantziak bere kolaboratzea makaldu duela pentsa dezake. Une batean Frantziak, eskaini zuen kolaborazioa beregain erori dela ikusi du. Egun kolaborazioak berdin darrai, baina forma pis-kabat gehiago zaintzen dute eta ez lehen bezala, urjentziatzko kanporatzeak e.a. martxan jarri zituztenean.

Errefuxiatuok badakigu Frantziako Estatuak negoziaketara politikoa ematea nahi

duela. Iparraldean zenbait errefuxiatu atxilotu dituztenean, «hau konpondu behar du-zue, Gobernu frantsesak negoziatzia eman dadin egiten du apostu».

A.— Bi Estatuetak Gobernuen artean itun antzekorik eman delakoan al zara?

I.R.— Gobernu espainolak, negoziatzeko prest dela esanaz jokatu du eta hala agertu izan dio Frantziari, kolaborazioa mantentzea lortuz. Beraiek badakite gu negoziatzeko prest gaudela. Nire ustez itun bat egon zitekeela litekeena da.

A.— Nola ikusten da Frantziako Estatu Espainiako Gobernuaren jarrera?

I.R.— Frantziari, Madrilek hitza betetzen ez duela dakusate, bere legaltasuna betetzen ez duela ikusteak, pisu handia du frantsesengan. GALEkoekin zer egin duten, Hegoaldera entregatu dituztenekin zer gertatu den, tortura... begibistan dute. Azken finean arazoak hor jarraitzen duela. Bestaldean gero eta preso gehiago daudela, kalean arazoak berdin dirautela dakite, Europari begira konpondu gabeko arazo bat dagola.

A.— Baina Gobernu frantsesaren kolaborazioak berdina izaten jarraitzen

dela uste al duzu, Santiren kasuan gogorkiago joka zezaketela ez al duzu pentsatzen?

I.R.— Bai. Santiren inguruko epaiketan, lege aldetik ezin zuten gogorrago joka. Hori hala da. Berez, epaiketa nola gertatu den ikustean, legea hautsi dutela ukaezina da, baina forma aldetik behintzat, askoz ere gehiago puska zezaketen.

A.— Paesa, Mendaille eta azken afe-ekin Gobernu espainola nahiko gaizki geratu da...

I.R.— Bai, hala da, baina Parisek ez du erantzun edo salaketa bat kaleratu. Ofizialki ez du ezer egin.

A.— Eta errefuxiatua izan eta Estatu frantsesean bizi zarenez gero, Frantziak Madrili negoziaketara hurbil dadin presiorik egin dioela uste al duzu?

I.R.— Bo, baietz dirudi. Baina bere interesak handiak dira eta...

A.— Egoera politiko honetan, nola aurkitzen da errefuxiatuen taldea?

I.R.— Argi utzi behar da, errefuxiatuontzat ez dela hemen lasaitasunik. Tentsioa gero eta handiagoa da, errefuxiatuek hemen jarraitzen bait dute eta gero eta den-

bora gehiago daramate kalera atera ere egin gabe. Zenbait jenderentzat, 1987a geroztik errefuxiatuak ez dira esistitzen, desagertuak daudela pentsatzen dute, lehen bezala kolean, kultura eta beste zenbait arlotan lanean agertzen ez direlako. Baina ez da hala, Iparraldeko biztanleen etxetan daude. Alde honetan errefuxiatuak oraindik bagara, eta gero eta gehiago gara esan behar. Hegoaldean arazoak konpontzen diren arte.

Errefuxiatuek ezkutuan, ixilpean egon behar dutenez, ezin dute beraien egoera zein latza den azaldu. Duela hiru urte errefuxiatuek ikasketak, lana, kuadrila, familia... zeukaten. Orain dena galdu arazi die.

A.— Eta nola irauten duzue?

I.R.— Elkartasunari esker. Erabat. Bestela, etxerik, lanik eta familatik urrun bizitzera beharturik nola iraungo genuke? Jendeak etxean hartzen gaitu, eta gainera elkartasuna batipat Iparraldean bada ere, Frantziako Estatu guztian aurkitu dugu. Hala izan ez balitz, akabo errefuxiatuak! Baina horretxek iraun arazi gaitu.

A.— Errefuxiatuek orain arte eragin handia izan dute Iparraldeko abertzale mugimenduan, orain aldiz ezkutaturik daudenean, orduantxe eman da abertzaleatasunaren zuzpertzera.

I.R.— Gauza asko izan direla eduki behar da kontutan. Lehen errefuxiatuek egiten zuten lana, orain Iparraldeko biztanleek hartu dute beregain. Alde honetan errepresioa oso handia da eta honela jendearen erantzuna indartsua da.

A.— Nola jokatzeko du Parisek Iparraldearekiko?

I.R.— Ez du gauza handirik egiten. Alde batetik kontu handia du Iparraldean gauzak erabat kontrolpean eduki ditzan, eta bestalde errepresioa ezartzen du. Ez du inoiz ezer oparitzen, baina presio handia egiten denean, eskua zabaltzen du, baina arazoa larriagoa bihurtzen ez dadin. Seaskaren kasuan ikusi ahal izan dugu, jendea bildu, elkartu dezakeela somatu duenean, Seaska lotu egin du akordio baten bitartez.

A.— Iparraldean bizi zareten errefuxiatuek nola ikusten duzue Hegoaldea,

Izaskunek gero eta errefuxiatu politiko gehiago dela dio.

bere prozesoa?

I.R.— Niretzat Hegoaldeko prozesoz konfidantza handitzen doa. Iparraldean Hegoaldera begira gaude. 1992ko merkatu bakarra dela eta, loturak estutzen hasi beharra antzeman dute denek. Aberri bakar bat garelako sentitzen dugunok, muga hoiek gainditzeko direnean, gauza asko aldatuko direla pentsatzen dugu. Lotura ekonomi-

koak, kulturalak... gauzatzen hasi behar da.

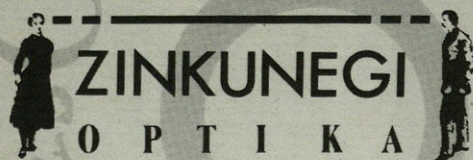
A.— Errefuxiatu batek, duela gutxi Espainiako polizi batzuk bere etxean egon eta beraiekin kolaboratzeko mehatxatu dutela salatu du. Zer gertatu da?

I.R.— Bixenterekin egin dutena, errefuxiatu talde osoaren aurka egin duten ekin-tza bat da, talde osoa beldurtu nahi izan dute. GAL hasi zenean ere, halako gauzak gertatu ziren. Gainera Frantzia eta Espainiaren artean erlazioa hain ona ez dela eta, Madrilek ere presio egin nahi du. Berriz GAL bezelakoren bat muntatzeko inolako arazorik ez dagoela garbi agertu da, lehen egin bait izan dute, ondorioak ere denok ikusi ditugu...

Presio egingo dute, presoekin, familiarekin, errefuxiatuekin eta abar, baina gu beldurtu eta atzera botatzeko denok hil beharko gaituzte.

“Batzuk 1987. urtea geroztik Iparraldean errefuxiatuak ez dagoela uste dute, baina atzera egin ez duen kolaborazio frantsesaren indarrez ezkutuan egotera behartzen gaituzte”

B. ARTOLA

HERNANI, 4 - 20004 DONOSTIA - Telf. 42 06 24

EUSKAL

**EUSKARAREN I.
ERAKUSKETA
OROKORRA**

GORLIZ

UZTAILAREN 20tik 29ra

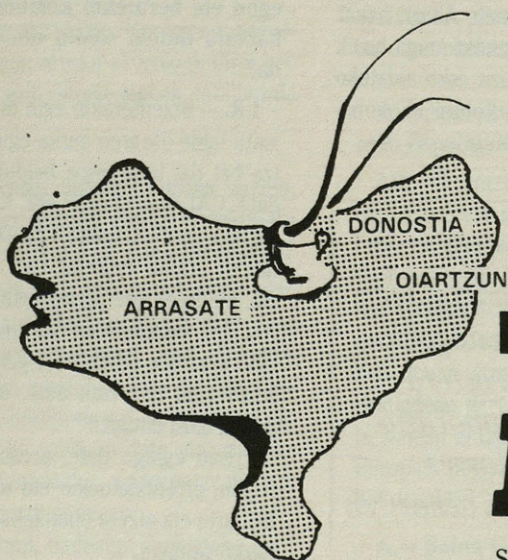
GORLIZKO IKASTETXEAN

EUSKO JAURLARITZA

HIZKUNTZ POLITIKARAKO IDAZKARITZA NAGUSIA

Zure etxeko kafea.
Zaporea, lurrina,... bereziena...
kolombiarra ehunetik ehun.
Kolombiako kafearen agiria duen
Euskal Herriko etxe bakarra.

LA CASA DEL CAFE

San Martzial, 19. DONOSTIA Tel: 42 45 12—35 49 14

Ele-mele

«Orain arte, Israelgo palestinarrak, judu eta arabiarren arteko berdintasuna eskatzen genuen. Baina, Israel «herri juduaren Estatu»tzat agertzen delarik, berdintasunak ez du gaurkotasunik, autonomia esijitu behar dugu».

Mohamed Miari (Haifa-ko Zerrenda Progresistatik aukeratutakoa)

«Panamako historian aurreneko aldiz askatasunean bizi gara».

Rodrigo Arias (Panamako lehendakari-ordea)

«Gure gobernuak nagusi kapitalista batek bezalaxe erabiltzen gaitu. Horrela bizitzen segituz gero, bost urteren buruan isilikako heriotzaz hiltzekoak gara».

Vladimir Ievtuxenko (Inta meategi eskualdeko meatzarien liderra)

«Bakunin gizarteari buruz doktrina interesgarri bat mamitu zuen iraultzaile bat izan zen».

Nikolai Stoliarov (SESBe ko Armadaren koronel eta Gagarin Akademiako filosofia irakaslea)

NICARAGUAN GREBA AMAITU DA BAINA BELDURRAK DIRAU

AZKENEAN akordio batera iritsi dira Managuako gobernu eta greban zeuden sindikalariek, hark hauentzako soldatetan %43ko igoera onartu bait du. Grebak iraun duen asteetan, berriz, eta hondar astebetean bati-pat, enfrontamentu gogorak bizi dituzte grebaren aldekoek eta kontrakoek, lau pertsona gertatu delarik ondorioz hilik. Tentsio egoera ez da, haatik, zeharo baretu, jende armatuaren ugaltzeak beste edonoiz beste edozein motibuz atzera kale borrokak piztu daitezkeela pentsarazten bait du.

«ZAZPI HANDI» ETA «BERROGEI TXIKI» PAREZ PARE HOUSTONEN

MOSKURI edonolako laguntza luzatu baino lehen Sovietar Batasuneko behar ekonomikoak ikertuko direla erabaki zuten pasa den astean Houstonen bildutako mendebaldeko «zazpi handi»ek. Ekialdeko «aire demokratiko» berriak ere goretsi zituzten, Txina eta Cubaren salbuespen azpimagarriez. Hiri berean eta egun beretan munduko 40 Estaturik pobreenetako ordezkariak beren herriak itotzen dituen zorra ezaba dezaten, eskatu diete Estatu Batuei eta gainerantzekoei.

«PLATAFORMA DEMOKRATIKO»AK UTZI DU SESB-EKO PARTIDUA

TIRABIRA garrantzitsuen artean bukatu da SESBe ko Partidu Komunistaren XXVIII. Kongresua. Alde bate-tik, Gorbaxovet eta Ligatxovet lideratzen dituzten korronteen arteko enfrontamentua izan da, biek ere indarrak aski parekatuta dituztela erakutsi bait da, nahiz azkeneko botazioan Batasuneko presidentek bere aldeko Vladimir Ivaxko ukrainiarren idazkari-orde posturako kandidatura aurrera atera duen. Bestetik, Partidu Komunistatik lehenbiziko hanka egiteak gertatu dira Kongresu honetan, Boris Ieltsin-en «Plataforma Demokrati-ko»koek Partidu barruan lan egiteari uko egin bait diote.

Lerroan

MENGISTU ETA ERITREARRAK

“Izan diren gehiegike-riak eta guzti, soegile gutxi-uste du Mengistu-ren boterealdia aurki amaituko denik. [...] Bere alde-tik, E.P.L.F.k Eritrearen Estatu independentearen alde segituko du borrokan, salbu eta eritre-arrak erreferendum batez sistema federal baten barruan autono-miaren alde azalduko balira.

David Cemlyn-Jones

(«Time», 90-VII-9) [Argazkian: Mengistu Haile Mariam]

IPAR ASIAKO OREKAK

“Gerra hotza desager-tzeko zorian dago Asian. Hori da Gorbaxovet eta Roh Tae Woo Hego Koreako presidentek elkarri eskua emanez ikustean jaso dugun inpresioa. Ipar Korea iso-latu batek Ipar Asiako inestabili-tatea areagotu lezake. Baina Pyongyang-ek SESBen aurka har litzakeen neurriak mugatuak di-ra.

(«Asahi Shimbun», Japon, 90-VI-9)

HAUSNARKETA GLOBALA

“Gerra obsesiotik bake obsesiorako baitezpadako igaro-tzea ez litzateke osoki burutuko, ez balitz une hau aldi berean na-zioarteko harreman globalei eta garapenaren ekologiar buruzko hausnarketa gune gertatuko.

Jacques Decornoy («Le monde diplomatique», 90-VII)

Bougainville irlak independentzia deklaratu du, aldarrikapena faxez bidaliz inguruko estatuetara

Ozeaniako urak irakiten

Deskolonizazioaren ondoren jaiotako estatuen bizimodu politiko beti izan da gatazkatsua. Afrika da honen eredurik garbiena, baina gure antipodetan ere, Ozeanian, ez dira falta arazoak bertako usadio melanesioak Europear gisara eratutako administrazioetara moldatzeko orduan.

Europear moldeko administrazioak ez datoz bat askotan usadio melanesiarrekin.

Papua New Guinea-n, Australiaren ondoren Ozeaniako bigarren estatuan, gertatu da udaberri honetan estatu baten barnean mundu mailan emandako azken sezesioa. Bougainville irlako gerrilariak, irla hau guztiz kontrolatu ondoren eta armada erretiratu eta gero, independentzia aldarrikatu dute maiatzan. Erreboltarien liderak, Francis Ona-k, faxez bidali zuen aldarrikapena inguruko estatuetara eta baita Papuako hiriburura, Port Moresby-ra.

Oraingoz inork ez du onetsi Bougainville-en independentzia eta metropoliak blokeoa ezarri du, baina oraindik «aske» segitzen du irla honek.

Papua New Guinea (PNG), Ginea Berria irlako erdiak eta inguruko irla multzo batek osatzen du. Kolonizazioan, Ginea Berria (600 hizkuntza mintzo direneko lurraldea), erregelaz zatitu zuten: erdia Holandarentzat, laurdena Alemaniarentzat eta beste laurdena Britainia Handiarentzat; gaur-

ko PNG, atal «aleman» eta «britainiarrek» osatzen dute. Bougainville nahiko urrundo Ginea Berriatik, berez Salomon artxipelagoaren parte da, Nafarroaren tamaina du gutxigorabehera eta 200.000 biztanle (PNG-k 3.500.000 ditu guztira). Hala ere bertako kobre mehatgeiei esker, PNG-ko esportazioen %40 sortzen da bertan.

Hain zuzen, kobrea, ekonomia, da sezesioaren kakoa. Estatuak konpainia australiar erraldoi bati (BCL delakoari) eman dio ustiaketa monopolioa, lur-azpiko errekursoak, legedi europearretan bezala, jabego estatalekoak bait dira. Baina Bougainville-ko tribu buruzagientzat, hori ez dago horren garbi, usadioak ez bait du bereizten lur gaineko eta lur azpiko jabegoaren artean. Bougainville-darrek meha erraldoitik ezer gutxi lortzen zutela ikusirik, BCL-ri ia 12.000 milioi dolarretako diru eskakizuna egin zioten meha erabiltzeagatik.

Diru eskaerari ezezkoa eman zitzaionez, 89an Bougainville Revolutionary Army delakoa (BRA, Bougainville-eko Armada Iraultzailea) sortu zuen Francis Ona-k. Gerrila sistemaz, gutxinaka irlaz jabetu izan dira, armada papuarra Bougainville uztera behartuz. Dena dela, independentzia aldarrikapenean ez dute gerrilariak ekonomia ezertarako aipatzen, eta sezesiorako argumentua «gizarte berezitua» direla dute. Egia esan, kobrearen esplotazioak kanpotik etorkinak erakarri zituen eta bertako etniekin istiluak sortzen hasiak ziren.

Ekologi arazoak

Bestalde, Bougainville-eko meha nagusiak sortzen dituen ekologi arazoak ere aipatzen dituzte erreboltari independentistek beraien arrazanomenduetan. Pangu-na-ko mehak, ageriko bi kilometro térdiko

zulo izugarria da, eta kobrea produzitzen sortzen diren hondakin toxikoak besterik gabe botatzen dituzte inguruko erreketara, bertako tribuen bizibidea diren basoak kutsatuz. BRA gerrilak profitatu du gai eta eslogan bezala zera erabili dute: «*nahiago hil borrokan, pozoindurik baino*».

“Fiji-ko jauntxoentzat, «atzeritar» indiarren gobernua bezain onartezina da plebeieuk gidatutakoa”

Kutsaduraren arazoa Ginea Berria irla handian ere badute. PNG eta Indonesiaren arteko mugan dagoen Ok Tedi meha erraldoia ere bi nazioek esplotatzen dute, inguruko tribuen oposizioaz. Herri indigena papuek, bestalde, Indonesiako Ginea Berriako atalean (holandarrek kolonizatu zutena), Irian Jaya deritzon lurraldean, istilu larriak dituzte aginte indonesiarrarekin eta zenbait gerrila sortu dituzte (nahiko zatikatuak eta ez oso ordenatuak).

Indonesia Irian Jaya-ko lurraldeak beste irla superpopulatuetakoko etorkinez betetzen ari da, bertako basoak birrinduz eta etnia papuen bizimoldeak deuseztatuz. Apenas hamabost urte hasi zirela indonesiarrak

Sitiveni Rabuka kolpista fijitarra bere troparen aurrean.

politika honekin eta dagoeneko Irian Jaya-ko populazioaren laurden bat ez da papua, etorkina baizik.

Kolonizazioaren ondorioak

Ozeanian, Australia eta Zelanda Berria «europarretan» izan ezik —Kaledonia Berria «frantzes» ere salbu beharbada—, jatorrizko biztanleak etorkinak baino gehiago dira eta bizitza sozialaren ardatza dira oraindik, hein handi batean, usadio eta je-

rarkia zaharrak, akulturazio prozesua ere azkarra izan arren. Kolonizazioaren eragin eta banaketa arbitrario samarra izan zen hein handi batean eta haren ondorioak ikusi daitezke oraindik.

Kaledonia Berria, adibidez, europar etorkinak eta hauen ondorengoak biztanlegoaren gehiengoa osatzen dute. Indigenak, kanakak, ere ez dira herri bakarra, 30 bat hizkuntza mintzo dituzte. Beste herri homogeneo batzu aldiz, politikoki zatikatuak daude, Samoa bezala. Mendebal Samoa independentea da baina artxipelagoaren ekialdea EEBBen kolonia da oraindik. Hawaii, EEBBen estatu partaidea gaur, etnozidio izugarri baten adibidea da: «deskubritu» zutenean 300.000 polinesio inguru bizi ziren bertan; gaur egunean, 1.000.000 biztanle dira irlatan, baina bakarrik 150.000 dira polinesioen ondorengo, eta hauen artean ehundaka batzuk besterik ez dute mintzo jatorrizko hizkuntza.

Kolonizazioaren beste ondorio penagarri bat Fiji irlatan eman izan da. Gaur egun, irlako 700.000 biztanleatarik erdia fijitarra da etniaz, eta beste erdia Indiako etorkinak, mende hasieran latifundio britainiar kolonialetan lan egiteko etorritakoak.

1987an, batez ere indiarrez osaturiko bi alderdik, Laborista eta Federala, koalizioan eskuratu zuen boterea, Timoci Bavadra (berez fijitarra) ezarri zuten gobernuburu. Berehala, koronel batek, Sitiveni Rabuka fijitarrak, kolpea eman zuen eta aurrerantzean boterea fijitarren esku egoteko asmoz estatuaren transformazioa hasi zuen.

Bougainville, Papua New Guinea-rengandik banantzea erabaki duen irla.

Commonwealth-eko partaide bezala, Fiji-ko estatuburu Ingalaterrako erregina zen, baina Rabuka-ren agintepean, metropoli zaharrarekin lotura hori hautsi eta errepublika bilakatu da irla melanesio multzo hau.

Fiji-ko arazoaren muinean bi etnien arteko borroka baino faktore sakonagoa aurkitu daiteke, izan ere, Rabuka-k egotzitako agintaria, Timoci Bavadra, fijitarra bait zen. Baina Bavadra plebeia zen, eta Ravuka koronela *ratu* bat da, bertako aristokraziaren partaide, hau da, jauntxo bat. *Ratu* hauek, kolonizazio aurretik, hura izan zen artean eta independentzia garaian ere, Fiji-ko jauntxo eta agintari izan dira eta dira, tribu buruzagi eta lurjabe gisa.

Tribu buruzagi hauen Kontseiluak izaera konstituzionala du eta fijitarren eskubideak uki ditzaken edozein legeren gainean betoa ezartzeko boterea du. Kontseiluak kontrolatzen ditu baita ere Fiji-ko lur komunalak, jabego publikokoak baina *ratuek* esandakoen arabera lantzen direnak. Lur hauek Fiji-ko lurraldearen %83 osatzen dute. Fiji-ko jerarkia sozialaren konplexutasuna europearren konkistaren aurretik beste herri batzurekin izandako kontaktuen on-

Kanakak, kolonizazioaren ondorioz, gutxiengoa dira gaur beren herrian, Kaledonia Berrian.

“**B**ougainville-eko mehak Papuako aberastasun nagusia dira, baina irlakoak ez dute ezer profitatzen honetaz”

dorioa da. Hain zuzen ere, Tonga irlako polinesiarrek inbaditu egin zuten Fiji eta polinesiar gizarte ereduak esportatu zuten, aristokrazia hereditario indartsu bat sortuz. Aldiz, melanesiako beste gizarteetan, lidergoaren ereduak merituz irabazitakoa da, gizon handi arrakastatsuenak dira buruzagi, «*self-made-man*» moduko batzu.

Fiji-ko aristokrazia

Bitzita sozial eta ekonomikoaren gainean duten kontrola gizarte modernoaren ohituretara moldatu da, baina gutxiengo pribilegiatu eta aginteduna izaten segitu du. *Ratuek* armada kontrolatzen dute, bu-

ruzagiak heuren artekoak izanik eta tropa gutzia fijitarra, indiarrik gabe. Aristokrazia honentzat, «atzeritar» indiarren gobernuak bezain onartezina iruditzen zitzaion plebeieuk gidatutakoa.

Orain, egoera «normaldu» egin da Fiji-n. 87ko kolpearen ondoren, Rabuka koartelera itzuli da eta, errepublika bezala, estatua berregituratu egin da, nolabait lehenagoko itxura demokratiko batzu mantenduz eta indiarren eskubide batzu errespetatuz. Koronelak ezarritako jerarkia berriaren buru, presidente eta Lehen Ministrari bezala, hain zuzen, hasiera baten Rabuka-ren kontra azaldu ziren pertsonaltateak agertu dira, Ratu sir Penaia Ganilau eta Ratu sir Kamisea K.T. Mara, baina era berean *ratuen* agintearen jarraipenaren garrantzia dira.

Solomon irlak eta Vanuatu

Melanesiako beste bi estatuetan ere, Solomon irlatan eta Vanuatu artxipelagoan, ez dira arazoak falta. Vanuatu aspaldiko kolonia frantses eta ingeles ziren irla mor-

doxka bat dira, herri desberdinez osatuak. Hiriburua, Port Vila, Efate irlan dago baina administrazioa beste irla batzuetako etnia angolfonizatu batzuren eskutan utzi zuten kolonialistek. Administrazioa etnia hauetako etorkinek osatu dute batez ere eta Efate-koak (*frankofonizatuak*) ez dute hau begi onez ikusi. Walter Lini kanpotarra zen lehen ministrari eta honen aurka Barak Sope Efate-ko, liderra altxatu zen 1987an errepublikako presidentea zen Georges Sokomanu-ren laguntzaz, izan ere Sokomanu, Sope-ren «osaba» tribala bait zen. Azkenik, barne mikro-kolpe moduko bat izan da eta Efate-koak dira orain nagusi estatuan.

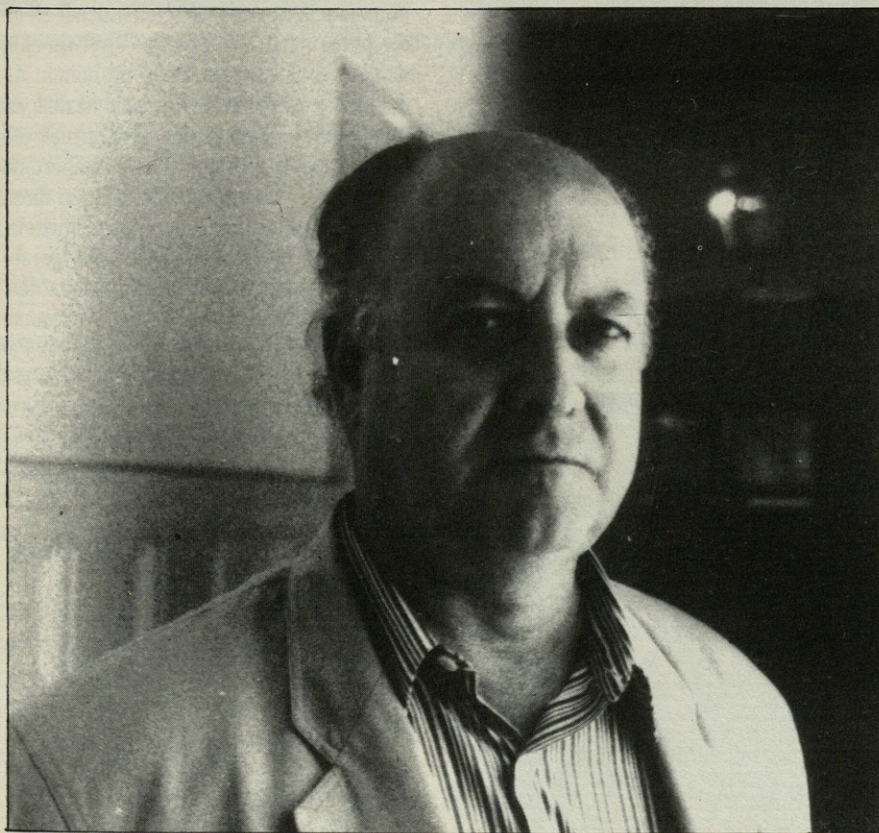
Solomon irlatan, bestalde, melanesiarrek populazioaren %97a izanik, botere ekonomikoa kanpoko etorkinek osatzen dute. Prezeski, Kiribati irlatik kolonizazio britainiarren garaian etorritako mikronesiarrek eta txinarrak dira merkatalgoaren jaun eta jabe.

LUIS FERNANDEZ

Jorge Edwards chiletar idazle eta diplomatiko-ohiarekin solasean

Chile: «Agian sorpresaren bat gertatu daiteke armadaren barnean»

Jorge Edwards diplomatikoa izan zen 1973 arte, Pinochet-ek Allende-ren gobernuaren agintetik indarrez bota eta Chilen diktaduraren ezarri zuen arte. Parisen harrapatu zuen kolpeak Edwards, eta bost urtez exilioan segitu zuen. Berriro Chilen, idazle bezala ari da azken urteetan eta idazle iberioamerikarren Topaketa batzutan hartu zuen parte pasa den astean Donostian.

Pinochet-en kolpearen ondoren, bost urtez egon zen exilioan Jorge Edwards.

ARGIA.— Berreskuratu ditu Chilek askatasun publiko eta politiko osoak?.

JORGE EDWARDS.— Batez ere adierazpen eta pentsamolde askatasunak berreskuratu dira, ia osorik, baina gainean diktadura garaian egindako legedi oso errepre-siboa dugu, bereziki prentsaren arloan. Orain legedi berria dago estudioan, aurreko legeak aldatzeko. Parlamentuan eta kazetel eta intelektual inguruetan ardura hori badago.

A.— Aylwin hautatu zutenean, abenduan, 400 preso politiko zeuden. Gartzelan diraute?.

J.E.— Baten batzu askatu dituzte, baina ez denak. Preso politikoak badaude oraindik eta haxe da gaurko Gobernuak duen arazoetariko bat. Arazo konplexua da, kasuren batzutan hildakoak suertatu diren atentatuaren hartu duten jendea bait dira. Gobernu eta oposizioko alderdi pinochetisten artean negoziatzen ari ziren lege bat prestatzeko, eta erdibidiko akordioa ere lortu zuten preso politikoen auzia konpontzeko. Baina, oraintsu, desagertutako gorpuak agertzen hasi dira ezkutuko hilotzetan, diktaduraren krimenak hobetu eza-guzten ari dira, eta honek negoziazioen apurketa ekarri du ondorioz giro bortitza bizi bait da orain Chilen honengatik. Sozialistek, adibidez, hildakoen artean militante asko zuten eta bertan behera utzi diete eskumarekin zituzten negoziazioei.

A.— Zatiketarik gertatu da Kontzertazioan (Aylwin boterera eraman duen 17 alderdi politikoko koalizioa)?.

J.E.— Ez dago zatiketarik. Gobernuak

kontsentsu handiaz dihardu lanean, hasi zuenean baino handiagoaz, eskumako alderdi batek Kontzertazioarekin kolaboratzea lortu bait dute. Ados ez daudenak ezker muturrekoak dira, baina Alderdi Komunista eta ultraezkerra ez da egon inoiz Kontzertazioarekin. Hauek, jakina, preso politikoen gaian azkarrago joka dadin nahi dute.

A.— Konstituzioaren arabera, alderdi marxista-leninistak debekatuta daude oraindik?

J.E.— Pinochetismoak ezarri zuen artikulua hori konstituzioan, baina praktikan ez da betetzen, Komunistak agerian ari dira, ez klandistinitatean. Parlamenturako hauteskundeetan ere aurkeztu ziren eta emaitza oso kaskarrak lortu zituzten. Bistakoa da oso ahul dabilela Alderdi Komunista; batetik, Pinochet-ek galdutako plebiszitoan hartu zuten jarrerarengatik, haren kontra egin zuten ustez ezin zela hura irabazi eta azkenean, ba irabazi egin genuen. Nire ustez huts handia egin zuten hor, eta gainera Eki Europakoak ere eragiten die eta barne arazoetan dabilta.

A.— Pinochet oraindik armadaren buru izatea ez da oztopo larria normalizatzarako?

J.E.— Oztopo galanta, zalantzarik gabe. Baina oraingoz bera hor dela bizi beharko dugu, hori ezin dugu aldatu.

“Miseriak hor segitzen du, esango nuke egoera larriagoa ere badela”

A.— Ez al ditu Pinochet generalak aldakuntzak geldiarazten?

J.E.— Generalaren presentziak problema larriak sortuko ditu orain hilobi guzti hauen agerpenaz eta pinochetismoaren krimenen gainean hedatzen ari den ezagutza zehatzagoaz. Adibidez, duela gutxi, armadak kereila sartu du Ikerkuntzetarako Zuzendari Orokorren kontra. Pertsona

hau general-ohia da eta Aylwin-ek berak izendatu du, eta telebistan zera esan zuen, errepresioarekin ohorea zikindu zuela armadak eta gertakari hauek lehenbaitlehen konpondu behar zirela. Ba horregatik sartu du auzitan armadak; hala ere, gobernua bere alde jarri da.

A.— FPMR-k (Frente Patriótico Manuel Rodríguez) atentatu egin ditu Aylwin boterean dela, Gustavo Leigh generala koman utzi zuen apirillean eta Berdiola koronela hil maiatzean. Nola hartu ditu armadak ekintza hauek?, zein eragin izan dute bizitza politikoa?

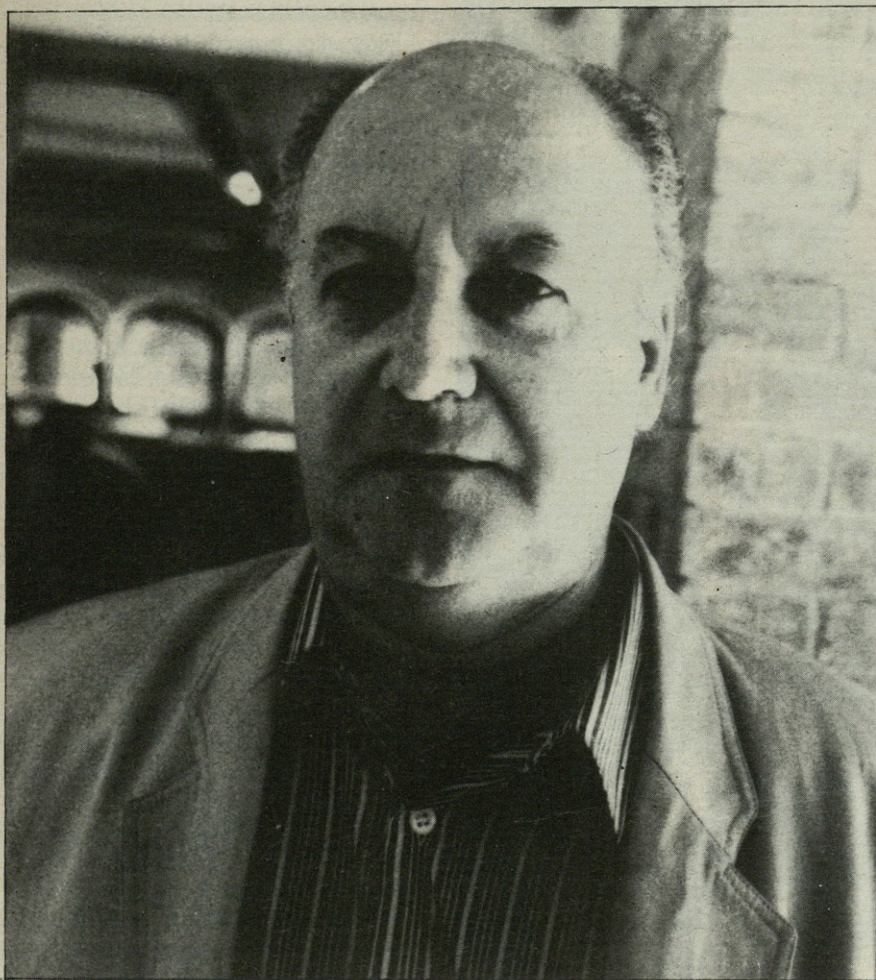
J.E.— Gobernuak argi esan du terrorismoaren kontrakoa dela erabat, eta tribunaletan eta ikerketa komisioetan behar ziren neurriak hartu ditu. Gobernua ez da dudatan egon puntu honetan, eta armada ezin izan zaio kexu agertu. Nire ustez, trantsizio demokratikorako arrisku bizia suposatzen dute atentatu hauek.

A.— Zer nolako onespena dauka Patricio Aylwin-ek jendearegan?

J.E.— Datua emango dizut, Aylwin-en gobernuak ehun egun bete zituenean CEP erakundeak (Centro de Estudios Público), inkestak egiten dituen erakunde oso pinochetista duela ez asko, inkesta bat kale-ratu zuen; horren arabera, Aylwin-en gestioa ontzat ematen du chiletarren %73,6ak, %8ak txartzat jotzen du eta gaitzontzekoak ez dio ezer ere. Pinochet-en alde botoa eman zuten asko Aylwin-ekin daudela orain demostartzen du honek. Aldi berean, gorpuen agerpenak nazioa astindu egin du; bagenekien desagertuak eta errepresioa egon zirela baina desberdina da detaileak ezagutzea, ikustea ageri diren gorpuak fusilatu edo mutilatu zituztela, gertakariak ikusi zituzten eta isilik geratu ziren nekazarien testigantzak entzutea. Guzti honek Pinochet bere populartasunaren puntu baxuenean ezartzen du, eta Patricio Aylwin gorenenean dago. Hala ere zaila da Pinochet aurka egitea, baina faktore honek armadan eragiten du dena dela, eta prozesu demokratikoa finkatu egiten delakoan nago.

A.— Hasi dira prozesu judizialak, gertakari hauen inguruan?

J.E.— Noski hasi direla, familietakoek hasi dituzte. Baina zera dago tartean, pinochetismoak ezarritako amnistia legea, 1976 baino lehenago eginiko delituak amnistiatzen dituen. Orain planteiatutako arazoa zera da, jakitea ea amnistia lege hau egon arren, ikerkuntza aurrera eramane daitezkeen. Epailak azkeneraino hel badaitezke, jakingo dugu nortzu diren

Edwards: «Oraingoz Pinochet hor dela bizi beharko dugu».

Aylwin presidentek ez du boteretik armada-buru den Pinochet-en gainean.

errudun, nahiz eta gero amnistiatu horiek. Horrela ofizialen baten kulpak erabat demostratua geratuko litzateke eta zaila luke horrek armadan segitzea. Puntu honen inguruan emango da borroka, nire ustez.

A.—Eta generalak noiz edo nola utziko du gaur daukan tokia?

J.E.—Ez dut uste oraingoz Pinochet-ek errenuntzia aurkezteko inolako asmorik duenik. Baina, zalantzarik gabe, armadan kanpoan ezagutzen ez ditugun saltsa asko daude, egonezina izango da seguruenik, krimen hauen agerpenaren ondoren batez ere, eta sorpresaren bat gertatu daiteke agian.

A.—Botere presidentzialak ezin du eskurik sartu Pinochet-en jarraipena galarazteko?

J.E.—Ezin du, Pinochet-ek utzitako konstituzioagatik. Baina aurrerago gertatu daiteke egoera parlamentario hobea, eta konstituzioa alda liteke orduan, presidentek armadako burua aukeratu ahal dezan. Baina erreforma konstituzionalek gehien-go nabarmena eskatzen dute, eta hori eman zedin eskumaren parte bat ados egon beharko litzateke.

A.—Diktadura garaian probeziaren irudiak heltzen zitzaizkigun Chile-tik, lapiko amankomuna, miseriako auzoak... Non daude horiek orain?, ez dut uste desagertuko zirenik horren epe lapurrean.

J.E.—Ez dira desagertu, ez eta urrik eman ere. Pinochet-en garaian prentsa ekonomikoa Chile-ko mirakuluaz asko aritu zen, makroekonomiaren neurrietan oso ondo bait zegoen ekonomia, eta onartu behar dugu langabezia gutxitzen ari zela. Inflazioaren maila txikia zen eta asko espor-

tatzen zen. Baina hobekuntza hau ez zen iritsi oraindik sektore pobreenaraino, eta sektore hauek behar zuten hain zuzen eliza eta oposizioaren laguntza. Horrela sortu ziren lapiko amankomun horiek.

Gaur egun, horrek segitzen du eta, esango nuke, egoera larriagoa ere badela. Pinochetismoaren azken garaia herentzia da hori, aldi horretan politika oso irresponsablea egin bait zen eta dirua harrika ateratu zuen gobernuak bere hauteskunde kanpainak finantzatzeko, eta inflazioak goraka egin zuen. Orain, inflazioa berriro baretzeko, egokitze plangintza oso gogorra bultzatu behar izan du gobernuak, honen ondorioz industriak krisialdia jasan du eta langile asko eta asko kalean geratzen ari dira orain. Hala ere, gobernuak zerga erregimenaren aldaketa proposatu du, eta zerga berrien bidez bildutako guztia sektore pobreentzat izango da, osasun eta hezkuntza planak bultzatzeko bereziki. Pinochetismoaren garaia osasun eta hezkuntza publikoak ia deuseztatuta geratu ziren.

LUIS FERNANDEZ

“Ez dut uste oraingoz Pinochet-ek errenuntzia aurkezteko asmorik duenik”

San Fermin bezperan sinatu zuten akordioa
Iruñeko gobernuak eta Nafarroako ikastolek

NORA DARAMATZA AKORDIOAK NAFARROAKO IKASTOLAK?

Nafarroako Ikastolen Elkarteak eta Iruñeko Gobernuak akordio bat sinatu berri dute uztaila hasi bezain pronto. Akordioaren arabera legez onartu gabeko hamabi ikastola txiki —eskolaurrekoak gehienak— eskola publikoan integratuko dira. Harriduraz jaso da erabaki hau ikastolen munduan orain bitarte mantendu den filosofiaren kontrakoa den neurrian.

Nafarroako Ikastolen Elkar-
teak eta Iruñeko Gober-
nuak San Ferminen aurre-
tik sinatu duten akordioa-
ren arabera egun legez kanpo dauden ha-
mabi ikastola, eskolaurrekoak gehienak,
Agoitz, Arbizu, Auritz, Etxalar, Jaunsaras,
Iruztzun, Lakuntza, Lekunberri, Leitza, Le-
saka, Otsagi eta Olazti herrietakoak hain
zuzen, eskola publikoan integratuko dira.
Akordio honetan sartzen dira Leitzaiko Mi-
kel Deuna ikastolako OHO mailako (Oina-
rrizko Heziketa Orokorra) zazpi gela eta
Lesakako Tantirumairuko beste bost ere.

Bi parteek sinatutakoan esaten denez,
«eskola publiko eta ikastolen artean eman-
go den fusio honetan ziurtatzen da derrigo-
rrezko eskolaratzeak irauten duen bitar-
tean euskarazko heziketa izango dutela
haurrek, beti ere nahikoa guraso prest ba-
dago horretarako». Irakasleek bestalde, po-
sible izango dute hiru urteren buruan, eta
zenbait froga gauditu ostean, funtzionario
estatusa eskuratzea. Guzti honen segimen-
durako batzorde tekniko bat osatuko da al-
de bakoitzetik hiru ordezkari.

Gabriel Urralburuk Gobernuaren orde-
z-kari gisa eta Txomin Izkok Ikastolen Fede-

raziotik, hitz arras baikorrak izan dituzte
akordioaz mintzatzerakoak. «Nafarroako
Ikastolen Elkarteak Komunitate Foralean
eginiko euskararen aldeko defentsa onartu
beharrean gaude, batik bat finantziabide
ekonomiko larriko sasoiak bizi izan ditue-
larik» aitortu du Urralburuk kasu, ikastolen
elkar hizketa eta negoziaketarako jarrera
goraipatuz. Txomin Izkok bere aldetik
«akordioaren bitartez, legalizazio bidean
dauden hainbat ikastolen larrialdiak buka-
tzekotan daudela» azpimarratu du.

«Ez da ikastolarik bat bera ere ixten»

Duela hiru urtez hona aritu da nafar ad-
ministraritzak hogeita bederatzik ikastola ile-
gal (inguru erdaldunean daudelako, haur
guti dutelako edo berezko etxerik ez dute-
lako) dekretu bidez sare publikora integra-
tu nahian, horren ordain gisa eskola publi-
koa hizkuntz eskabideari arrazionalki lotu,
ahal den lekuetan sare elebidunak prestatu
eta ahalik eta maisu maistra gehien errezi-
klatuko direla aginduz.

Guzti honi erantzunez argi azaldu izan
da ikastoletatik «ahal duten neurrian eta
herrietan beren gisa ibili nahi dutela aurre-
ra», Gobernuak, orain bitarteko politika ez
euskaltzalea medio, jartzen dituen garantia
«hutsalak» salatuz. «Egiten zaigun eskain-
tzak Nafarroa osoan ikastolak desegitea le-
karke urte gutxiren buruan, horren truke
irakaskuntza publiko deitzen omen den
zerbait irabaziz» aipatzen zion ARGIAri
Juan Luis Larrazak 88ko udan. «Ikastolak

Eskolaurreko ikastolak izango dira itxiko dirak

ez du oraindik bere funtzioa bete eta lana-
ri jarraitu behar dio, hain zuzen ere admi-
nistrazio ez-euskaltzale honek ez duelako
ziurtasunik eskaintzen» gaineratzen zuen,
segidako honekin amaitzeko: «Gaur ikasto-
la handiak direnek garai batean gainditu
zuten. Beraz, txikiek ere gaurkoan lortu
beharko dute; etorkizuna ikastola txikie-
tan dago, txikiak behar dira handitu, ezin
dira ito».

Aurtengo urtarrilean Euskal Herriko
ikastolek Iruñean ospatu zuten Bilkura Na-
gusian etorkizunean eramango duten es-
trategia zehaztu zen arestian aipatu filoso-
fiaren ildotik. Nafarroako bideragarritasunari
dagokionean helburu zehatz bat
hartu zen: «ez da ikastolarik bat bera ere
ixten, estrategikoak indartu eta berriak ire-
kitzea proposatzen da». Behar ekonomi-
koen azterketa, finantziaketa eta sanea-
mendu plangintza baten prestakuntza mol-
datzeko erabakia jorratu zen ondorioz,
«nafar ikastola bakoitzaren konfigurazio
juridikoa Autonomia Elkartekoen termino
beretan egitea, helburu eta jomugak berri-
kustera eramango duelarik horrek, gestio
organoak berrikustera, urrats kualitatiboa
Euskal Eskolarantz».

«Goizetik gauera sinatu da akordioa»

Guzti honen segidan uztailak lauean
akordioa sinatu zen, ikastolen munduan
harriduraz hartu dena, orain bitarteko filo-
sofiarekin goitik behera moztea suposa-
tzen duen neurrian. Nola ulertzen da Nafa-
rroako ikastolek eta Konfederakundeak
duela azken urteetan mantendu duten ja-
rrera —eskola publikoan integratzearen
aurkakoa— goizetik gauera aldatzea eta
akordio bat sinatzea ondorioz hamabi ikas-

Ez dago umerik ikastola
horiek aurrera ateratzeko!
Azken finean ikastola bat
ixteak izugarritzko mina
egiten digu, baina ez dago
beste erremediorik

tola itxiz? Nola ulertzen da Iruñean Urtarri-
lean hartu ziren erabakiak, ikastola bat be-
ra ixtearen aurkakoak, derrepentean atze-
ra botatzea? Iñaki Etxezarreta Konfede-
rakundeak bozeramaileak «sorpresa bat izan
dela» aitortu digu. «Gauetik goizera sinatu
bait da, eta ni neronek prentsaz izan dut
guztiaren berri. Hala ere, finean gela baka-
rreko ikastolak izaki itxiko direnak ez da-
kit zenbateraino ikastolen entitatearen duten.
Berririo diozut, prentsatik jasotakoaren
arabera, badirudi akordioa izatera ez dela
iristen oraingo hau, gehiago dela batzorde
baten osaketa aurrera begira gerta daitez-
keen akordioaren negoziatzeko».

Nafarroako ikastoletako ordezkaria den
Txomin Izok akordioa ez dela goizetik
gauera sinatu argitu nahi izan digu, eta
Konfederazioak hasera-haseratik izan due-
la guztiaren berri: «85etik ari gara nafar
administrazioari ikastolen egoerari larriari
irtenbide bat bilatu nahian. Arazo gordin
bat genuen: Batere umerik gabe geratzen
ari ziren eskolaurrekoak, irakasleak kinka
larrian zeuden, subentzioak bukatzera zi-
hoazen... Nafarroako gobernuak aukera li-
brean utzi ditu eskola publikoarekin kon-
fluentzian sartzeko eta nahi izan dutenak
sartu egin dira. Guzti honen berri izan du
Konfederazioak, are gehiago, uztalean
lauean akordioa sinatuko zela alde aurre-
tik abisatu zitzaienten». Erabaki hau Iruñeko
estrategiaren kontra ez datorrela ziurtatu
digu bestalde, «ez dago umerik eta ikastola
horiek aurrera ateratzeko! Azken finean
ikastola bat ixteak izugarritzko mina egiten
digu, baina ez dago beste erremediorik.
Gainera, honela posibilitatzen zaigu gera-
tzen direnekin lana hobeki egitea, eta ho-
rretan gaude, geratzen diren ikastola ez-le-
galen egoera datorren ikasturterako kon-
pondu nahian».

Akordioaren oinarritzko testuaren arabe-
ra ikastola txiki guztiak desager daitezke,
eta ertain batzu ere bai. Gainera, garbi da-
go hainbat lekutan ezin dela euskal irakas-
kuntzarik jaso, eta hori larritik pagatuko
dute, orain artean bezala, eskolaurrea eus-
karaz egin duten haur anitzek. Nafar admi-
nistrazioaren hezkuntza politikari behatuz
gero jakina da, eskola gehienetan eredu
neutroak jarraituko duela, guztia erdaraz
alegia. Kinka larrian egon daiteke ikasto-
len etorkizuna Nafarroan beraz. Astezke-
nean ikasturtea hasten denerako izango da
gairik eztabaidatzeko.

Ik gehienak.

J.J. PETRIKORENA

«Nafarroari buruz ideologikoki aukera egina dugu: Ez da ikastolorik itxiko»

Mirari Bereziartua Ikastolen Konfederakundeko idazkariak dioen arabera, ikastolek Iruñean ospatu azken Biltzar Nagusian hartu ziren erabakiak bere horretan mantentzen dira Nafarroarekiko: Ez da inongo ikastolarik itxiko. Sinatutako akordioa «aparte hartu den erabakitzat» jo du.

ARGIA.— Zer akordio mota sinatu du-te Nafarroako Ikastolek eta Gobernuak?

MIRARI BEREZIARTUA.— Guk horretaz daukagu aste honetako bilera, eta ordu-ra arte ez dugu gauza handirik esateko ez bada betidanik esan duguna, gure planteamendua zein den. Nafarroako ikastolako batek deitu digunean eritzia eskatuz argi eta garbi esan diogu Iruñeko Kongresuan erabakitakoa daukagula erabaki moduan, eta ordutik hona ez dela inolako baldintza berririk eman erabakiaren aldatzeko. Hortik aparte hartzen diren erabakiak erabakitzeko duenaren ardurapean hartzen dira.

A.— Zuk esan duzun bezala Konfederazioak Iruñean hartutako erabakietan esaten da inongo ikastolarik ez dela itxi behar, daudenak eutsi, indartu eta berriak irekitzen saiatu behar dela. Ordea, nafar gobernuarekin sinatu akordioaren arabera hainbat ikastola isten dira eskola publikoarekin bat egiteko. Kontrajarriak daude bata eta bestea. Ez da hala?

M.B.— Konfederazio bezala ez dugu horren baloraziorik egin oraindik. Nafarroako ikastolei buruzko erabakiak hartzeko lehen-go Nafarroako egoera datuetan ezagutu behar dugu eta horren ondoren biabilitate plan bat egin ikusteko zein ikastoli erantzun diezaikegun, zeinetara gogoia eduki arren ez garen ailegatzeko, baino datuetan oinarrituta. Oraindik datu horiek ez ditugu eta lehengo mantentzen dugu. Bien bitarteko erabaki eta konpromezuak hain zuzen ere estudio ekonomikoa eta biabilitate plana egitetik pasatzen dira eta horretan gabil-tza. Guzti honen ondoren baloratuko genuke Nafarroako erabaki hori erratua izan den edo aurretik erabaki duten arren asma-tu egin duten.

A.— Nola ikusten da Konfederaziotik Nafarroako ikastolen egoera?

M.B.— Guk nolabait Nafarroari buruz ideologikoki aukera bat egin dugu: Ez da ikastolorik itxiko, daudenak sendotuko dira eta leku estrategikoetan berriak ireki behar badira ireki egingo dira. Guzti hau hitz hutsetan gera ez dadin ikusi behar da errealtatean zein errekurtsorekin kontatzen dugun eta horren arabera errealtatea ezagutu, egoera juridiko-laboral-ekonomikoari argazki bat atera eta hori eduki eta gero biabilitate plan bat gauzatu. Hori ateratzen denean ikusi dugu.

Hango egoera ikaragarri larria da, hori argi dago eta erizpide horretara iristeko ez dago estudio ekonomikorik egin beharrik, baina hori buelta emateko detaileak puntuan izan behar ditugu. Oso peligr osoa da gauza hauetan inongo planik gabe partxeatzen hastea ze behar bada prebisiorekin gabe egiten ari zara perspektiba orokor batekin ailegatuko ez zinen ikastola indartzen eta

interesgarria den beste bat denborarekin galdu egiten duzu. Partxeoa oso peligr osoa da. Eta uste dugu Nafarroa beste lurraldeekin alderatuz gero askoz ere egoera larriagoan dagoenez plana egiteko ordua dela, eta hori guztiekin egin behar da, baina egoera larriena Nafarroak nozitzen duenez berarekin hasiko gara. Hemendik aurrera ikastola bakoitzaren planak bakarka egin beharrean talde osoa kontutan hartuz eta perspektiba batekin egin behar da.

A.— Urralburu, akordioaz hitzegitera-koan, «akordio handi» batetaz mintzatu da. Nola baloratzen dira Konfederaziotik hitz hauek?

M.B.— Inolako harremanik izatetik ikaragarriko akordioetara egun batetik bestera salto handiegia dela hain positiboki baloratzen. Denak dakigu politikoki batek erabaki bat hartzen duenean oso garrantzi handiaz aurkeztu nahi izaten duela. Urralburu-rena ere marko baten barruan situatu behar genuke. Orain arte administrazioaren interesa ez da izan inongo lorerik botatzeko modukoa, alderantziz, Nafarroako administrazioak inongo konpromezurik ez du ikastolekiko hartu azken momentura arte. Gauzak honela, hartu duen konpromezua zenbaterainokoa den egiten dugun planaren arabera zehaztuko dugu. Ez dugu espekulatu nahi eta bukatzen dugunean esango dugu.

A.— Ikastolek hamar-hamabost urtetan egin lana nola ziurta daiteke administrazio ez euskaltzale batek egingo duena aurrerantzean?

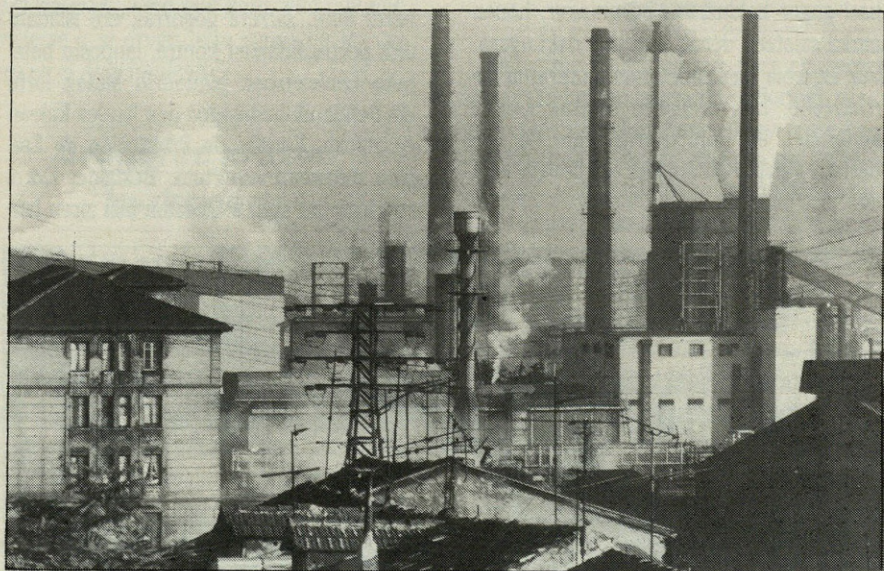
M.B.— Galdera eta betiko inkognita izango da, ze administrazioetako egoera lau urtetan aldatu egiten denez ez da inoiz jakiten erantzunkizuna zein izango den. Askoz ere gehiago kezkatzen gaitu ikastolak zenbateraino izango garen kapazak talde moduan gorpuzteko eta ez besteen musikaren arabera dantzari egiteko.

J.J.PETRIKORENA

Senitarteko harremanak, drogaren arazoa
eta bizimodu osoa okertu egin dira

SESTAO: BIRMOLDAKETAREN AJEAK JOTA

Birmoldaketa industrialak sua eta kea piztu zituen Bilbo eta Ezkerralde osoan. Sestao, Barakaldo, Portugalete... untziolen inguruan eraiki edo zabaldutako herriak izan dira, eta bigarren birmoldaketaren leloa iragartzen ari diren honetan, Sestao oraindik aurrekoaren ajeak jota dago.

La Navaleko mamuzaharrak oraindik bizirik diraute. Euskalduna itxi zuten.

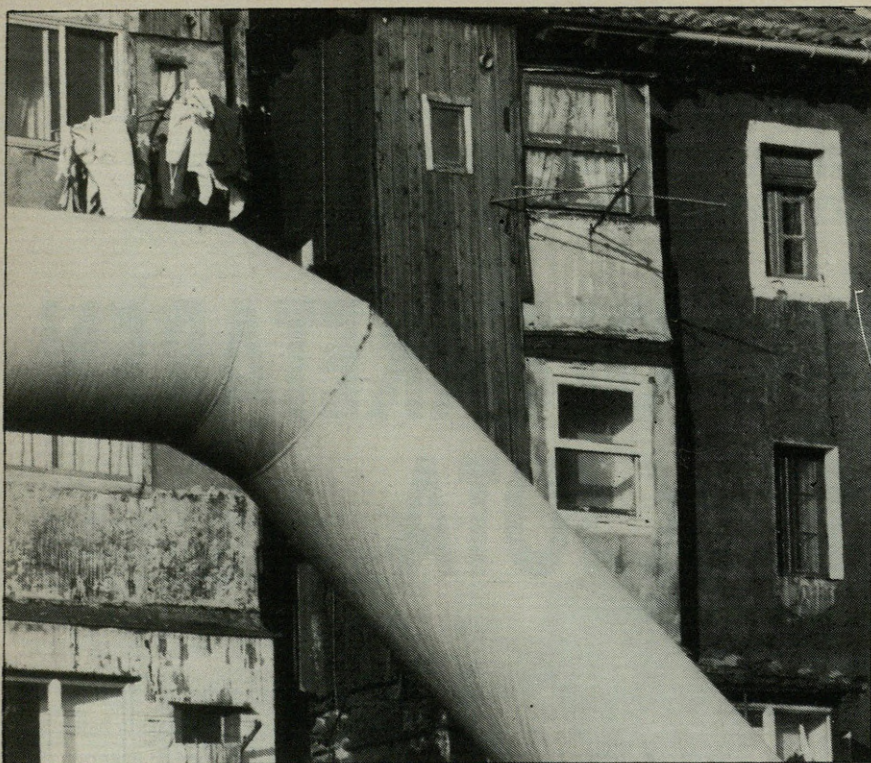
Sestaoko La Naval untziolaren plantila kontratu fijoan zuten lau mila langile inguruz osatzen zen duela hamar urte. Baina honen inguruan lanean ziharduten enpresa auxiliarrek, untziolaz erabat dependienteak, beste bi mila lanpostu eragi-

ten zituen. Birmoldaketa aurretik egindako tasazio batek Sestaon eta Ezkerraldean La Navaleko lanpostu bakoitzak beste laupabost sortzen zituela ere erakusten zuen hornitzaile, lanabes, material eta abarren artean. Birmoldaketaren ondoren, enpresa eta langile guzti hauek itolarrian

iraun dute, desagertu ez direnean. Une hauetan bigarren birmoldaketa baten leloa plazaratzen ari dela, Sestao aukeratu dugu aurrekoaren eraginak nolakoak izan diren eta herriko bizimoduan eragin duten aldaketak ezagutzeko, azaletik baino ez bada ere.

Etorkinak 70. hamarkadan

Agustin Elkorobarrutia barakaldotarrak La Navalean lanean dihardu Sestaon, eta LABeko delegatua ere bada. Oraingoz zorroneko ikusten du bere burua, lanpostua mantentzen bait du, baina udako oporraldien ondoren ez daki zein egoeratan aurkituko den, untzioletako beste langile askoren antzera. Birmoldaketak Sestaon kausitutako eraginez galdetzean, 70. hamarkadaren boomaz mintzatu zaigu lehenik: «Garai hartan izugarrizko lan eskaintza sortu zen Ezkerraldean, untzigintzari lotuta ia erabat, eta etorkinak ere barra-barra bildu zitzaizkigun bertan. Etxebizitza eta azpiegitura aldetik prebisorik gabe jokatu zen, anarkia osoz, eta orain garbi ikusi dugu enplegua mantentzen zen bitartean soilik mantenduko zela guzti hau; birmoldaketak eragin bortitza izan du Sestaon eta bertako bizimoduan, inguruko herriak ere ahaztu gabe». Langile honen hitzetan, kalterik larrienak untziolaren inguruko enpresa auxiliarrek jasan dituzte, La Navalek berak baino handiagoak, «ia guztiz deskapitalizatuak bait ziren, erabat untziolaren dinamika eta lan eskariari lotuta».

Jateko dirua justu-justu, etxebizitza asko egoera makalean aurkitzen dira.

Perretxiku eta karakolak

Jubilazio aurreratua defendatu ez arren, untzioletalo lanaren gogorra ondo-txo ezagutzen duen Agustin Elkorobarrutiak neurri ez traumatiko bezala ikusten du. «Euskalduna, ARN eta beste hainbat empresa txiki itxi egin zituzten, eta hori ezin da La Navaleko kasutik banatu. Geurean jubilazio aurreratuak ezarri zituzten, eta 1988 amaieran 52 urtetik gora zituzten langile guztiek ola utzi behar izan zuten; egia esan, duintasunezko pentsioa lortu zutenek merezitako atsedena jaso dute». Aktibitatearen mozketak sortuko zuen arazorik adin horretako hainbat jenderengan, baina fenomeno berria ere eragin du; beste zereginik ez eta izugarri ugaltu dira egunero mendi bueltak egiten dituzten taldeak, perretxiku bila edo bere sasoiak karakolak biltzera abiatzen direnak inguruko mendiara.

Hauek ordea birmoldaketak kaltetutako pribilegiatuak lirateke, Euskaldunatik bi mila langile kaleratu bait zituzten, eta lehen aipatu empresa auxiliarretan ere lanpostu ugari galdu bait ziren. Agustinek dioskunez, «norberak bere kasa bilatu behar izan du irtenbidea, eta eskulan kualifi-

katu honetaz baliatzen ari dira lantegiak, edozein lan onartzeko moduan bait daude, «en prekario» lanean, egunean 10 ordu eta astean 6 egun lan eginez». Jendea dagoe-nari gogor helduz, eta burumakur, honen aurka saiatzan denak argi bait daki ugazabak ez diola sei hilabetetako kontratua berri-tatuko. Lan orduaren luzerak kaleko aktibitatea ere murrizterazi egin du, eta herriko herriko dinamikak ere behera egin du.

Oraindik lana egiteko sasoiak jubilazio aurreratua jasotakoak merezitako atsedena hartu dute.

Berrogeitamabi urtetik gorako langile guztiei jubilazio aurreratua eman zitzaien 88an, merezitako atsedena jasoz

Biztanlegoak behera

Sestaoko biztanlegoak ere behera egin du. Duela hamar urte 43 mila bizilagun baziren bertan, orain 38 milatik ez dira pasatzen. Birmoldaketa industrialak badu honetan ere zer ikusurik, Agustin Elkorobarrutiak eta ondoren Mari Cruz Elorriagak, Udaletxeko asistenta sozialak argitu digutenez. Izan ere, 70. hamarkadan emandako boomak erakarritako etorkin batzuk, Ezkerraldean inmigranteak zirenak, langabezian eta behar bezelako bizimodurik aurrera ateratzeko aukerarik gabe apenas, beren sorlekuetara bueltatzeko erabakia hartu dute. Jarrera gogorak ere isladatu dira portugaldarren kontra, lanpostu baterako konkurtsoan puntuazio altuak lortu eta betidanik hemengoa den jendea kalean geratzear, Fondos de Promoción de Empleo delakoan aspertuta. Bestalde, Ezkerraldean lan egin eta bertan bizi ziren lan-

gile titulatuak, langabezian geratutakoak asko, ibaiaren bestaldera salto egin dute, Algorta eta inguruetan topatuz lana eta bizilekua.

Gazte jendea larri

Gazteek lehenengo enplegua lortzea zail dute edonon, baina arazoa larritu egiten da Sestao eta inguruko herrietan. Untziola handiak sortu zirenetik, bakoitzak bere Lanbide Heziketa estruktura propioa zuen, gazte jendeak bertan hiru urtez ikasi eta zuzenean lanean sartzen zirela. Agustín Elkorobarrutia bera ere horrela hasi zen, 14-15 urterekin La Navaleko L.H. zentroan ikasi eta untxiolako lanean. Baina hamar urte inguru izango dira zentro hauek itxi zirela, eta Udaletxe zein beste instituzioen bidez gazteentzako lanpostu batzuei kudeatzen diren arren, aurretiaz tailerrak eta antolatuz, gutxiengoak da lan merkatura sartzea lortzen duena. Mari Cruz Elorriaga asistentia sozialak aipatzen digunez, «gurasoek lanpostua galtzean hauen seme-alabek ez dute ikasketekin jarraitzeko aukerarik, eta hemen istilu asko izan ohi ditugu. Ez dugu bereizketarik egiten, eta drogarekin arazoak izandako jendea ere kolokatu dugu; baina hara non etortzen zaigun jendea haserre: ¿Pero qué pasa, que hay que meterse a la droga para conseguir un curró en el Ayuntamiento?»

Drogaren arazoa kezkarri

Gazteentzat herrian alternatibarik ez dagoela salatzen digu Mari Cruzek, eta drogaren arazoa larritu egin dela azkenaldian. «Rivas Txabarri kalean pisu merkeak erai-ki zituzten etorkinak sartzeko, eta Bilboko uholdeekin ere Eusko Jaurlaritzak diru laguntzak eskaini zituen, pisu merkeak 200-300 mila pezetatan lortuz kaltetuek. Bide batez Bilboko gune marjinala ere hiritik kaleratzea lortu dute, eta asko hona etorri dira. Duela sei hilabete, lehen Txur-dinagako Julián Gayarre kalean bizi zen trafikatzailerik familia bat, auzotarren presioagatik hanka egin eta kale honetan bertan kokatu dira. Kristoren kotxazoak eta motoak erabiltzen dituzte, eta gero eta gazte gehiago gelditzen ari da drogaren zuloan sartzen». Txurdinagan ohizko jo-kaera zen inguruko etxetarrei, arazo ekonomikoak zituztenei beren etxetan droga

Sestaoko untxiolak beldurrez begiratzen diote birmoldaketa berri bati.

gordetzearren ordaintzea, eta itxuraz Sestaok bizi duen larrialdi ekonomikoa egoki ikusi dute trafikatzailerik hauek bertan kokatzeko. Honez gero langabetu bat gartzelaratu dute, ez droga saldu edo kontsumitzeagatik, etxean gordetzeagatik baizik.

Harreman familiarrek eskas

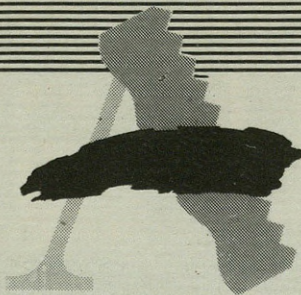
Mari Cruz Elorriagak ere bere egunero-ko lanean birmoldaketaren ondorioak eza-gutu ahal izan ditu. Senitarteko harremanak txarrera jo dutela aipatzen digu sarritan, «ze lanik gabe geratu edo sei hilabete-ko kontratuaz, ziurtasunaik gabe eta etorkizuneko espektatibarik gabe bizi den senarrak interes guztia galtzen du. Emazte askok gainera etxeko lanaz gain kanpoan ere lan egin beharra dute, interina modura edo, hilean miseria kobratuz. Senarrak tabernarik taberna ibili ohi dira, ohitura hori ez da galdu, eta emazteak zama larregi ja-

san behar izaten du. Seme-alabak ere ezin dituzte behar bezala zaitu, eta familia osoa kolokan egoten da, harremanak oso okertuz». Asistentia Sozialak aipatzen digunez, aurrerago senarrak lana topatu arren, harremanak ez dira ia inoiz zuzentzen eta ohizkoa da senarrak, egoera ekonomiko hobean dagoenean, emaztea abandonatzea. Alderantziz ere gertatzen da, baina arraroagoa da amak horrelako lana lortzea». Udaletxearen bidez hainbat lanpostu kudeatzen dira laguntza gisa, eta egun 300 emakume dituzte zerrendan edozein lan egiteko prest, erdiak banatuak direla. Dena den, Mari Cruzek azpimarratu egin nahi izan digu bere ikuspegia baldintzatua dagoela oso, bere lanagatik paliza eta arazo hauek besterik ez bait ditu ikusten askotan.

78. urtetik egurrea jasotzen ari direla aipatu digu Agustín Elkorobarrutiak, «eta aurreko birmoldaketa basatiaren ondoren orain bestea iragartzen digute. Fondos de Promoción de Empleo delakoarekin langa-bezi poltsa handitu besterik ez dute egin, eta ez dugu inoiz tunelaren irteerarik ikusi, amildegia ez bada. Europako Elkarte Ekonomikoa ere Estatuko Gobernua estutzen ari da, 92rako konpetitiboak izan behar dugula eta jadanik, behar bezalako emaitzarik lortu ez dela eta, untxien eraikuntza eta despidorako dirulaguntzak erretiratu dizkiete, 100 mila milioi inguru. 91ean Direktiba berria osatuko da EEEen, eta inor ez da libratuko; edozer espero dezakegu».

Senitarteko harremanak oso okertu dira diru eta lan egoeragatik, banaketa eta palizak gehituz

XABIN MAKAZAGA

Arteleku

FORMAREN TENTSIOA

(Walter Benjamin-i buruzko mintegia)

Uztailaren 16tik 20ra.

- Zuzendaria: Francisco JARAUTA.
- Gonbidatuak: Remo BODEI, José JIMENEZ, José Luis BREA.

KEINUA ETA MARRA:

TXINAKO PINTURA ETA KALIGRAFIA

Uztailaren 23tik 27ra.

- Zuzendaria: Isabel CERVERA.

ESKULTURA TAILERRA: JUAN MUÑOZ

Hitzaldiak:

- Uztailak 19, Pepe ESPALIU: «Oraindik nire baitan bizirik ditudanak».
- Uztailak 26, Marga PAZ: «Artearen merkatua».
- Uztailak 27, Guada ETXEBERRIA: «Erakusketa».
- Abuztuak 2, Alexandre MELLO: «Eskultura eta poesia».

KOLOREZKO LITOGRAFIA TAILERRA

Abuztuaren 1etik Irailaren 28ra.

- Arduraduna: Sandro GALUPPI
- Inskripzio epea: Uztailaren 20 arte.

ESKULTURA TAILERRA:

BEIRA ZUNTZA

Irailaren 3tik 28ra.

- Arduraduna: Consuelo GOMEZ.
- Inskripzio epea: Abuztuaren 24 arte.

ERAKUSKETA

Uztailaren 20tik Abuztuaren 31ra.

- Presentziak: J.R. AMONDARAIN, M. ARSUAGA, E. ARRESEYGOR, X. BAZTARRIKA, J.M.ª CORMAN, X. EGAÑA, I. IMAZ, J. LACADENA, E. LOPEZ, J.M.ª OTAMENDI, J.L. ZUMETA.

ZERBITZU IRAUNKORRAK

- Arte Mendekideko Liburutegia eta Dokumentazio zentrua
- Bideoteka (Bideo sormeneko ekoizpenak)
- Uzteko langelak
- «ZE HAR» izeneko arte mendekideko boletina

INFORMAZIOA:

ARTELEKU. Kristobaldegui, 14 - B.^o Loiola. 20014 Donostia

Tfno. 45 36 62 / 45 37 44 - Fax 46 22 56

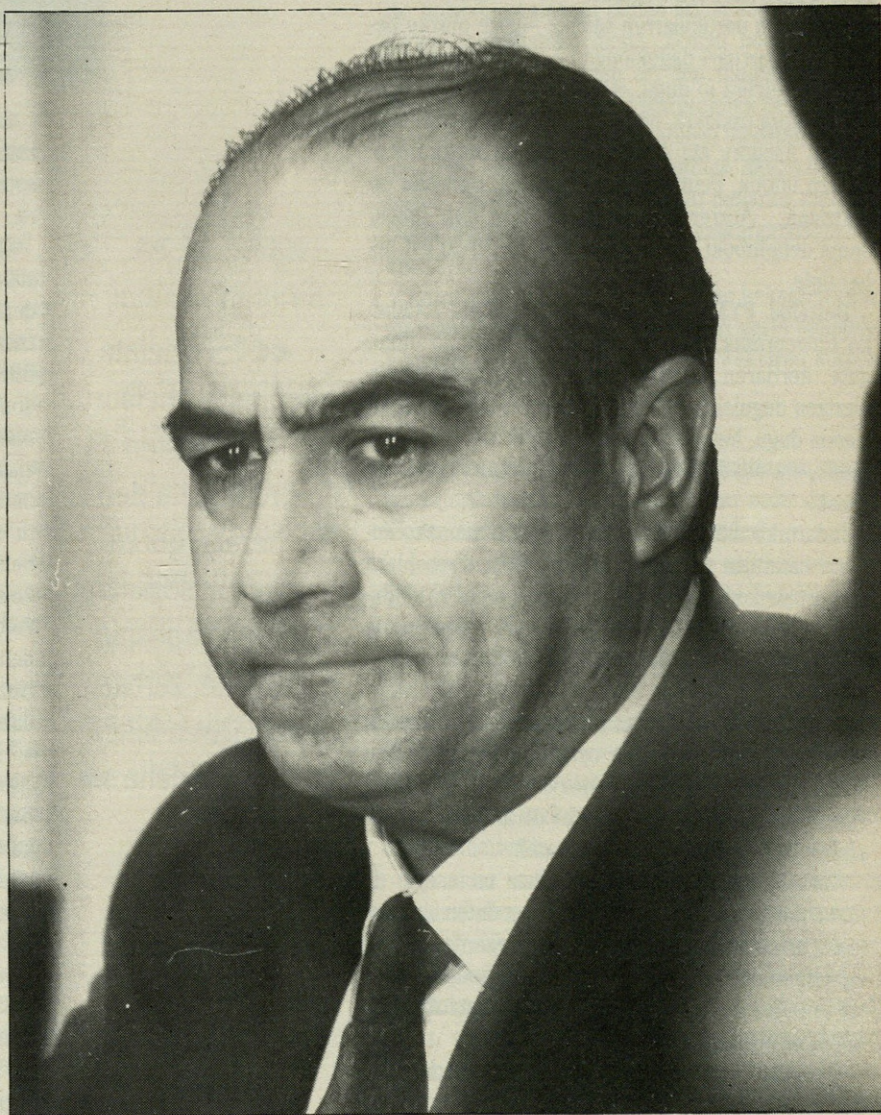
Gipuzkoako Foru Aldundia
Diputación Foral de Gipuzkoa

Kultura, Hezkuntza, Kirol eta Turismo Departamentua
Departamento de Cultura, Educación, Deportes y Turismo

JAVIER BERROETA

«Ez dago kutxak pribatizatzeke inongo interesik»

Javier Berroetak bere gain hartu du Bilbo eta Bizkaiko kutxen arteko fusioaren gidaritza. Fusioa dela medio Bizkaiko kutxa bakarra sortu bide dutela, apostu eta errealitate berrien aurrean jarri dira orain. Kutxa eta bankuen arteko konpetentzia, aurrera begira jorratuko diren esparruak eta hartuko diren inizatibak, Euskadiko kutxa bakarraren helburua, eta beste hainbat gairen inguruan hitzegiteko aukera izan dugu.

ALDAI

Zeintzu izan dira Bilboko eta Bizkaiko kutxen fusioaren helburuak?

Prozesua halako erraztasun batez doa aurrera, fusioa gauzatu eta lau hilabete ondoren Kutxaren sail funtzional ororen integrazioa lortu bait dugu. Sistema operatiboen batasunaren gaia dago oraino zintzilik, honen egitea zailagoa gertatzen delarik, hain zuzen ere aplikazio informatiboen esku geratzen delako.

Entitate berriaren izaerari dagokionean, entitate bakar gisa ari gara lanean, erabateko konjuntzioa erakusten duen Zuzendaritza ekipo batez. Uste dut, estraineko etapa hau denbora record-ean egin dugula, eta zentzu honetan, beste iniziatibentzat erreferentzia puntu gerta gaitezkeela. Momentu honetan sartzen gara bestalde bigarren fasean, fusioaren ondorio baikorrak nabaritzen hasiko garen fasean hain zuzen. Errekurtsoak libratzen hasiak gaude dagoeneko lehen pentsaezinak zitzaizkigun aktibitate eremu hainbatetan hasi ahal izateko.

Orohar, zeintzu arlo edo lan sail berri jorratu bide duzue aurrera begira?

Ekonomia partikularren sailean —gure ohizko bezeroen esparruari dagokionean—, zerbitzuaren kalitatea hobetzera jo dugu, eta gure ofertaren produktuen aukera osatzera, negozio ardatz berrien gehituz batipat Aseguru eta Aurrezki Gestioen asesoramentuaren ildotik, Pentsio Fondoak direla, Burtsako inbertsioak... Aurreragotik landuak izan dira sailok, baina definitiboki sendotzeko esfortzu berezi bat behar dute.

Bestalde, PYME-en (Tamaina Txikiko eta Ertaineko Entrepresak) alorretan erabakiz eragingo dugu, gure herriaren ekonomiarako funtsezkoak direla ulertzen dugulako. Bulego sare paralelo bat sortzeko asmoa dugu, helburu honetara zuzenduak izango direnak, eta udatik aurrerantzean martxan egongo direnak.

Indartuko ditugu, era berean, gure tamainako entitate batentzat presentzia beharrezkoa diren plaza edo esparruak, eta noski, bezeroen merkatal aktibitateak laguntzeko BBKren asistentzia beharrezkoa den lekuetara zabalduko dugu gure zerbitzua.

Aurrezki kutxek mota guztietako aktibitateak eraman dituzte aurrera orain artean, zerbitzu sozialak adibidez. Dirudienez orain beste aktibitate mota batzu bultzatu nahi dira. Zerbitzu sozialek hala ere jarraituko al dute?

Kutxek, tradizionalki, bi aktibitate mota egin dituzte. Batetik, funtzio soziala betetzen duten aktibitateak, errekurtsu finantzieroen bitartekaritza medio egin direnak, ezaugarri ezberdin batez beti ere, kapital pribatuaren beste aktibitate mota batzuk baino kondizio bigunagoz hain zuzen.

Gainera, Kutxen dibidendua, kontribuzio moduan, Zerbitzu Sozialera prestatzen da.

«**Sozietate anonimoen helburua akzionisten ordainketa den bezala, gurea ongitasun sozialaren aldeko apostua litzateke, zerbitzu sozialaren bidez gauzatzen dena**»

Esparru biak mota honetako entitateen berezko izaerari dagozkionak dira, sorrerako estatutuetan jasotzen dira, eta horregatik, utzi ezinak gertatzen dira.

Gure kasu partikularrean, BBK-k bere bokazio soziala dela-ta OBS-aren bidez (Obras Benefico Sociales deritzanak) Gizarteari eskainitako zerbitzuak indartzearen aldeko aitorpena egin du. Era honetan, BBK-aren baitan etengabeko kezka bilakatu da fondoak zuzentzen diren xede eta helburuak selekzionatu eta berritzea, ze begibistakoa bait da behar sozialak aldatu egiten direla denboraren poderioz, eta ondorioz, Zerbitzu Sozialaren lehentasunek ere aldatu egin behar dutela. Adibide gisa, eta jaiotza tasak behera egiten duen neurrian, haurtzaindegietan lekuak sobran izango dira. Biziraupenaren luzapena medio ere, hirugarren adineko jendearentzat erresidentzia gehiagoren beharra aurikus daiteke. Ondorioz, laguntza gauzatzen den modu konkretuen moldaketarako esfortzu etengabeak egin behar dira.

Honez gain, OBS-a administratzen duten gestio sistemek etengabeko errebisio bateri lotuak egon behar dute, buru belarri sartuta gauden aurrerapen azkartua medio gestiora aplikatu daitezkeen formula tekniko eta juridiko berriak sortzen direlako, zeintzuek efikazia handiagora eraman gaitzaketen eta ondorioz, ongitasun sozialari dagokion kontribuzioa hobetzera. Edozein kasutan hala ere, berririo diotuz, OBS-ak, Kutxaren gehigarriak baliatuz finantziatzen den kontribuzio sozial gisa ulertua, erabakiz jarraituko du, gure izateraren funtsezko arrazoia den neurrian. Sozietate anonimoen helburua akzionisten or-

dainketa den bezala, gurea ongitasun sozialaren aldeko apostua litzateke, zerbitzu sozialaren bidez gauzatzen dena.

Kutxak pribatizatzeke jarrerarik ba al dago?

Altutik esan behar dizut ez dagoela inongo interesik kutxak pribatizatzeke, pribatizatzea politika eta helburuei buruzko erabakiak partikularrez osatutako organo soberanoetara aldatzea ulertzen den neurrian. Kutxen gobernu organuen konposaketak, oso modu orekatuan, sektore sozial diferenteen interesak biltzen ditu. Honela, entitate sortzaileetako ordezkariak daude bertan, Kutxaren aktibitateak ematen diren udaletxeetako ordezkariak, inpositore eta pertsonalarena. BBK-ko uste orokorra dela uste dut, kutxen eta administrazioaren helburua famili nahiz partikularren ekarpena egungo status-aren bidez mantentzea.

Hori bai, beste kontextu diferente batean, baina lehengoarekin erlazio zuzena duena, eta zure galderari erantzunez, CEE-k eta BE-k (Espainiako Bankuak) inpositoreen ziurtapen egokia lortzearen argitaratu duen normatibaren arabera proportzio baten beharra ikusten da finantzar entitateek egin mailegu eta fondo propioen artean. CEE-k zehazki, 10%aren garantia suposatzen duen koefizientea eskatzen du. Kutxek fondoak zabaltzeko euren urteko etekinaren parte bat erreserbetara zuzenduz.

Superkontuen afera dela-ta argi geratu da banku eta kutxen arteko borroka. Zer gertatzen da? Nola eta zein neurriez moztu daiteke super-

«Ez dago inongo interesik kutxak pribatizatzeke, pribatizatzea politika eta helburuei buruzko erabakiak partikularrez osatutako organo soberanoetara aldatzea ulertzen den neurrian»

kontuen afera honekin?

«Superkontuen gerra» bezala ezagutzen dena edota banku eta kutxen arteko konpetentzia (entitate finantzieren artean esan beharko litzateke, ez bait daude bi bloke enfrentaturik, entitate taldea baino), luzera begira prozesu osasungarria izango dela esan behar da, zeren eta orain arte ezagutu den «erasoaren aurkako paktua» haustea posibilitatzen bait du. Eta konpetentziak, finean, bezeroentzat zerbitzu eta errendimendu hobeak ziurtatzea suposatzen du, eta era berean inefizientziak gutxitu eta produktibitatea hobetzeko esfortzu bereziak egitera bultzatuko ditu entpresak. Posible da, gainera, konpetentzia hau ez dadin Pasiboaren borrokan geratu. Esaten hasiak dira dagoeneko mozketak kreditizioak bukatzen direnean maileguen esparruan beste fronte bat sortuko dela. Hori gertatzen bada, ondorioz, bezeroak ordaintzen dituen interes tipoak —egun altuak— jaitسي egingo dira.

Hainbat kanpaina publizitario exhaustibor medio bezeroak posible izango du gainera finantzar kultura batetaz jabetzea, etorkizunean, ezagutuz aukeratzea posibilitatuko diona, eta ondorioz, zerbitzu eta prezio hobeak eskaintzen dituen entitateen alde apostu egitea posibilitatuko diona. Zentzu honetan, finantzar munduan gertatzen ari den mugimendu guzti hau osasungarria da sozial ikuspuntutik begiratuta.

Orain bai, prozesu honek tentsio inportanteak sortuko ditu eraldaketa koste handiak dituzten entitateetan. Imaginazio handiz jokatu beharko dute produktu berriak zerbitzu hobe eta erakargarriagoz eskaintzeko.

Baina esfortzu hau 1.992ko epean kokatzen badugu «superkontuen gerra» onuragarri gerta dakiguke, kanpotik datorkigun konpetentzia irekiaren aurrean prestatzeko orduan onuragarri.

Jarrera zein izango da aurrerantzean, zerbitzuen aniztasuna bultzatzea, esan nahi da, ahalik eta zerbitzu gehienak eskaintzea?

Aurrera daiteke, oso hurbileko etorkizunean, finantzar entitateen negozioaren parte handi bat (eta esan behar da, egiten ez den neurrian bezeroaren aurrean erakartasuna galduko dela), aseguruaren salmentatik, bidaletatik, etab, etorriko dela. Maila guztietako soluzioak emango dira. Zerbitzu arloan nagusitzen ari diren entpresak garantia osoa eskaintzen dutenak dira, atzeratutako ordainketa modua eskaintzen dutenak, azken finean, bezeroari dena egina ematen diotenak.

Finantzar entitateek beren produktu eta zerbitzuak zabaltzen ez dituzten neurrian, beste esparruetatik datozen konpetentzia jasoko dute berei dagoen esparruan, aseguru konpainiak direla, etab.

Ohizko negozioak utzi gabe aurrera egin behar da beraz, operazioak sortzen diren puntuetan kokatu behar gara. Transazio guztietan parte hartuz, komertzio sareekin akordioetara iritsiz, etab. Bulegoen az-

piegitura aldatu behar da, ordainketa eta kobraketa lekuak soilik ez daitezzen izan, eta aukera zabalagoa eskaini ahal izan dezaten. Mailing-a sakondu behar da, bezeroei sistematikoki eta koerentziaz oferta pertsonalizatuak eskaini ahal izateko.

Euskadiko kutxa bakarraz mintzatzen hasiak dira adituak. Posible ikusten al duzu, eta bestalde, ze interes dago hori eman dadin BBK-aren partetik? Hiru Herrialdeetan bakarrik egingo litzateke? Eta honela balitz Nafarroa non geratuko litzateke?

Euskadiko kutzak konbergentzia prozesu batean sarturik daude, hainbat ekimen konkretuetan zehaztu den bezala, laguntza informatiboa dela, Aseguru mailako enpresa baten sorrera dela, Norbolsaren sorrera bestetik, eta akordioak sinatu dira bestalde kutxa bakoitzaren konpetentzia esparruak zehaztuz.

Gainera, oso estuki lan egiten da, ohizko bilerak baliatuz, Federazio Vasco Navarraren baitan area diferenteak landuz eta plangintza bateratuak eginez, bai estrategikoki bai negozioen gestioan.

Noizko beraz Euskadiko kutxa bakarra?

McKinsey-ren ikerketan aurrikusten denez, fusio probintzialen prozesua amaitu ostean, zeinak oraindik urte batzuez iraungo duen, lehen aipaturiko kooperazioa forma juridiko lotuago batez eman ahal izango da.

Honela, nortasun juridiko propioa duen Partzuegoaren sortzea proposatzen da, bat eginik antolatu daitezkeen hainbat zerbitzu bildu ahal izateko. Adibide gisa, Baloreen Kartera aipa dezakegu, Kapitalen Merkaturia, Ikerketa Zerbitzua, Marketing-a, Informatika, etab.

Hiru Herrialdeetan bakarrik egingo litzateke? Eta honela balitz Nafarroa non geratuko litzateke?

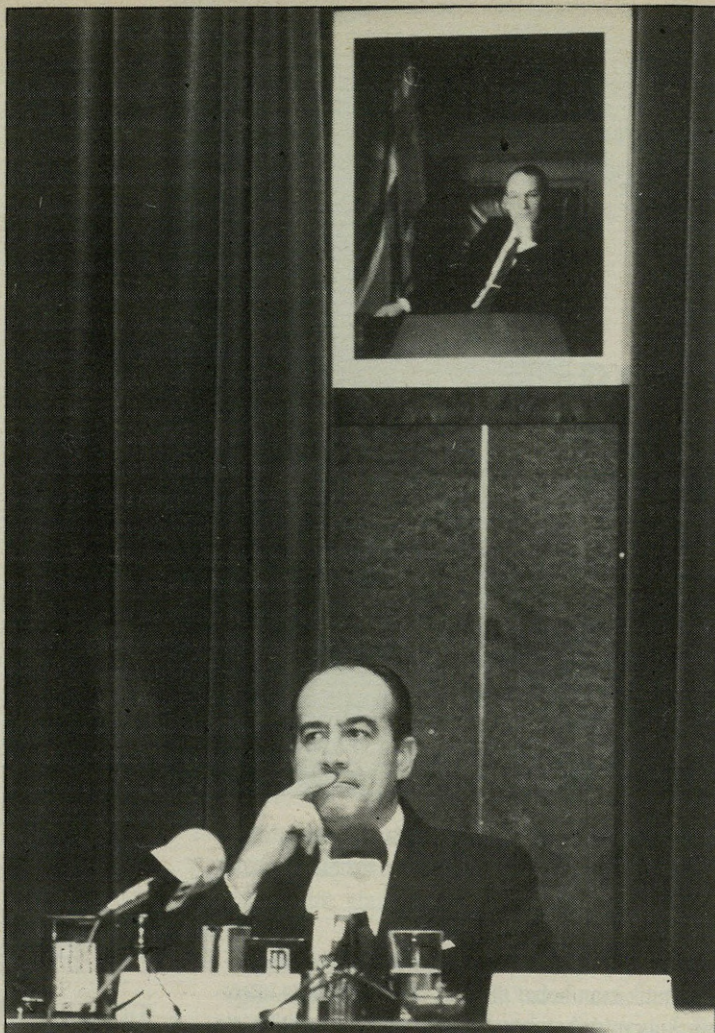
Kooperazio modu hau, hiru kutxa probintzialen fusio zuzenaren aurrean beste abantaila batzuk posibilitatzen ditu. Hain zuzen ere, lehen estadio batean, kokapen geografikoagatik gerta daitezkeen zailtasun operatiboak gailendu daitezke; lurralde historiko bakoitzaren idiosinkrazia ziurtatzen da, Kutxa bakoitzari malgutasun gehiago eskaintzen zaio, bere zonaldeko ezaugarri sozioekonomikoetara moldatu ahal izateko aukera gehiago azken finean. Era berean, konbergentzia prozesuan aurrera egiteko bidea irekitzen du, etorkizunean har daitezkeen beste mota batetako eredu juridikoak lantzeko oztopoak gailenduz.

Nafarroako kutxei dagokionez, jakina denez, Federazio Vasco Navarran parte hartzen dute, eta ondorioz, bertan egiten diren plangintza bateratuetan parte hartzen dute.

Kutxek, orain bitartean, laguntza hainbat eman dute krisian zeuden sektoreei begira, inte-

«Egun
«Superkontuen
gerra» bezala
ezagutzen dena,
banku eta kutxen
arteko konpetentzia
luzera begira prozesu
osasungarria izango
dela esan behar
da»

ALDAI

res oso bajuko maieguak, etab. Politika hau mantenduko da? Pentsatu al da bestalde, inolako laguntza berezirik krisian dauden sektore estrategikoei begira? Eta enpresak laguntzen diren bezala lanpostuak sortzeko saiorik egingo al da?

Aurrezki kutxek beti jarraitu dute bankuek eskatzen dituzten maieguak baino arinagoak emateko politika, zeren eta gure helburu nagusia ez bait da etekinak maximizatzea, ordea interes orokorreki lotuak diren funtzio sozial bat bilatzen dugu. Hau dela bultzatu ditugu Administrazio Publikoaren bat hainbat akordio maiegu subentzionatuen emateko.

Gainera, OBS-ren barruan, etengabeki egiten ari garen egokitze prozesuan, pentsatua daukagu enpresen promozioari begira zuzeneko subentzioak bideratuko dituen maieguak, eta aldi berean, lanpostuen sorrera.

Kutzak, betiko filosofiari atxekirik jarraitu nahi du lanean.

INIGO ODRIA

TXT

Komikia

203

ARGIA

Denborapasa

HITZ GEZIDUNAK

EGIAZKOAK ZU, BAI HANDIA!	↓	ALAITASUNA JABETZA	↓	UGAZTUN HARAGIZALEAK UME TTIKIA	↓	PARE BAT BIZKAIKO HERRIA	↓	NARRAZTI MOTA UKIMENDU	↓	GIZON IZENA GAUEROKOA	↓	
→		↓		↓		↓		↓		↓		
GARENA BIZK. NUENA	→							GIZON IZENA LARRUKO MARKAK	→			
→						NAHASTURAK URTAROA	→	↓				
INFUSIO MOTA ZUHAITZ MOTA	→		EZAUGARRIA OILOAREN AR	→		↓				ZERO UNTZI ERTZ	→	
→					DEIALDI (INFIN.) IKASI	→			POTASIOA H GABEKO HERRI	→	↓	TXAKETA
ATZIZKIA AUSTRALIAKO ANIMALIAK	→			JOAN DEN URTEAN EZ EME	→	↓		PNV MODUA	→	↓		↓
→				↓		VISCA LA ... LLURE BADA	→	↓				
BOKALA BIHURRI	→	ARABAKOEK BOKALA	→			↓						
→		↓		TXIKIZIOA	→							

LETRA KENKETA

Kenketa honetako letra bakoitzari zenbaki bat dagokio. Zein da bakoitzaren balioa? Zergatik? Ondoko kuadro honetan duzun zenbaki bakoitzaren azpian ipin ezazu bakoitzari dagokion letra. Zenbaki bati letrarik ez dagokionean • ikurra ipini. Koadroko zenbaki baten azpian letra bat azaltzen bada, har ezazu aurrez ematen dizugun laguntza bezala.

Z A M A

—

A S K O

D A G O

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
					G		D		

EZETZ ASMA

1.- ZEIN AIZKOLARI SUERTATU ZEN GARAILE ZU-MARRAGAKO KANPORAKETAN?

- a) Arrospide
- b) Olasagasti
- c) Elgorriaga
- d) Astibia

2.- HERRI HAUETATIK ZEIN DAGOEN MAULE ETA ATARRATZAREN ARTEAN?

- a) Sohuta
- b) Muskildi
- c) Gotañe
- d) Donapaleu

3.- NON JAIO ZEN ISIDORO FAGOAGA EUSKAL ABESLARI EZAGUNA?

- a) Beran
- b) Lesakan
- c) Hondarribian
- d) Iruñean

4.- ZEIN ABIZEN ZUEN ITALIAREN AURKA JOKATU ZUEN ARGENTINAKO EKIPOAREN ATEZAINAK?

- a) Burrutxaga
- c) Goikoetxea
- b) Olartikoetxea
- d) Biurrun

IRRI FARREZ

GONBITEA

Goizeko seirak eta Hernaniko festak. Mirenek kotxea hartu du etxera itzultzeko baina «Young Play» disko-teka inguruan bi lagun ikusi ditu stop egiten. Hartu ditu eta eseri orduko zera galdetu diote:

- Nahi al duzu oilaskoa txanpainarekin?
- Bai noski!
- Brrrrgrrrrgrrrrgrrrr...

ISTRIPUA

Andaluziako herriska batetan izugarrizko istripua egon da. Pegaso kamioi batek guardia zibilen Dyan bat harrapatu eta bertan zihoan pareja bertan akabatu du. Istripua gertatutako lekuaren inguruan atestatua egiten ari direnak, kristoren jende pila eta une horretan bertan iritsi diren bi ijitu:

- Baina zer gertatu da hemen?
- Izugarritzko istri'pua. Pegaso kamioi batek guardia zibilen Dyana harrapatu du eta bertan zihoazen bi numero seko utzi ditu.
- Kontxo, kontxo... Uste baino hobeak ari dituk ateratzen Pegasoak, eh!

TRENETIK

Oporren garaia heldu da eta Arantza eta bere lagun guztiak trennez bidaiatxo bat egitera abiatu dira Europa aldera. Hendaiatik abiatu dira eta Baiona pasa eta berehala Arantzak paisaia ikusi behar zuela eta paisaia ikusi behar zuela. Bagoiko lehiatila jaitsi, besoak lehioan apoiatu eta burua kanpoaldera ateraz.

— Jode! Zénbat poste, (danba)...te, (danba), ...te (danba)...

A ZE FLASHA!

SOLUZIOAK

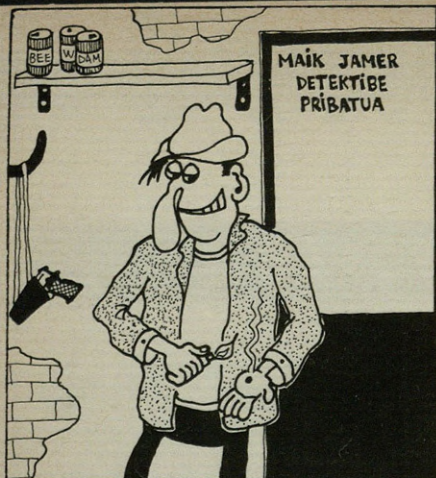
EZETZ ASMA: 1-B; 2-C; 3-A; 4-C

LETRA KENKETA:

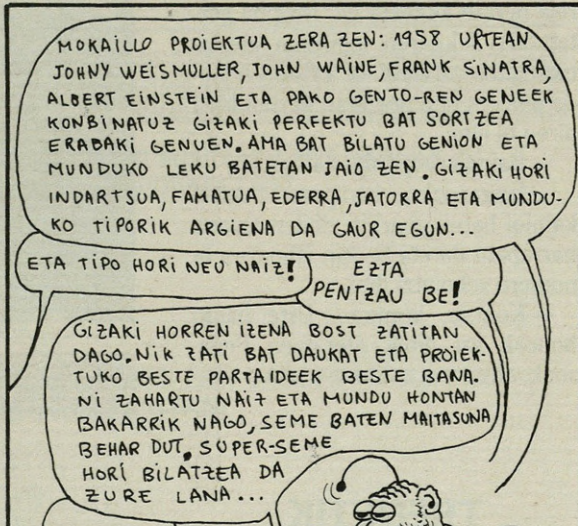
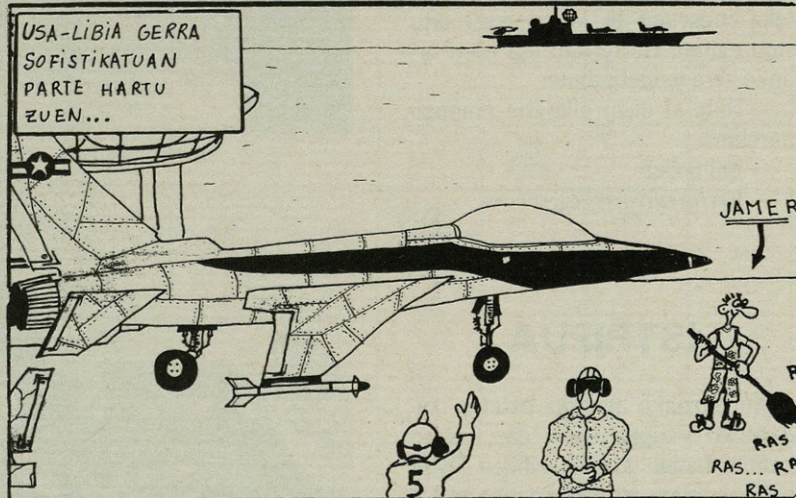
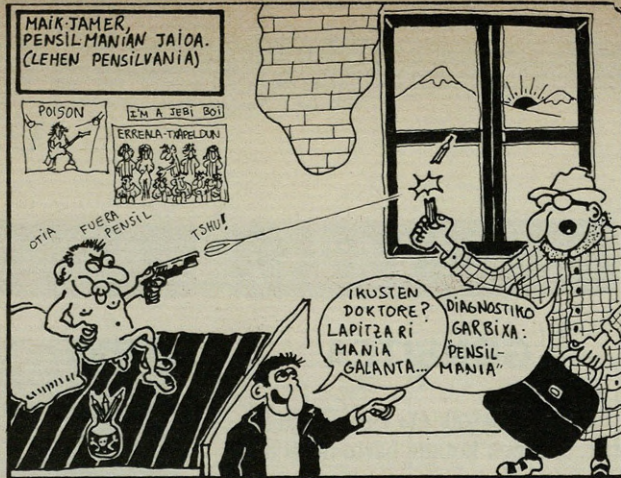
S = Zero.....A - S = A.
Z = 9 eta A = 2.....Z - A = D edo 9 - 2 = 7. Z = 8 eta A = 1 ere izan zitekeen, baina A - O = 0 kenketan A ez da 1.
M = 8 eta K = 3.....M - K = G edo 8 - 3 = 5. Eramanik ez zaio etorriko. M = 6 eta K = 1 ere izan zitekeen, baina O = 1 izan beharko zuenez, bigarren aukera honek ez digu balioko.
O = 1.....A - O = 0 edo 2 - 1 = 1. O ez da 6 zeren eta eramana sortuko luke.

O	.	K	.	P	.	N	.	B	.
K	A	.	K	A	E	N	A	.	B
E	.	.	O	G	E	A	Z	.	P
R	A	V	L	I	.	A	N	.	.
.	.	A	V	.	.	I	N	.	.
S	A	B	A	I	K	A	O	U	.
A	A	B	A	A	.	O	A	.	.
K	A	B	A	A	R	E	.	B	.
A	A	R	E	.	E	E	.	.	.
I	R	R	E	.	A	E	.	.	.
L	A	R	E	.	A	E	.	.	.
A	K	A	A	J	.	O	X	A	M

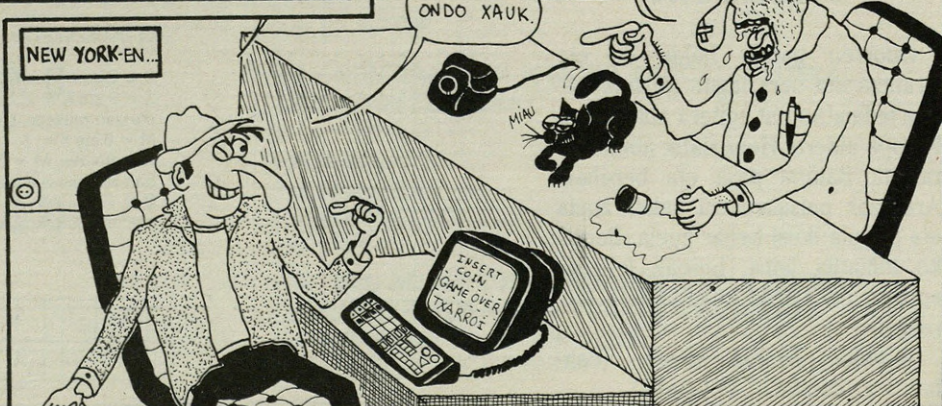
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
S	O	A	K		G		D	M	Z

BOST MOKAILLO*

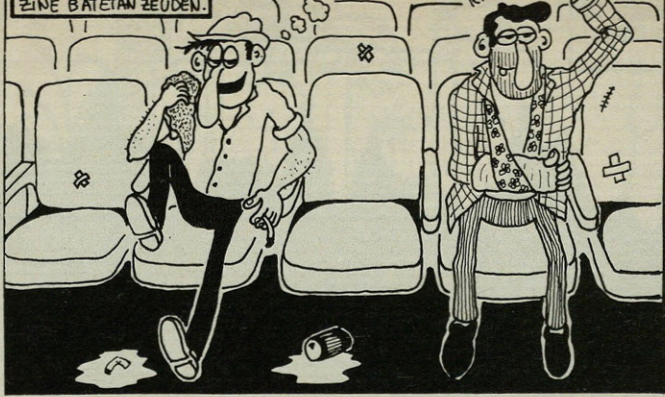
1988-KO ABENDUAK 10.
WILLIAM HISTKN, MUNDUKO INGENIALARI-GENETIKO FAMATUENAK, JAMER DEITU DU ETA HAU NEW-YORK-ERUNTZ ABIATU DA, SAINT JOHNNS- EKO UNIBERTSITATERA. HISTKN-EK 1958-AN "MOKAILLO" IZENENKO PROIEKTUAN EGIN ZUEN LAN, BESTE LAU ZIENTZILARI FAMATUEKIN. BATERA.

LEHENENGO PLANO
ZATIA "VALLEKAS"
DOKTOREAK ZUEN.
BLOK MADRIDEKO
ZINE BATETAN ZEUDEN.

JE JE... TIPO
HONEK DAKO
PLANO ZATIXA...
HASTERA DOIA
PELIKULAN...

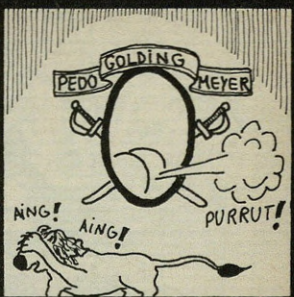
RAS
RAS

ARGIAK ITXUNGI
ZIREN ETA PE-
LIKULA HASI ZEN.

PEDO GOLDIN MEYER

PRESENTA:

LOS 7 MAGNIFICOS

BAH! IKUSITTA DAKOT.
FAN ZAN PIKOLETO
BAT ETA...
JOPE! BAEZ
KONTAU!
BUENO,
BANA EMUN
ZURE PLANO
ZATIXA...
AIBA...

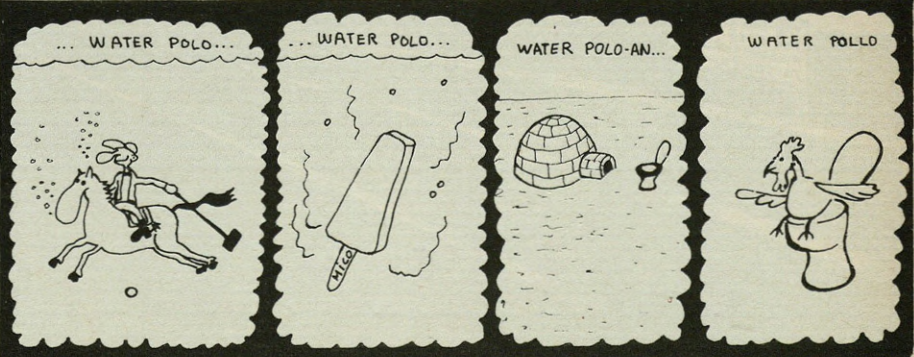
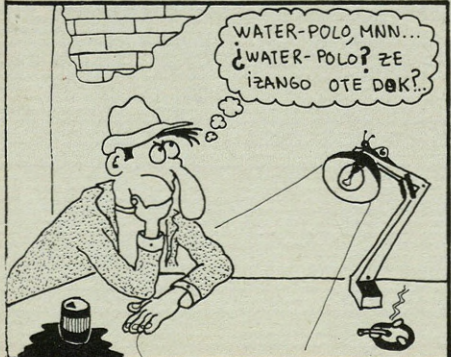
FIOU
GRZZZ

BIGARREN PLANO
ZATIXA LORTU ETA
GERO HISTKN-EK
JAMER-I ESAN
ZION 3-GARRENA
NON ZEGOEN.

JAMER! NEU NAUK
HISTKN! HIRUGARREN
PLANO ZATIXA WATER-POLO-
KO EKIPUAK DAKO. FAN
ETA HARTU MAIK...
VALLEKAS-ENA
1º ZAN, NERIA 2º
DA, OINGUA BERRI
3º DA.

WATER-POLO, MNN...
¿WATER-POLO? ZE
IZANGO OTE DOK?!

WATER POLO KO
IGERITOKIAN...
SOS PRESA!

KASVEN DIES JAMER!
AZKENIAN NEUK HARTU
BIAR IZAN DOT PLANO
ZATIXA...

LAUGARREN PLANO
ZATIA FRANTZIAN ZE-
GOEN, BRAN-EKO GAZ-
TELUAN. TARTANAM
IZENeko ZORO BA-
TEN MENPEAN ZE-
GOEN.

GAZTELU
BARRUAN...

TARTA-NAM...
AL ATAKE!

TARTIAU
JATEA
NOIA...

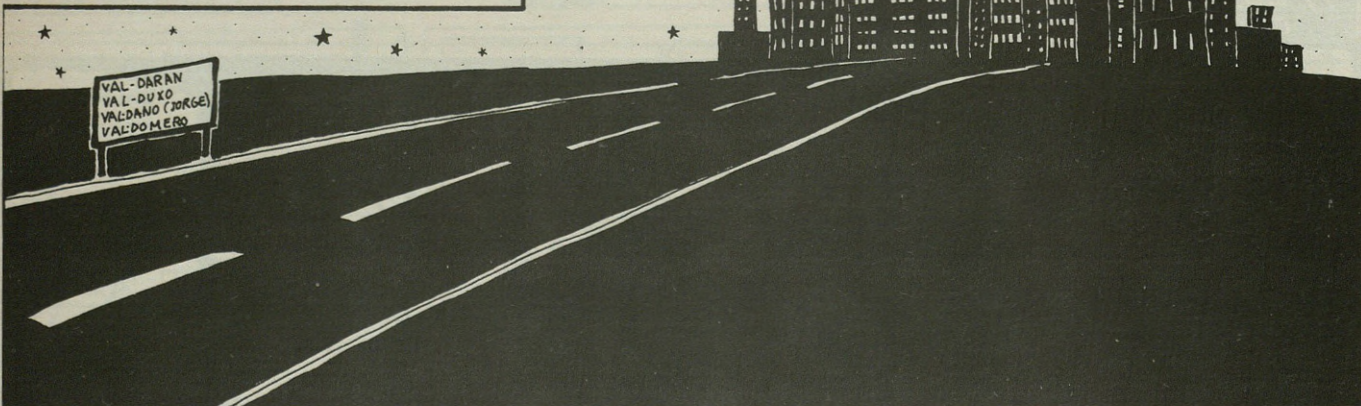
TARTANAM?
EDO TARTIA
NAM-NAM?

TARTA, NAM, NAM,
NAM! NAM!
TARTA-NAM!

LAUGARREN PLANO
ZATIXA NERIA
DA!

AZKENENGO PLANO
ZATIA DETROIT-EN
ZEGOEN, PERRETXIKO
ERAKUSKETA BATETAN.
PLANOK PERRETXIKO
ARRARO BATEN AZI-
AN ZEGOEN.

"AMANTIA PHALLOIDES"

BOLETUS GONFIDIO	Ni	29%
Ca 13%	24	14%
Fe ³⁺ 79%		27%
NH ₃ 0'9%		0%
PH ₃ 5%		2'1%
BH 1%		6'2%

HEMEN...

EZ, EZ...

"AMANTIA PHANTHERINA"

BOLETUS SATANAS	Mm	2'6%
Ca 11%		7'3%
a ² 30%		%
X 90%		%
N ₂ 1%		6'3%
BH 5%		

MNNN...

HEMEN BE
EZ...

"AMANTIA AITA"

(AMA, NI, TA AITA...TA ARREBIA, AMANDRIA...)

BOLETUS PENALTY	H ₂ O	27%
Ca 19%		4'2%
BO ₂ 17%		37%
P ₂ O 47%	H ₆ F	4'3%
BA 00%		

HEMEN XAUK!

HEMEN XAUK
5° PLANO
ZATIXA...

LANA BUKATU ONDO-
REN, JAMER HIST-
KN-ENGANA JOAN
ZEN BERE SEMEA
NOR ZEN ESATERA.

RUBIO?

EZ. NIK
SAGARZAZU...

EJEM... BADA KITT
ZEIN DAN ZURE
SEMA...

ERAGUNA DA?

BAI... BANEKIEN!
GENIO BAT NAIZ!
OE, OE OE OEE!
ONENA, ONENA
NAIZ!

ZEIN DA, ZEIN?
TOM CRUISE? RICK
ASTLEY? ARNOLD
SCHWARZENEGGER?
MITHEL LOINAZ?

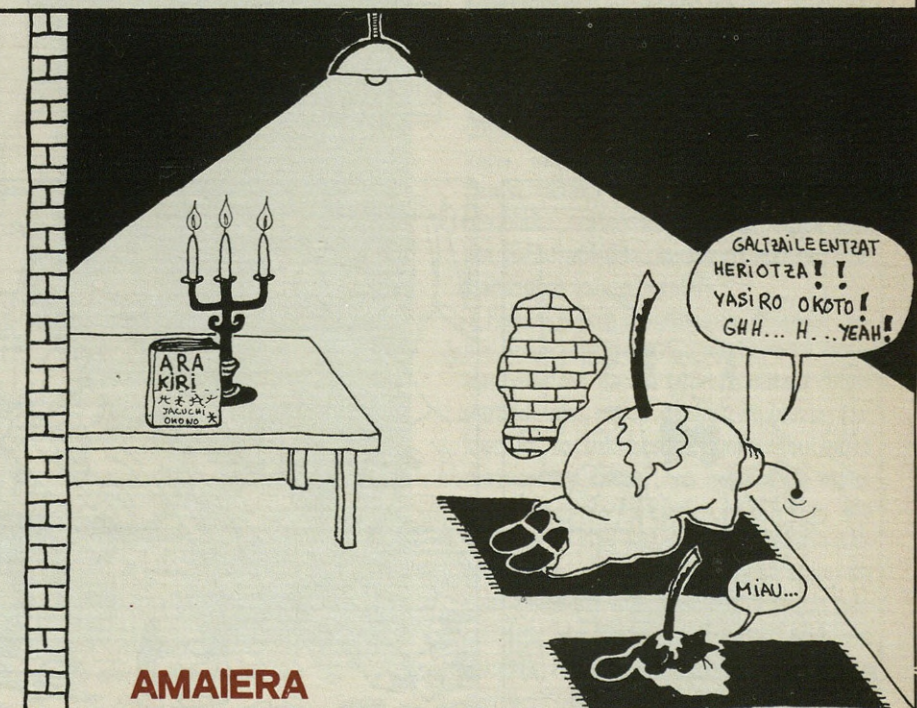
EHA... ALMODOVAR.

EZ... EZ... EZ...

BAI ETA
OINTXE
DATOR...

YUJUUI!
AITTATXO!
KORASON!

ARA
KJRI
* * *
JANOSHI
OMONO *

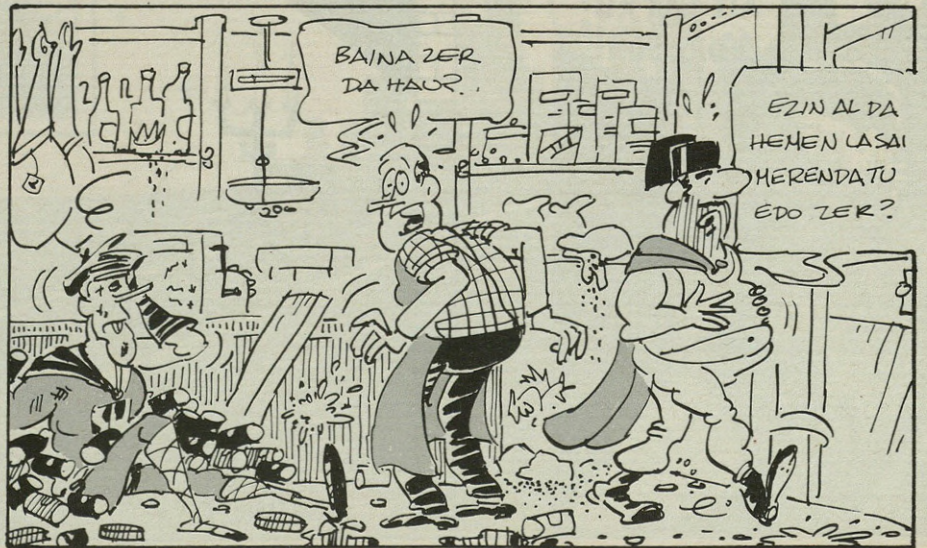
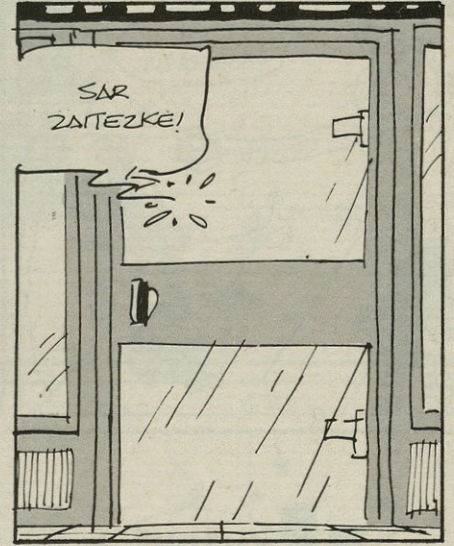
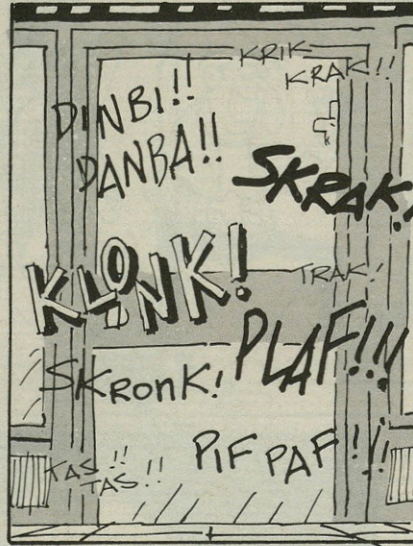
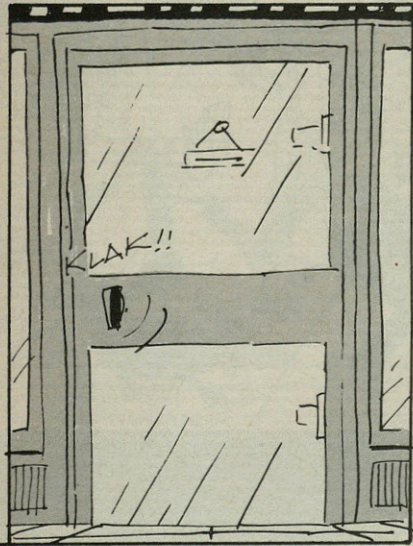
GALTZAILENTZAT
HERIOTZA!!
YASIRO OKOTO!
GHH... H... YEAH!

MIAU...

AMAIERA

SUPERHERTZAINA

Mit + Morau. *

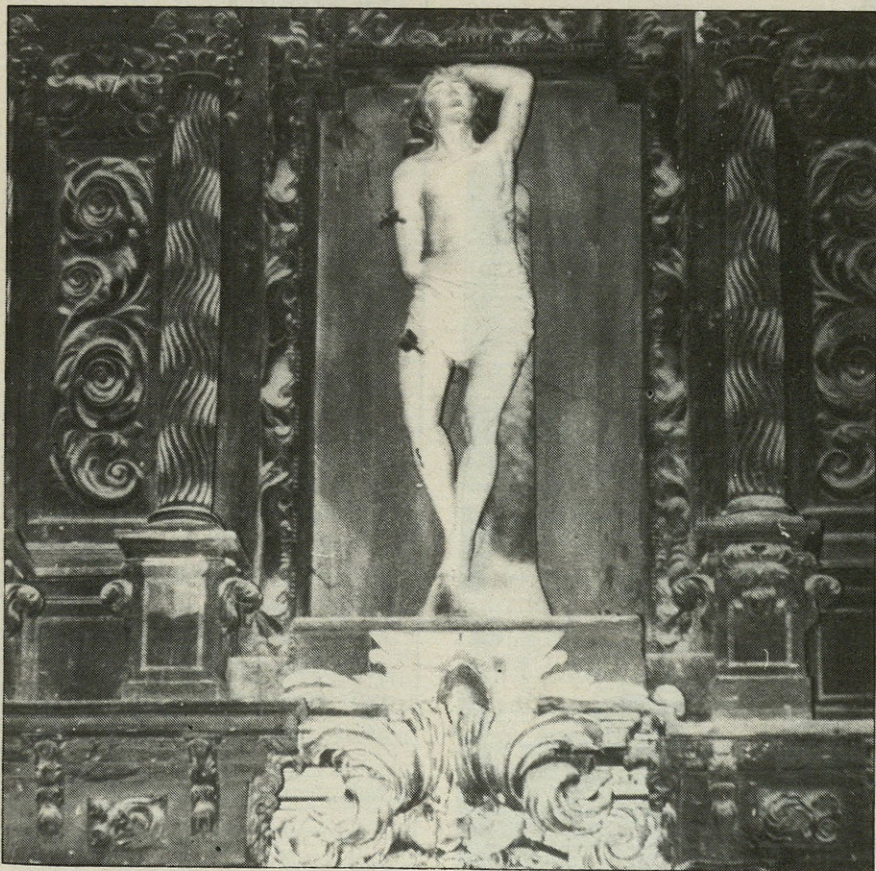

Mit + Morau.

Hogeitamazortzi elgetar «noble» dira oraindik, gutxinaka desagertzen ari den Kofradia baten partaide gisa

ELGETAKO NOBLEAK, 500 URTEKO OHITURA

1483 urtetik, Elgeta herriko hirurogei bizilagunek noble izateko pribilegioa dute. Bostehun urtetan hautsi ez den ohiturari jarraituz, bizi da oraindik San Sebastianen Kofradia Noblea, nahiz eta berezko hirurogei partaideen tokietan 38 lagun gelditu bakarrik gaur egun Bizkaia eta Gipuzkoa arteko herri honetan.

Nobleen sainduak, San Sebastianek, aldare, erretaula eta irudi propioa du parrokan.

Elgetako Nobleak ez dira jau-regietan bizi, ez dute markes edo konte titulurik, herriko seme arruntak dira: baserri-tarrak, dendariak, lantegiko enpleguak, ez beste elgetarrak baino aberatsago edo txiroago. Garai batean etxe jabeek osatzen zuten «noblezia» bitxi hau, baina ez dirudi orduan ere berebiziko botererik zutenik herriko bizimoduan.

Hala ere, Elgetako Noble izateak nola-baiteko «maila» adierazten zuela argi dago eta «pribilegio» moduko batzuren aztarnak ezagutzen dira oraindik. Mende hasiera arte, adibidez, elizako lehen lerroetako jarlekuak Kofradia honetako partaideentzat ziren. Eliza bertan, aldare propioa dute, nagusiaren ezkerretara, Kofradiaren saindua den San Sebastianen irudi eta erretaularekin. Urtero San Sebastian egunean egiten duten bilkuran ere Elgetako Udaleko idazkaria azaltzen da, eta Nobleen bilera hauen aktak, partaidetza aldaketen eta bestelako erabakien berriak Udalak jaso eta gordetzen ditu, herriaren bizitzan «ofizialtasuna» balute bezala.

Elgetako San Sebastianen Kofradia Noble honek egitera bitxia dauka: hiru talde-tan banatzen da eta talde bakoitzak hogei partaidetako topea dauka. «Noblezia» belaunaldi batetik bestera igarotzeko bidea mayorazgoa izaten zen normalean aspal-dian, eta odolaren kontua baino, etxe edo baserriaren jabe izatean zuen oinarria partaidetzaren transmisioa. Nobleak aukeratu egin zezakeen nori pasa Kofradiaren partaidetza, eta ohizkoena etxean gelditzen zenaren izenean geratzen zen berau; se-merik ez bazegoen etxean, baserriaren ja-

be gelditzen zen suinari pasatzen zitzaion normalean «noblezia».

Transmisio zuzen zuzenaren adibideak ere badaude: Ojanguren baserriko Ojangu-rendarrak azken 400 urteetan Kofradiaren partaide izan dira. Gaurko etxeko jabea, Felix Ojanguren, Noblea dugu baita baina zazpi alaba besterik ez duenez izan, behintzat abizena galdu egingo da, «noblezia» suinen bati transmititu arren.

Noblezia berezi hau normalean gizonez-koei dagokie, baina Kofradiako partaideak hilez gero, alargunari edo alabaren bati ere pasa diezaioke pribilegioa. Noble bakoitzak, bestalde, kide bat dauka, emaztea gehienetan, baina gurasoren bat edo anaiarreberen bat ere izan daiteke. Hone-la, Kofradiako partaideak doblea lirakete, 120 lagun, baina «noblezia», dirudienez, bi-kote bakoitzeko bati dagokio bakarrik. Gaur egun egiten duten bilkura egunean ere, meza eta bilera partaide guztiak egi-ten dute elkarrekin, baina ondoren ospa-tzen duten bazkarian Nobleak bakarrik ge-ratzen dira jaten.

Aintzinako ordenantzak

Kofradia Noblearen jatorria ertaroan murgiltzen da. Bere funtzionamendua go-bernatzen duten ordenantzak 1483an sina-tu zituzten Gaztelako Fernando eta Isabe-lek, Errege Katolikoek, baina aurretik ere esistitzen zenaren aztarnak badaude, le-hen ordenantza haietan aurretik Gipuzkoa-ko Batzar Orokorren eta beste zenbait era-kunderen onespena zuela Kofradiak adie-razten bait da.

Kofradia Noblearen
ekinbidea arautzen duen
ordenantza Gaztelako
Errege Katolikoek sinatu
zuten 1483an

Elgetako elizan mende hasiera arte aurreko tokiak gordeak zeuzkaten «nobleek».

Nobleen Himnoa

Urtero abesten dute beren himnoa El-getako nobleek, San Sebastian egu-nean egiten duten bilera eta bazka-rian. Jana jatetxe batean egiten fute gaur egun, baina gerra zibila arte uda-letxeko saloian biltzen ziren nobleak jai honetan. Elgetako ume guztiek, jai hartuta goizez, koroa osatuz kanta-tzen zieten orduan himnoa.

*Elgetako noble guztiak
zure aurrian bildurik
poz giroz gaude Sebastian
beti zu ondratzeagatik
zarra da ohitura hau
dator lelengo etxietatik
igaro arren urte asko
galtzeko ez du asmorik*

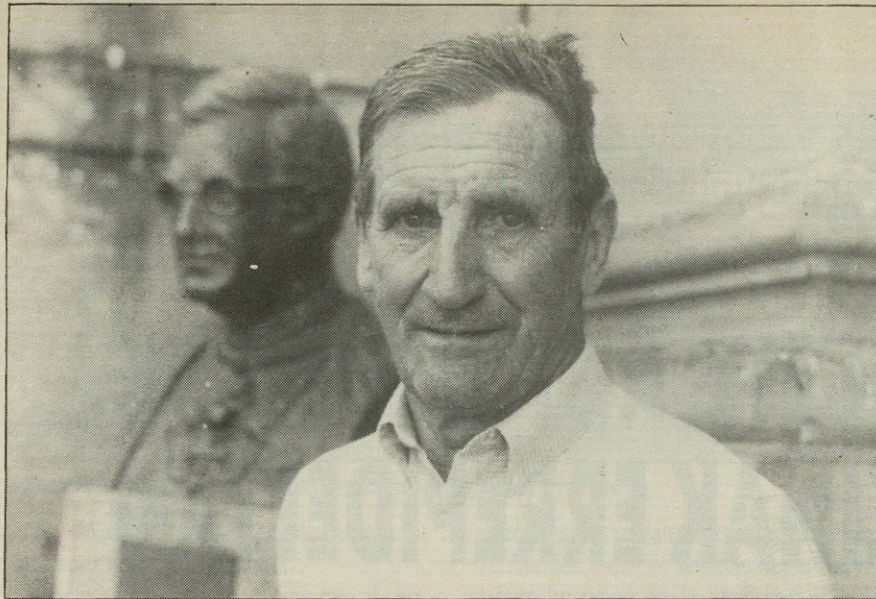
*Nola datozen urtero
begiraizu Sebastian
beste lanak utzirik
zu onratzeko ustian*

*Kapitan jauna guar dogu
zure eguna celebratzen
argaitik guztiok alegre
gerade hemen juntatzen
batzuk daude kantatzen
besteak kontentuz aditzen
zure azañak honela danok
ditugu gaur alabatzen*

Nola datozen...

*Munduan zenbiltzan artean
zinan agintari haundia
zeruetara juan ezkerro
elgetarren gidaria
hara hemen belauniko
nun dagoan herri guztia
lritxi egizkizu arren
zeruan betiko gloria*

Nola datozen...

Candido Elorza: «Ea ni noble sentitzen naizen?, hori nik ezin dot esan, albokoak esan behar dau hori».

Funtzio erlijiosoak ezartzen zaizkio Kofradiari batez ere Errege Katolikoen ordenantza honetan, baina herriarentzat arriskua balego, Elgetako Nobleak armak hartu eta justiziaren defentsan jarri beharko direla adierazten da halaber. Gaur egun gertatzen den nobleetarikoa batek, Candido Elorzak, komentatu digunez, Elgetako basoetan sakabanatutako baserriko bizilagunak defendatzea izan zitekeen Kofradiaren zergatia. Errepide gabeko eta lapurrez josiriko garai hartan sortua, elkar defendatzeko baserri jabeen erakundea izan daiteke San Sebastianen Kofradia.

Ordenantza zaharrean Kofradiaren funtzionamenduaren araudia, gaur egun agertzen den era berean azaltzen da. Hirurogei partaide gehienez, hiru talde edo «bailaratan» banatuak. Ez dago buruzagitzarik, baina talde bakoitzean, urtero eta ordena eza-gun batean txandakatuz, «mayordomo» baina dago, Kofradiaren talde horren betekizun eta ekintzak antolatzeko eta diru bilketaren ardura hartzeko. Mayordomoaren izendapena San Sebastian egunean izaten da beti; aurtengoan aipagarria da hiru mayordomoetariko bat andrazkoa dela, Sebastianen Garaizabal.

Besteak beste, partaide izateko odolgarbitasuna eta kaparotasuna edo «hidalguia» delakoa baldintza bezala kontsideratzen da ordenantza zaharretan. Betebeharretan huts egiteagatik ere zenbait isun ere ageri dira («Maravedi» txanpon zaharrean). Ordenantza hauek 1553 eta 1596an konfirmatu zireneko dokumentuak gordetzen dira oraindik, eta dokumentua sinatzen du-

ten gaur egun Nobleen artean aurki ditzakegun abizen berak ikusten ditugu, Arantzeta edo Sagastigutxia kasu.

Erakunde berezi honek baserritarren elkar defentsarako sorturako talde batean du antza oinarria

Zatiketa eta gainbehera

Hiru taldeen banaketa, Elgetako hiru auzo nagusiei zegokion: Elgeta herria bera, Ubera eta Angiozar. Baina, belaunaldiz belaunaldiko jiran, jatorri haren aztarnak ezereztu egin dira. Mende honen hasieran, bestalde, Ubera eta Angiozar Elgetako udalerritik banandu egin ziren Bergaran sartzeko. Auziaren oinarria Elgeta Eibarrekin lotzeko errepidea izan zen. Angiozartar eta uberarrek ez zuten haren gastua ordaindu nahi, beren auzoek Bergararekin lotura gehiago zutelako eta edozela ere Eibar urrutiegi gelditzen zitzaielako. Banaketaren hasarrearen ondorioz, «zisma» Kofradia bertan ere nabaritu zen eta Ubera eta Angiozarko Noble askok utzi egin zioten partaidetzari.

Zatiketa horren ondoren, partaide be-

rriak sartu ziren Kofradian, ez «noblezia» zuzenki irabaziz, baizik eta Kofradiari eskakizuna eginez eta beste Nobleen baime-na lortu eta gero. Gutxinaka, orduanik, ohiturak ahaztuz joan dira eta gaur egunean Nobleek egiten duten gauza bakarra Urtarrilaren 20an, San Sebastian egunean, biltzea da. Meza entzuten dute, beren himno zaharra kantatu eta ondoren bilera eta bazkaria jotetxe batean.

Noble asko hiltzean, bestalde, ez zuten ondorengorik uzten eta hirurogei lagunentopea ez du betetzen azken urteetan Kofradiak. Partaide gazte askok, eliza kontuetatik apartatzean utzi egin diote ohiturari. Gauzak honela, duela hamar urte hogeitamar lagun bakarrik ziren noble, geroztik gelditzen diren partaideak jende berria hurbiltzen saiatzen ari delarik 500 urtetako tradizio hau eten ez dadin. Gaur, lehen eta bigarren taldeetan hamabi noble daude bakoitzean, eta beste hamalau lagun hirugarrenean.

«Labradore» noblea

Candido Elorza, «Asulak», 74 urte ditu eta beren aitonaarendandik datorkio Kofradian partaidetza. Candidok ez du argiegi ikusten Elgetako Nobleen etorkizuna. «Akaso aguantau egingo dau, baina luzero ez, akaso hogeitamarrek segiduko dabe. Batzuk badauke enpeñua honek segidu egin behar dauela eta neuk bere bai». Kofradiaren gainbehera tristuraz komentatzen digu Candidok. «Hirurogei laguneko topea sostenitzearren, lehenago obligauta egoan jendea ordeazkoa bilatzera, baina gaur ez, eta askok gainera ez dau elizearekin ezer jakin gura».

Asula baserrian jaioa —etxearen jabe ez ziren Elorzarrak, maizterrak baizik—, «labradorea» ofizioz, herrian bizi da orain Candido Elorza. Nahiz eta ohitura zahar honen partaide izategatik harro egon, berak ez dio Noble izateari bestelako garrantziarik ematen. «Ea noble sentitzen naizen?, hori nik ezin dot esan. Nik ez dot esango: ni santua naiz, albokoak esan behar dau hori». Hala ere, garai batean izen hori eramateak garrantzia izan zezakeela ere aipatzen digu. «Aspaldian izen egarria izan eben askok, eta Kofradian sartu gura izan eben, familia badaezpadakoak jende ondraduaren pare hartzeko, baina ez jakuen lagatzer harei».

LUIS FERNANDEZ

Martxotik aurrera eta esperimentalki,
5 ibilbide babestu Bizkaian ziklistentzat

BIZIKLETAK ETA AUTOMOBILAK, BATERAEZINAK ERREPIDEETAN

Kaminoan erabiltze jerarkia bat dago: indartsuenak kamioiak dira, autobusek ez diote errespetua aurrekoei baino gordetzen, eta ondoren datoz kotxe zaharrak, kotxe handi eta indartsuak eta azkenik kotxe txikiak. Baina gurpil bitako ibilgailutxoei ez die inortxok ere errespetorik. Aurrean ikusten ditugunean «jo ta paso» atzean zer geratzen den begiratu gabe. Ondorioak? Hilean hildako bi Euskalerriko errepideetan.

Hau argazkia ateratzeko izan bada ere, laister hala ibili beharko bizleri eutsi nahi badiote behintzat.

Aspaldi eraman zuen aurretik kamioi batek Jean Pierre Monsere munduko txapel-dun suertatu zen urte berean, 22 urte zituela. Ezta kontu zaharra Serrapiorena, TEKA taldean zegoela eta lasterketa batetan kotxe batek zaindariai

jaramonik egin ez eta bihurtune batetan tope egin zuen txirrindulariarekin. Emaizta? Ba, hospitalera, eta bizirik atera zenean! Guzti hau profesionali gertatzen bazaie, zer ez ote zaie gertatuko zikloturistei.

Hiru gurpiletik gora duen edozer da kaminoaren jaun eta jabe, esan dezadan erre-

ge, beti ere arestian aipatutako sailakpenaren arabera, gainerakook gurtu beharra dugula. Gidaria, bizikleta bat ikustean, arakusoak dituen txakurra bezala sentitzen da eta paretik kendu nahi du lehen bait lehen. Horretarako bost ajola berari egin beharrekoak, normalean arauz kanpo. Gaur egun ohitura da gure errepideetan txirrindulari bat aurreratzean ez betetzea gutxienezko segurtasun neurriak: metro beteko distantzia, badenetan kontu izan, biraguneetan ez aurreratu, e.a. Guzti hauek eta gehiago ez dira zaintzen, ondorioak egunkarietan «incidentes» atalean agertuz. Baina zer ardura gidariei! Bidea beraia da. Eta txirrindulariak ero batzu dira!

Bizkaiako konponketa

Arazoa larria da eta igandeetan are larriagoa. Hau ikusirik, eta konponbide bat bilatu nahian, Bizkaiko Foru Aldundiaren Errepideetarako Zuzendaritza Orokorren eskutik indarrean dago martxotik «Txirrindularientzako ibilbideak» izeneko egitasmoa.

Egitasmo honen arabera bost ibilbide desberdin daude Bizkaiako lurraldean, ibilbide bakoitza beste bitan banaturik dagoela. Batetik, alde zaindu eta babestua, eta, bestetik, alde gomendatua. Zati babestuetan, asteburuetan goizeko zortziretatik eguerdiko ordubietara, abiadura mugatuta dago 40 kilometrotara. Gomendatuetan, oster, abiadurak ohizko mugak ditu, baina gidariei txirrindulariek bide hori erabiltzeko duten preferentziaren berri ematen

Gaur egun zikloturistak duen arma bakarra: binaka joatea.

zaie. Guztia ondo bete dadilako ardura dirudienez hertzainek daukate.

Beste kontu bat da betetzen den ala ez. Bizkaiaiko Zikloturista Batzordeko ardura-dunak diren Jose Ignacio Laya eta Juan Manuel Zamakonak dinotenez «*aurrerapen nabarmena ekarri du erabaki honek eta nabarmenagoa litzateke ondo beteko balitz, baina gidari gehienek ez diote kasurik egiten ezarritako arauari. Gainera hertzainak ez dira agertzen kontuak hartzeko, eta horrela, esaerak dinonez usteak erdi*

Egoera tamalgarria

Bizkaiaiko proiektu honetaz gain, beste

ezer gutxi. Esan daiteke txirrindulariek beren nahiek asetzeko dituzten laguntzak hutsaren hurrengo dirala Euskalerrian. Gaur egun 6.000tik gora dira Euskadiko federakundeak emandako lizentziaren jabe diranak eta multzo ederra baita lizentziarik izan ez arren bizikletan dabiltzanak. Eta guzti hauek ez dabilta bizikletan dozena bat kilometrotako pasotxoak emateko, 60, 70, 80km edo gehiagoko ibilaldiak egiteko baizik.

Gure bideen azpiegiturak ez ditu betetzen beharrezko baldintza minimoak: artzen zabal eta ondo zainduak, txirrindularentzako karrilak, Zirkulazio kodigoaren

Bide gorriak Euskalerrian: gurutzatzera heltzen ez den sarea

Euskalerrriak aukera onak eskeintzen ditu turismoa egiteko, baina «bide gorri»en bidez egin nahi duenak Lazarok bezala birjaiotzari itxaron beharko bere helburua betetzeko.

Gipuzkoa:

Bi tokitan baino ez. Irun-en Stadium Gal inguruan eta Donostian Urumea ibaiaren ertzean. Paseotxo bat emateko adina izango dira baina inguruotara heltzeko gorriak pasatu behar.

Bizkaia:

La Arena ondartzeta eta Abanto eta Zierbana bitartean 9,5 kilometrotakoa. Aurten hasiko omen da Portugaletera arteko luzapena. Guztitara 2.325 metro eta

65 miloitako aurrekontua. Honez gain, eta martxoan hasita bide babestu eta gomendatuen egitasmoa. Gogoratu babes-tuetan asteburuetan 8retatik ordu bietara abiadura 40km-tara dagoela mugatua eta bizikletek dutela prioritatea.

Araba:

Bide gorri mailan herrialde hau da hobetoen dagoena. Gasteizen halako 21 km. daude, baina dirudienez jende gutxi erabilia da. Bestalde, ez da batere araroa egiten duen hotzarekin.

Nafarroa eta Iparralde:

Bide gorri izena bera ere ez dute eza-gutzen. Herrialdeotan bideon presentzia ez da hutsaren urrengoa, hutsa bera baizik.

labesa, e.a. Ba ez. Indarrean jarri berri den Zirkulazio kodigoan zehazten da txirrindulariek artzena behar dutela erabili. Baina, zein artzen? Bide bazterretan dagoen lurrez eta belarrez gainezkako zulo hori? Edo batzez eta kristalez jositakoak? Horrez gain erabat debekatzen da gaur egun txirrindulariak bere esku duen arma bakarra: binaka, hau da, «en paralelo» delakoan joatea.

Laya eta Zamakona ari dira su eta gar binaka joateren alde eta horretarako gutunak bidali dituzte eta bilerak izan Hertzaingoaren buruekin «*Legez debekatuta egon arren beraiek ez diote inori isunik jarri errazoi honengatik, eta onartzen dutela esan digute, baina dirudienez erabakiak ez dira heltzen hertzain arruntengana hauek maiz agintzen baitigute banaka joateko*».

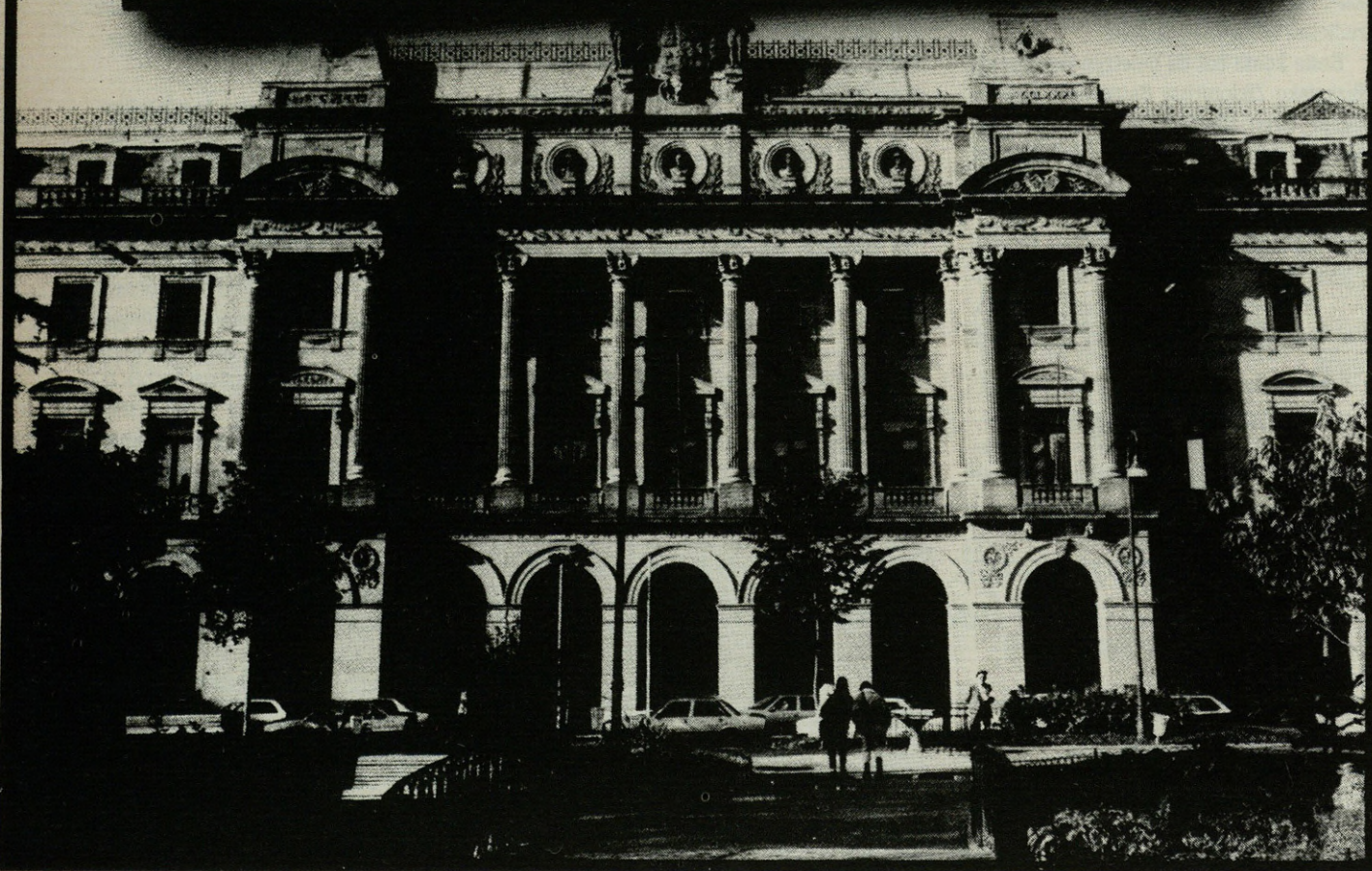
European askoz hobeto

Estatu Espainolean Zirkulazio Kodigoa zikloturistaren aurka badago ere, ez da gauza bera gertatzen European (ea Europa-ko komunitatean sartzeak abantailarik dakarren arlo honetan). Frantzia onartuta dago binaka ibiltzea. Belgikan aruntzago da: 15 eta 51 bitarteko taldeak eratu daitezke bidean ibiltzeko, multzo horrek trailer batek beteko lukeen tokia betetzen duela, hau da, txirrindulariari kotxearen espazio bera onartzen zaio. Gainera Holanda bezala guztion jakinekua da bide gorritz josita dagoela. Europako beste herrialdeetan ere abantaila ugari onartzen dio Kodigoak txirrindulariari: bus karrilak erabiltzeko aukera, oinezkoen kaleak erabiltzeko aukera, e.a. Baina guztiaren gainetik bizikletan dabilena babesteko eta abantailak eskaintzeko gogoia. Espainian falta dena. Hemen egiten dugun gauza bakarra da OTA jarri ea kotxe gutxiago dabilen eta kitto.

Dena den Laya eta Zamakona-k argi dituzte gauzak «*arazoa hezkuntza da. Ez dakigu elkar errespetatzen eta gure buruak baino ez ditugu aintzat hartzen. Horrela ez goaz inora. Txirrindulariok ikasi behar dugu automobilari erreztasunak ematen bidean eta honek jakin behar du bidea gurea ere badela. Orduan jarriko da arazoa konponbidean*». Egia izan bada, baina batek daki noiz gauzatuko den, gizarteak aldamenekoa zapaltzen erakusten digun bitartean bederen.

SABINO MADARIAGA

GIPUZKOAKO FORU ALDUNDIA ZURE ZERBITZURAKO

Gipuzkoako Foru Aldundia

Erranak erran

ALFABETATZEAREN XEDEAK

“Alfabetatzearen helburua da ere euskaldunentzat euskara lantzea, Euskal Herrian bizi diren euskotar edo erdaldunentzat euskara ikastea egoki eta zuzen. Alfabetatzea da ere euskal literatura bultzatzea bere sail guztietan, olerki, eleberri, antzerki, saiakera eta abar... euskaldunek eta euskaldun umeeu ukan dezaten iturri bat izpiritua ernatzeko, gogoia asetzeko.

Jean Haritschelhar.

(«Eguna», 90-7-12)

LITERATURARIK ONENAK

“Literaturarik onenak norberak barruan dituen gauzarik ilunenak, zatarrenak arte obra bihurtuz egindakoak dira. Normalean barruan garbi eta zuri dagoenak dotore idatziko du, baina benetako literatura egiteko mamuak eta gauza ilunak eduki behar dituzu. Gehien gusatzatzen zaizkidanak, barrutik zinkinkeria ateratzen dutenak dira.

Juan Luis Zabala.

(«Susa», 26. zenb.)

KOMUNIKABIDETAKO EUSKARA

“«Euskadi Kulturala» Edozer gauzatan alferrik gal dezakegu tinta, lana eta izerdia, eritzi trukean, erreportaia erakargarrietan eta lan seriotan ezik. Aurrera bada! Politikariek beraiei ez diela balio erabakitzen duten arte. Edo egunkariaren proiektuak diru horiek irentsiko dituen arte.

Ramon Etxezarreta.

(«Zabalik», 90-7-11)

EUSKALTZAINDIA ETA UNESCO BABESLE

LETRAKIT ALFABETATZE KANPAINA JOAN DEN ASTEAN AUKEZTUTA

Aurtengoa Nazioarteko Alfabetatze Urtea dugularik, «Letrakit» kanpaina aurkeztua izan zen pasa den asteazkenean Bilbon. Euskaltzaindiak babestu eta Unescok bultzaturiko kanpaina honen helburua «euskal literaturaren berri zabaltzea eta alfabetatze ikerketa promozionatzea litzateke» Jean Haritschelhar euskaltzainburuak aipatu aurkezpenan adierazi zuen bezala. Euskaltzainarekin batera, Joseba Arregi Jaurilaritzako kultur sailburua, Zachary Zachariev UNESCOko ordezkaria, Andoni Sagarna UZEI eta Ina Etxebarria Bizkaiko Foru Aldundikoa, Juanjo Zearreta aurkezlearekin batera, aritu ziren ekimen honen berri emanez.

Kanpaina honen aurrekontua (Aldundiak, Jaurilaritza eta Nafarroako Gobernuak subentzionatu beharrekoa nonbait) ehun eta larogei miloi pezetakoa. Presupuestu honek bilduko dituen proiektuak bi lirake oraingoz. Bata, Ikerketa eta Saiakera bekak, eta bestea, abuzturako paratu beharreko euskal literaturari buruzko herriz herriko erakusketaren lehenengo parte. Instituzioek luzatu beharreko diru laguntzok, «pertsona talde batek» jestionatuko lituzke, aipatu prentsaurrekoan ordea, zehaztu ez zen taldea.

HAMAIKA TALDEK JASO DITUZTE LAGUNTZAK

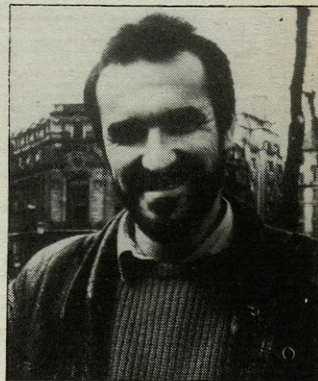
BIZKAIKO ALDUNDIAK DIRUA DANTZA ETA ANTZERKI TALDEENTZAT

Bizkaiko hamaika dantza eta antzerki talde partzuer izango dira aurtentako Foru Aldundiak banatu beharreko diru laguntzetan. Hauexek ditugu, hain zuzen, miloi eta hiru miloi térdi pezetakoak izango diren laguntzen jasole: «Geroa», «Karraka», «Maskarada», «Acción» eta 8Kukubiltxo antzerki taldei dagokienez, eta «Bizkaiko Dantzarien Biltzarra», «Beti Jai Alai», «Elai Alai», «Gazteberri» eta «Puertas abiertas» dantza taldeen alorrean.

Txutxumutxuka

KAZETARI FRANKO EGUNKARIA SORTZENERA

□ Egunkarian parte hartu nahian eta beren buruak lanerako prest agertuz, makina bat kazetari Egunkaria Sortzeneko atean joka ari da nonbait. Izan ere, hogeitamabost bat kazetari jarriak dira kontaktoan dagoeneko talde eragile honekin. Kazetari lizentziaturadunak nagusi badira ere, dozena erdi bat ikasle ere inguratu omen zaie Egunkari Sortzenekoei. Halaber, gogoia agertu duten hauen artean ETBn arituen kopurua dexentekoa omen da. Eskaera uhin hau bideratzeko asmoz edo, eta etor daitzkeen eskarien esperoan, aztertzen ari ei Egunkari Sortzenen aldetik oposizio publiko baten deialdia kaleratzea.

GONTZAL MENDIBIL LP BERRIA GRABATZERA

□ Hilabete honen azken astebeatean aprobetxatuz, datorren astean zehazki, Gontzal Mendibil kantari bizkaitarra bere azken LP disko grabatzeari lotuko zaio, I.Z.koek Donostian duten grabazioetxean hain zuzen. Oraindik izenbururik gabe, hala ere, pentsatzekoa da azken lan honek aurreko «Egunen batean» diskoaren moldeari eutsiko diola, «Infussion» jazz taldekoak laguntzaile izango bait ditu bilbotarrak. Ikusi beharko, zain gauzka.

JOXAN OIZ

«INFUSSION» TALDEAREKIN BATEAN, JAZZ ETA TRIKITIXA ARTEKO DISKOA KALERATUKO DU
UDA ONDOREN ELKAR-EN ESKUTIK

Kepa Junkera: «Gauza berriak egiteak ez dit beldurrik ematen»

Motrikurekin trikitixa alorrean sartu zituen berrikuntza medio zer esanik eman zuen. Beti ikertze eta bide berriak urratzearen aldeko agertu da Kepa Junkera. Oraingoan ere, hain gustoko duen jazz musikara hurbildu da, aurki kalean izango den azken diska burutzeko.

Bigarrena da orain grabatzetik amaitzen ari den disko hau. Lehenak orain hiru urte argia ikusi zuenetik hona, bigarren honen prestaketan ibili da. Biziki maite du musika Junkerak, orotarik du gustoko. Trikitixari bide berriak zabaltu nahi dizkio, beste musika mota batzuekin harremanetan jarritz.

ARGIA.- Egun nola ikusten duzu trikitixaren mundua, jende gaztearen apartazioak, berrikuntzeen inguruan sortu izan diren polemikak eta beste.

KEPA JUNKERA.- Trikitilariak erabat txoratuta daude trikitixarekin. Izugarritzko interesa somatzen da. Bertan buru belarri sartua dago jendea. Ez dago interes faltarik. Baina uste dut musikatik kanpo bada-goela kontu sozial bat. Trikitixaren kasuan Gizkupan bereziki. Jendeak interesa eta gogo handiak ditu, baina gero ez di-

ra ikusten ikusi beharko litezkeen emaitza horiek. Asunto ekonomikoa dugu alde batetik. Badakizu trikitixa mota bat jotzen baduzu aukera gehiago izango dituzula, leku gehiagotan jotzeko. Jada asimilatuta bait dago musika hori. Zerbait berria egiten baduzu edo iker-tzen saiatzen bazara... gauzak okertu egiten dira. Dudarik ez dago publikoak mugatzen zaituela. Niri inoiz ez dit beldurrik eman gauza berriak egiteak. Pertsonala izateak. Trikitixako handiak Laja, Martin, Epelde...

Neri asko gustatzen zaizkit. Eta beraien piezak jotzen ditut. Baina desberdina izan behar da. Trikitixaren mundua oso ttikia da eta denok ezagutzen dugu elkar. Musikatik at nahi-ko polemika dago. Trikitixa inguruko kontuen eskema nahi-ko desberdinak kontrajartzen dira. Eta hor borroka bat sortzen da. Eta denetarik egon daiteke, bekaizkeria, zeloak eta bestelakoak portunatzen di-

LORREA

“Ez dakit, trikitixa munduan, zein puntutaraino inbiriak ez ote duen benetan uzten egin dezakegun musika apreziatzen”

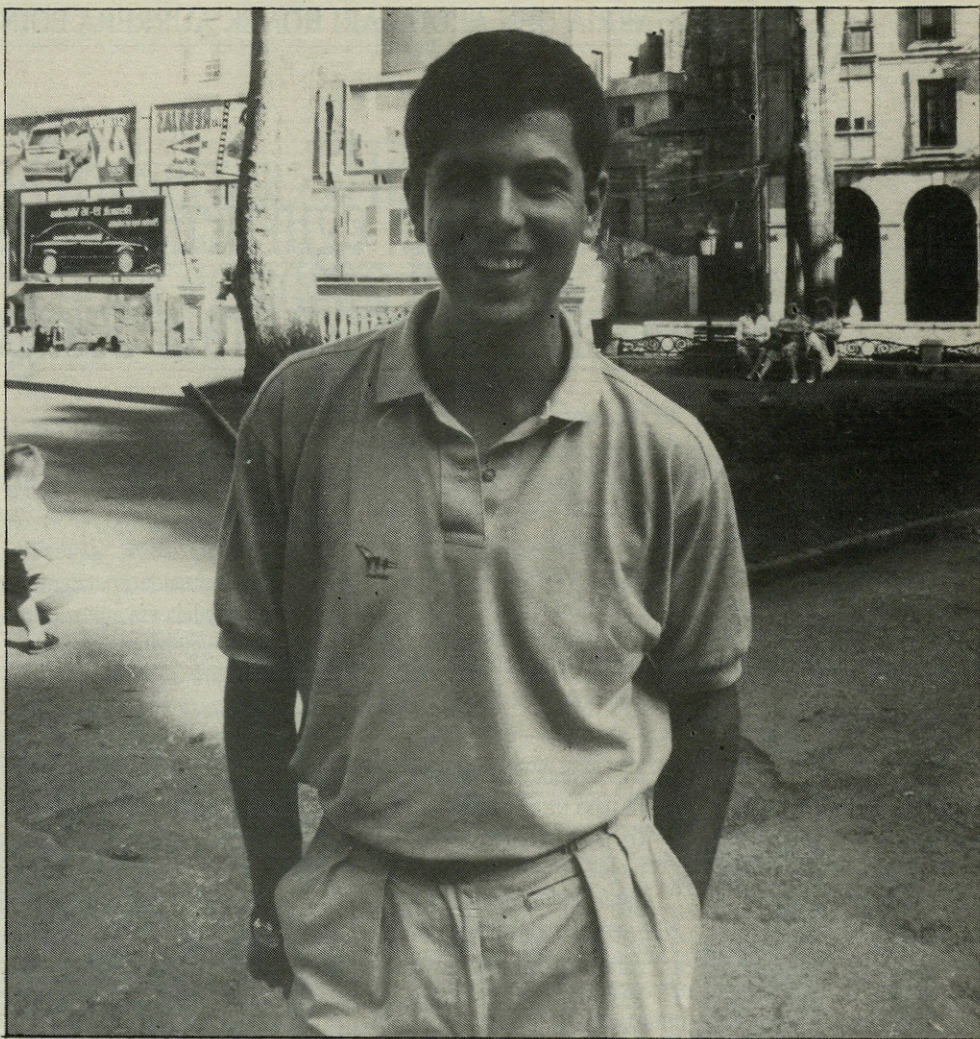
ra, musika alorrean eraginez. Ez dakit zein puntutaraino inbidia ez ote duen benetan uzten egin dezakegun musika apreziatzen. Nahiago diot musika alorrari kasu egin; gustatzen zaidan edo ez; eta ez nork jotzen duen hobetoago. Orokorrean uste dut nahiko giro deuseztakorra dagoela. Orain agian gutxiago dago baino lehenago igarri izan dut konpetibitate hori eta nik uste dut guzti horrek musikatik kanpo egon behar duela.

A.- Nola izan da disko honen grabaketa, «Infussion» taldearekin harremanak, ideien gauzatzea,...

K.J.- Grabatu nuen lehen diskotik orain arte, berri honen prestaketan aritu naiz. Melodiak konposatzen hasi eta gero etorri zen «Infussion» taldearekin harremanak. Oskorriekin aritzeak asko lagundu nau. Beraien eritzia izatea benetan interesgarria izan da. Zuzenean ere aritzea, pentsatu nuen talde modura eta Infussion-ekin lotu naiz horretarako baita noski, diskoaren grabaketarako. Oskorriok ere jotzen dute. Maila horretan superproduktzio bat da. Kalitate handiko jendea da. Uste dut oso zorioneko naizela jende honekin kontatu ahal izateagatik.

A.- Nolabait definituko al zenuke disko honetan egiten duzuen musika?

K.J.- Musika nahasketa bat da, jazz ikutuekin, trikitixa tartean dela. Arin-arinak eta fandangak ere badaude, balada bat ere. Kepa, Zabaleta eta Imanol izenez joango da diska, —Motrikuk jada utzi du— piska bat aurreko etapari jarraituz. Aurreko diskoak oso ondo funtzioantu du; dena den ez du zerikusirik oraingo produktuekin. Izenpetzeko formula baten bila gabiltza, kontzeptu

Uste dut zorioneko naizela Oskorri eta Infussion-eko jendearen laguntza izateagatik.

mordo bat ditugu buruan. Diantonic-cash edo trikitixa berria izenak adibidez. Ez ukitu modernoa emate arren, nolabait definitzeko baizik.

A.- Talde batekin aritzea arras desberdina izango da, ze harrera espero duzu publikoaren aldetik?

K.J.- Orain kontua oso desberdina da, ekipoa behar da, managerra... trikitixarekin aldiz askoz sinpleagoa da. Baina hau ere gustatzen zait. Dena den uste dut hemen falta dena espektakulua dela, gauza berriak. Polemikatik irten eta beste gauza oso desberdin batean sartu naiz. Publikoari dagokionez nik espero dut ondo hartu-

ko duela; esperantza handiak ditut disko honetan.

A.- Melodiak zureak dira baina hitzak ez aldiz; nola dago osatua diskoa?

K.J.- Hamairu kanteak osatzen dute diskoa, denak nik neuk eginak. Ez dira bersioak. Gauza berri asko dago. Baita ere tradizional tankerakoak. Baina egiteko era erabat berri-tzailea da. Melodia egiteko era tradizionalarekin hautsi nahi izan dut. Beste instrumentuek ematen dituzten tinbreekin jotzea ere oso aberasgarria izan da. Bateria ere oso garrantzitsua da; panderoak betetzen

duen alorra betez aukera handia eskintze du erritmo berdinetan lan egiteko. Kantu bakoitzari pertsoalitate berezia ematen saiatu gara. Aspalditik neukan interesa zerbait berria egiteko ritmo mailan. Trikitixa egoteak gogora arazten dizu zerbait, baino beste instrumentu bat balego ez zenuke pentsatuko hori trikitilari batek egin duenik.

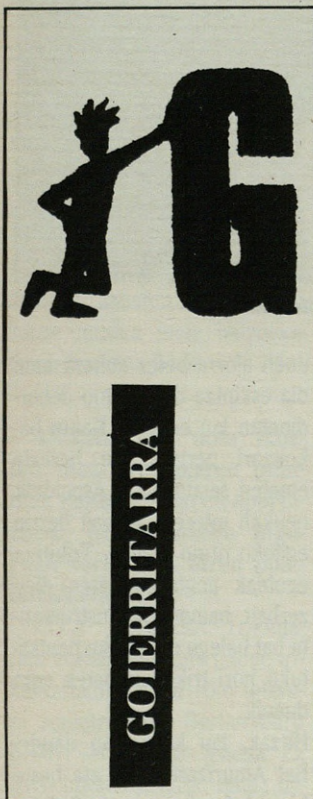
Hitzak, lau kantuetan daude. Bat Amurizarena da eta beste hirurak Jon Sarasuarenak dira.

LOREA AGIRRE

GOIERRIKO UDALA ETA INSTITUZIOEN DIRULAGUNTZAK ERABAKIOR
BIDERAGARRIA DEN ALDIZKARI HONEK AURRERA EGINGO BADU

Goierritarra: egin dena eginik, damutzekoa litzateke orain desagertzea

Goierritarra hilabetekariak iazko azaroan ikusi zuen argia Gipuzkoako Goierri eskualdean. Ibilbide neketsu baten ostera, udako ale berezia (7-8.a) jada kalean duten honetan eta eztabaiden ondotik, aldizkaria eraberritzeko asmoak agertu dituzte egileek. Dirulaguntzetan koxka handiena.

Herrietako aldizkarigintzaj aurrerakada nabarmena jo du azken urte hauetan. Aldizkari literario xamarrak izatetik, bokazioz he-

rrikoiagoak, hurbilagoak izatera pasa dira. Azken aldian etorri berri direnen artean, lehenagoko «literaturazko» en kutsu gehiena lukeena gure «Goierritarra», Jon Mikel Arano eta Aitor Larrañaga kordinatzaileek diotenez. Hasieratik makina bat borroka egin behar izan dute, halakorik apenas ezer bait zegoen bailara horretan ere.

Nahiz eta ere osotoro deserosoetan ihardun, giro arras okerrari aurre eginez, eta miloi erdieskaren dirulaguntzarekin, boluntarismoz bide batzu urratu dituztelakoan daude, garbi geratu dela zabaltasun eta inpartzialtasunez jokatu nahi dutena.

«Hasiera batean hemen ezer gutxi zegoeneko aipatzen genuen. Piskana-piskanaka kolaboratzaile ugari eta ezberdinetan apoioa lortu dugu eta, gainontzean, orokorrean zertxobait aurreratzen ari ote deneko susmoak ditugu», diote Arano eta Larrañagak. «Baina irakurle potentzial ikaragarri batenga-

na ez gara iritsi, bost mila bat lagun bai. Jendea hurbilagoak emanez gero, zer ez ote genuke lortuko?», gaineratuz Goierri eskualde kontzientzia paltal dabilela eta goierritarren eremua goierritarrarena dela, beste inork ez dituela salbatuko, norberak atera behar dituela elatzetik bere babak. Horretarako Goierrikoez aparte beste dirulaguntzen deialdiak biltu dira.

Planteamendu berriak

Orain arteko zenbaki bakoitza argitaratzea lorpen bat izan eta maila batean harrera ona izan badute ere, zenbait faktore eraman ditu egileak hilabetekariaren kuestionatzera. Hilabetekari izaera motz gelditzen zaiela diote, hamabostekari bihurtzeko asmoak azaldu bide dituztela. Beste arintasun bat eta beste baliabide batzu behar dira ordea horretarako, koordinatzaile bikotearen esanetan.

Berriro planteatzen dituzte gauzak, beraz, eta hilabete honetan nahi dute programatu datorren kurtsoa, bertako udaletatik konprometzu eta atxikimenduak lortu, «hortik jo edo gureak egin du bestela. Ezin bait da erredaktore-kolaboratzaile eta laguntzaileen betirako musu trukeko lanik itxaron. Guk aurrez emandako hitza

bete dugu eta ez gatoz esku hutsan gainera».

Etapari bukaera emanik, beste aldi bat irekitzeari derri gorrezko deritzate, hanka motz geratuko bailitzateke orain arte eginikakoa, beren helburuak (aldizkariak gaineko argitarapenak, eragin soziokulturala, erreferentzia puntuan bilakatzeko eskualde mailan, e.a.) kontutan hartuz gero.

Bi hitzetan, proposatu dutena zera da: bi udalerritan handien miloi inguruko dirulaguntza eta gainontzekoen biztanleko 40 pezetan —iazko 20koa zen— jasoz gero, dirulaguntzen arabera izango litzatekeelarik maiztasuna, hamabostekaria egiten saiatuko lirateke; ezinezkoa balitz hilabetekari hobe aterako luketeela, 1.500-2.000 ale zenbaki bakoitze eta dohan. Zerbitzu estimagarria dudarik gabe.

Diseinatzen doaz gaur edo biharko «Goierritarra». Zirt-zartekoa, arinagoa, ulerterrazagoa, ez politikoa aukeran eta erakargarriagoa izateaz gain irakurle zabalagoi zuzendua beharko lukeena, lagunok azpimarratzen dutenez.

Mereziko duenaren dudarik ez, «Goierritarra» berriaren zain geratzen gara.

LOREA AGIRRE

DONOSTIAR GAZTEAK «ERINIAS TABERNA» LIBURUA PLAZARA, ELKAR-EK MOLDATUTA

Amaia Ormaetxea: «Hutsune handia dago gazteentzat egindako literaturgintzan»

Sarri askotan aipatua izan da euskal literaturak irakaskuntzarekiko duen morrontza. Eskola, alegia, liburu produkzio horren ezinbesteko irense eta berma nagusia dela. Nonbait ordea, bada askotan antzua joa izan den lotura horren fruiturik. Amaia Ormaetxea kasu.

TXANTXEL

«Gazteentzat ez dago aukera handirik, haur ala helduen literatura. Eta eskasia honek arrisku bat dakar: literatura gogo txarrez hartzea»

Hamasei urterekin mami-tu eta osatu zuen Amaia Ormaetxeak «Erinias taberna» liburu, iaz

eguneroko hondartzari pare bat ordu lapurtuaz. Udan hasi eta udazkena etorri baino lehen bukatu. Handik gutxira

egokitu zitzaion saria: IV. Bilitx Lehiaketaren bigarrena hain zuzen. Etengabeko idazte ihardun goiztiarra izan omen zen hura. Ez nolana hura ordea, izan ere eskola akuiluak izan zuen zer ikusirik. «Ikastolan hasi nintzen ipuinak egiten eskola lan bezala. Gero, 8. mailan edo, eta irakasleek animatuta, lehiaketa batera aurkeztu eta irabazi nuen saria. BBBn jada, andereño batek egunero animatzen gintuen idatz genezan, horrela, poliki-poliki eta ipuinak ez ezik liburura bat idazten zigula, liburuarena okurritu zitzaidan». Eskolak literatur bidea erakutsi badio ere, berau ere batzutan oztopoa suertatzen da, izan ere ikasketek berek kentzen omen diote nahikoa denbora irakurri eta idatzi ahal izateko. «Horregatik ikasturtean zehar ipuinak idazten ditut, udarako proiektu luzeagoak utziz». Halaz ere, argi dauka «literatur zaletasuna ikastolan sortzen dela».

Liburua saria

Eskolaz aparte, Amaiaren ustez lehiaketek ere badute sormen literario honen inguruan garrantzirik, hasiera batean behintzat. «Lehenengo momentuan baliagarriak dira zeren bidea ematen dizute jakiteko zure lanek zer nolako harrera duten eta eritzi onak jasoz gero animatzeko, hala ere gero kon-

turitzen zara ez direla bakarrik lehiaketak». Saririk jasotzea baino, besteak beste, lanak liburu moldetan ikustea askoz ere pozgarria omen da; «baditut honez gero ipuin batzu argitaratuta han hemenka, baino ilusioz bete nauena liburu hau plazaratua ikustea izan da».

Gazteentzat zer?

«Erinias taberna» hain zuzen ere, gazte batek gazteentzako, bereziki, egindako lana dugu. Nobela poliziakoak, Agatha Christie eta Ormaetxeak gustokoen dituen erreferentziek pizu nabarmena dute kontakizun honetan: arina, elkar hizketa franko, intriga, mataza, argitu beharreko hilketa, ezusteko bukaera, etab. Gazteei zuzendutako nobela dugula esan dugu, haxe konkretuki Amaia kezkatzen duen gaia, gazte literaturarena: «Hor badago hutsune handi bat. Batez ere itzulpenak daude baina euskaraz sorturikoak gutxi dira. Ez dago aukera handirik, haur literatura ala helduena. Eskasia honek arrisku bat dakar: azpertzeta eta literatura gogo txarrez hartzea. Eskolan alegia, helduen literatura da nagusi eta, bai, adibidez, Orixeren liburu bat euskara aldetik egokia izango da baina gaia aldetik: astunke-riak dira!».

JOXAN OIZ

DEBAKO IV. ANTZERKI ASTEAN LARTZABALEN «IHAUTERIAK» ESTREINATUKO DUTE

Goaz: «Eman dezakegun adina eskaintzen digu obra honek»

Talde debarrak berak antolatzen duen antzerki astea markotzat hartuta eta Piarres Lartzabalen testu bat egokituta, «Goaz» taldeak «Ihauteriak» izeneko muntaia bistaratuko du larunbat honetan. Ordurako antzerki ihardunaldiok egitarau osoa kasik taularatua izango dute.

Taldearen urtean behinako estreinaldiak bildu asmoz edo, orain lau urte «Goaz»ekoek antzerki ihardunaldiak antolatzeari ekin zioten, «hasieran egun pare bat, gero hiru, azkenean aste-beteke emankizun programa osatzea lortuz», Lukax Dorron-soro talde debarraren zuzendari eta motorrak adierazi zигun bezala antzerki jaialdi honen genesiaz galdetuta. Antzerki aste honen «aitzakia»ri, estrai-nekoz taularatu beharreko obrari alegia, lotuko gatzaiο datozen lerrotan, asteak eman dituenak ondoko koadrora mugatuko ditugula.

Orain dela 16 bat urte jaiotako taldea bere sor-garaietara itzulia dugu azken muntaia hau dela eta. Izan ere, Aita Lartzabalen testu bat bait genuen «Senperen gertatua» lehen muntaia haren oinarri, eta halaber Lartzabal zenaren antzez-lana dugu «Ihauteriak» azken ikuskizunarena. Debarrok aspalditik zuten lan honen notizia, «76tik genuen lan hau es-

kutartean, multikopiaz zabal-duriko testua hain zuzen». Orain arte kasik erdi izkutuan egondako obraren taularatze-ko gogoа aspaldikoa bazen ere, iaz eutsi zioten testu moldake-tari: «Gabonetan hain zuzen ere, euskara batura moldatze eta paper ikasketa orduan hasi genituelarik».

Piarres Lartzabalen testu hau ordea, ez da izan Goaze-koek muntai berri osatu asmoz harrotu duten bakarra, 40 bat inguru antzezlan eskuartean izan bait dute aukeraketa gai gisa.

Irria helburu

«Ihauteriak» izenburuak bes-telakorik pentsarazi badezake ere, antzezlan honen mamiak ez du zer ikusirik Euskal Herri-ko jai agerpen honekin. Bai or-dea ihauteriaren eta oro har usariozko herri teatroaren ezaugarriarekin: satira, farsa. Hortik datorkio hain zuen izen-burua obrari, «farsa bat da, eta ihauterietan bezala, kritikoki

Bost aktore eta bi aktoresak parte hartzen dute muntai honetan.

«76tik genuen antzezlan hau eskuartean, multikopiaz izkutuan zabalburiko kopia hain zuzen»

erabiltzen den farsa da». Kritikatutasuna dario testu honi, baina baita komikatutasuna ere, ironia. Giro serio bat markotzat hartuta, irria eragitea da xedea. «Denboraldi hau 70eko hamarkada da. Tartean Burgo-seko epaiketa zegoen eta hori nolabait agertzen da, ez zuzenki, esplizitoki, baina bai sumatzeko moduan». Hegoalde Iparralde dikotomia tristea ere ageri da, «istorioa muga postu batean kokatzen da, eta hor pixka bat Hegoalde ala Iparraldetik gauzak begiratzeak nola alda dezakeen ikuspuntua isladatzen da, goarda ez da karabineroa».

Eskenografia sinplea

Omenaldi giroan, Sokoako erretorearen omenaldi gisa edo, landutako farsa honen egi-

Euskal antzerkiaren erakuspen-botoia Deban

«Debako IV. Antzerki Astea» izenburupean portunatu zaigu «Goaz» taldeak aurten antolatutako antzerkialdia. Konpainia debarra amateurra bada ere, euskal antzerki ihardunaldiotan antzerkigintzak egun ematen dituen fruitu koloreanitzak topatu ahal izan ditugu. Horrela, talde honen urteroko estreinaldiaz aparte eta Iparraldetik hasita, «Bordaxuri» talde lapurtarraren «Gure etxeko idiak eta orgak» antzezenaz goatzeko parada izan genuen joan den larunbatean. Biharamunean, gure tauletan arrakastatsuen surtatu zaigun muntaia aurkeztu zen saio bikoitzaz, «Ama be-

gira zazu»z ari gara, noski. Arrakasta itzal hau hala ere ez da izan Olasagastiren kumeak Debara bertaratzeko arrazoia, baizik eta Eneko Olasagasti eta «Goaz» taldekoen arteko lotura heñtua. Hilaren 17an, asteartez, Aizarnako haurrei egokitu zitzaizen txanda, izan ere eskolau- mez osaturiko «Zuri-zuriak» taldea aritu bait zen. Haurrek egindakoez helduek nola lisfrututa dezaketen erakuspena. Aste honetan ihardungo duen bigarren talde amateurrek, «Etxebarriko Antzerki Taldea», ihardun zuen hilaren 19an «Hama-lau heriotzena» lana taularatzuz. Antzezikizun aipagarria, traje-

ria kutsuko gaiarekin osaturiko jokamolde serioa dela eta.

Zubelzu antzokitik kanpora goaz (taularatze guztien markoa), errenkada hauek idatzi orduko oraindik plazaratu gabe den ikuskizuna iragartzearen. Uztailaren 20ean «Sebastopoleko Titiriteroak» taldeak, kale antzerkiaren ordezkari onenatarikoa, Plaza Berrin iragarrita bait zegoen bere «Mari Galanta» agertarazi asmoz. Azkenik, hilabetearen 21ean, Zubelzun berriro ere, «Goaz»eko enstreinaldia: Lartzabalen «Ihaute-riak».

J.O.

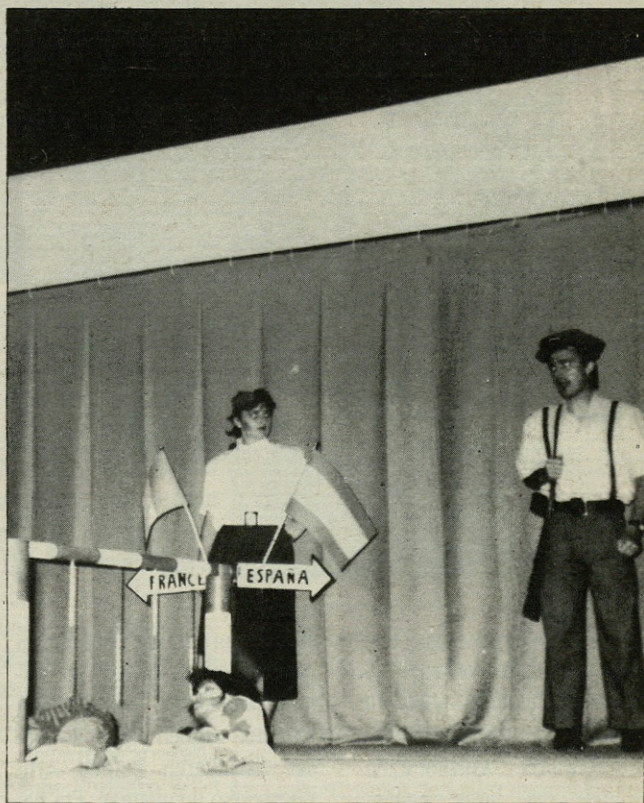
«Obraren mamiak ez du zer ikusirik ihauteriekin, bai ordea festa agerpen honek duen kritikotasun eta satirarekin»

tura klasikoa bada oso, hiru ekitaldikoa dugu, «ez da inolaz ere klasikoa, gaia eta obrak eskaintzen dituen baliabideak (akotazioak eta) modernoak dira. Ezin esan hiru ekitaldia delako klasikoa denik. Azken batean, obra honek guk eman dezakegunaren adina eskaintzen du, egokia oso egokia da guretzat». Antzezenak eskatzen duen eskenatoki eta dekorazio bakarrak bestalde, ez du arazorik sortzen «oso sinplea bait da. Eskenografia guztia guk sortu eta osaturikoa da, ez ordea erropak kontua. Hauxe garestitzen du hain zuzen aurrekontua, profesionalengana jo behar izan dugulako soinekoak

eta egiteko». Aurrekontuak aipatuta, esan behar ikuskizun honen presupuestoa miloi terdikoa dela.

Atzenik konstatatu bistartze honek biltzen duen «nominata». Denetara, eta muntai osoa Dorronsororen behapean dagoela, zazpi jokalarik (2 aktorea eta aktore bostekoa) eta hiru teknikaririk gauzatzen dute «Ihaute-riak». Finean ilusioz puzturiko taldea, baina, Dorronsorok zioenez, «estreinaldia hurbiltzen den heinean gero eta urdiragoa».

JOXAN OIZ

Euskal Herria erdibitzen duen mugan kokatzen dira «Ihaute-riak»

DISEINU GRAFIKOAREN ILDOTIK ALOR DESBERDINETAN LANEAN ARITUA

Amel Mendizabal: «Estilo pertsonala izatea interesgarria ikusten dut»

Arte Ederretako fakultatean ikasten zebilenean ekin zion diseinu eta ilustrazioaren bideari. Liburu ilustrazioak, azalak, eszenogarfiak, kartelak... alor desberdin askotan ibilia da. Bere kasa ikasirikoa, esperientzia eta lana ditu oinarri.

Arte ederrak ikasi zuen eta bertan ari zela, lagun talde bat hasi zen diseinu mailan, «Anaitasuna» aldizkariarekin kolaboratzen portadak eta beste egiten. «Anaitasuna» itxi zenean, Herri Batasunako propaganda lane-

tan hasi orain urte bete inguru arte, «diseinu grafikoa oso gus-toko genuelako». Garai haretan ez omen zegoen oso ondo ikusia diseinuaren kontua Arte Ederretako fakultatean. Eta hemen dator ikastea. «Hanka sartuz eta gaizki eginak zuzenduz

apur bat ikasi genuen; gure kasa ez bait zegoen diseinu ikasketarik». «Aizu» aldizkarirako ere lan bat baino gehiago egin izan du beste lagun batzuen artean. Carlos Santiestebanekin ipuin bartzu ilustratu ditu. Txalaparta argitaltxean zenbait liburueren ilustrazio eta portada lanetan ibili da. Orain «Sua» argitaletxeak kaleratzen dituen liburuen diseinu grafikoa bere gain du.

Lan baldintza eskasak

Urte gehientsuenak kartelak burutzen eman baditu ere, zailena horixe suertatzen zaiola dio. «Hau da gehien kostatzen zaidan alorra. Gauza bat da zuri gustatzen zaizuna eta bestea kalean aditzera eman behar dena, ulergarria izatea, jende mota guztiei iritsi ahal izateko moduko mezua igortzea eta abar. Agian apur bat estilo propioa aldera utzi behar da».

Aldiz liburu edo argitalpnen diseinuak askatasun gehiago ematen duela ikusten du. Objektu berarekiko antentzioa ematea bait da, ez bait du bestelako mezurik eskatzen. «Mugimendu askatasun gehiago duzu, gauza berriak sartzeko. Kartelean gauza berriak sartzen badituzu agin ez da egoki ikusten. Ezin dituzu oso gazua abanguardistak edo oso klasikoak sartu;

beti hor neurri bat mantentzen saiatu behar zara. Interesgarria da estilo propioa izatea».

Ipuinak ilustratzean, historioak ez du ilustrazioarekiko lotura hertsirik. «Liburuak ideia ematen dizu baina uzten du bide berriak ukitzen. Ilustrazioa osagarri bat da. Ez du zertan historiori erabat ertsiki loturik egon beharrik; ez eta adierazi beharrik zehazki kontatzen ari dena».

Orokorrean lan baldintzak ez ei daude oso normalizatuak, egiten duzun lanaren arabera kibratzen bait da. «Lan baldintzak txarrak dira. Lan bata egin dezakezu eta gero beharbada ez dizute inon onartzen eta izugarritzko lana egin ondoren ez duzu ezer ere ez kibratzen».

Euskal Herrian kartelen maila oso ontzat jotzen duen bezala, liburuen diseinu eta azalen maila nahiko baxua ikusten du. «Nire ustez ez zaio duen garrantzia ematen diseinuari. Orain arte sarritan nahikoa izan da autorearen izena. Eta ilustratzaileak badira eta oso onak. Baina argitaletxei markeago eta erosoago zaie kanpoko publikazioateako ilustrazioak erostea, bertako ilustradore baten lana hartzea baino».

E.IRAZOKI

ARLES-EKO XXI. ARGAZKI TOPAKETAK

Nick Waplington ingelesak eskuratu du aurtengo «Kodak» saria

Eki Europan azken hilabeteotan gertatutako aldaketen testigantzak eta produktuak nabari dira aurtengo Arleseko Argazki Topaketetan, Europako nazioarteko kultur ekintza gehientsuetan bezalaxe. Abuztuaren erdialderarte egongo dira ikusgai erakusketak, joateko aukera duenarentzat.

Hasteko, eroritako harresiaren bestalde-
tik etorritako argazkilariak aipatuko ditu-
gu geroago utziz mendebaldekoen kame-
rek jaso duten murreraren isla. Fran-
tisek Drtikol eta Jan Saudek txekoslova-
kiarrak dira Tono Stano, Pragan bizi den
eslovakoa eta Rudolf Schafer alemania-
rra. Drtikolek andrazkoa du argazki-gaia,
gorputza eta burua. Saudek bestalde
ausardia osoaz plazaratzen da, Praga na-
hasian superbibitzeko indarra eman dion
ausardia berberaz. Bere irudien obsesio-
tasuna, gusto txarra eta horrelakoak aipa-
tu arren, Ekialdeko argazkilariak hobene-
takotzat jotzen da gaur egun.

Txekoslovakiako «uhin berria» Tono
Stanoren argiazkien bidez agertu da Arle-
sera: hilobietako harlosak bezain lauak di-
ren zazpi gorputz, zazpi irudi. Megalitoak
bezain deszifraezinak, lurrean ereindako
haragizko estatuak.

Schaferrek hogeitazortzi urtez itxita
egon den metro estazio batetan isladatzen
du lurrazpiko Alemania. Horma zi-
kin urratuak, hesiak, esperantza izpiren
bat, «Postdamer Platz, 28 urtetako hau-
tsa, 89ko azaroa», bederatzi irudi.

Gérard Depardon eta Frédéric Brenner
izan dira mendebaldeko ekialderuntz jo-
duten argazkilariak, lehendabizikoak «Ar-
gazki-bidaia, turismo-bidaia, bidaia beste-
rik gabe» lanean bildu ditu hemezortzi
egunetako bidaiaren argazkiak: Berlin,
Praga, Budapest, Bucarest. Brenner So-
biet Batasuneko hamabost errepubliketan

barna jaso ditu testigantzak, judutarren
eskutik.

Arleseko Nazioarteko Topaketek eskei-
ni dituzten lanen nolabaiteko zerrendatze
honekin bukatzeko Marilyn Bridges ipa-
merikarraren aietikako argazkiak aipatu
behar ditugu. Inoiz ikusi gabeko zerbait
bait dira, ezer ezagunaren antzarik ez du-
tenak nahiz egitan Egiptoko Esfinxea, Yu-
cataneko piramide mayak edo Stonehen-
geko (Britainia Handia) megalitoak izan.
New Jersey-en jaiotako andre honen la-
nak piztu duen ikusminaren lekuko, aipa-
tu bi egunetan agortu dela Arlesen bere
argazki liburua eta izugarritzko arrakasta
lortu zuela ekainan New York-eko ICP-n
egindako erakusketarekin.

J.M. HERITZ

Zipristinak

«TIMISOARA 1514» ROCK-OPERA POLITIKOA BUDAPEST-EN

□ Aire zabaleko eskenatokian eta 3000
ikusleren aurrean estreinatu zen Gabor
Koltay zuzendari hungiarraren «Timisoa-
ra 1514» rock-opera Budapesteko Udako
Jaialdian. Fikziozko Gyorgy Dozsa nekaza-
riaren bizitza kontatuz, Transilvaniako
erresistentzia magiarraren buruzagia den
Laszlo Tokes-en burruka agertzen da an-
tzerki lan honetan. Aipagarria harre-
ra-zentroetan bildutako Rumaniako erre-
fuxiarrentzat sarrerak erreserbatu izana.

JEAN GENET-EN FILME MUTUA PANTAILETAN LEHEN ALDIZ

□ Duela berrogei urte errodutua izan
arren lehen aldiz zabaldu da zine-aretoe-
tan «Chant d'amour», Jean Genetek egin-
dako laburmetraia mutua. Genetek zine-
marekiko lilura bizi eta hainbat gidoi ida-
tzi arren, lan hau baino ez zuen burutu
eta, gidoietatik bakarrik lortu zuen pan-
tailetara heltzea, «Mademoiselle» Tony
Richardsonek 66an Jeanne Moreau-rekin
egindakoa.

E. BILAL KOMIKIGILEA OPERA-DEKORATZAILE

□ Paperaren bi dimentsioetatik eszenato-
kiko hiru dimentsioetara pasatzeko ara-
zoa faltsoa dela adierazi du Enki Bilalek,
Avignon-en aurkeztutako «O.P.A. MIA»
operaren dekoratuegileak. Esparru berria,
baliabide berriak, behar berriak. Inork
sustorik har ez dezan «ez da komikia ope-
rara egokokiturik. Ez dira nire perso-
naiak mugitzen direnak», adierazi du Bila-
lek.

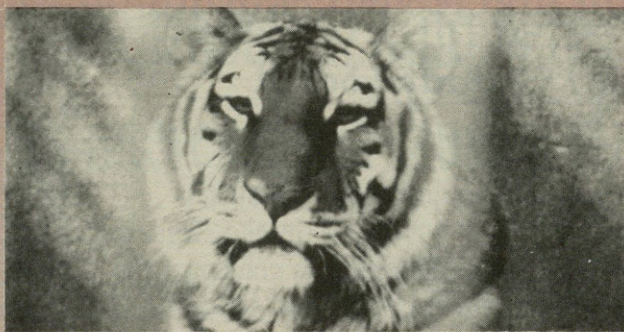
Zinema

Zur eta lur

● **Joe Sumendiaren Aurka.** Pertsonaia xelebrea haxe. Zendu beharko duela jakitun jartzen dute eta negozio gizon baten eskariz Sumendiaren magaletarako bide luze bezain latza hartuko du. Bide luze horretan pertsonaia traketsak maitemintzeko, hanka sartzeko eta trikimailutzeko aukerarik ez zaio faltako. Algarazkoa.

● **Las razas de la noche.** Bel-durrezko filme honetan agertzen diren ehundik gora munstroak osagarriak aipagarriena, bakotzari nortasuna ere erantzi diotela. Munstro hauen alderdi on eta jator guztiak gizakien basakeria eta trakeskeriekin alderatuz.

Zuzendaria: Jean Jacques Beneix. **Aktoreak:** Gerard Sandoz, Isabelle Pasco, Philippe Clevenot, Gunter Meissner. **Musika:** Reinhardt Wagner. **Osaketa:** Annick Baly. **Argazkia:** John Francis Robin. **Produkzioa:** Gaumont. Frantzia. 1988. **Zabalketa:** Araba Films. **Jatorrizko izena:** Rosalyne et les lions.

'ROSALYNE ETA LEHOIAK' LEHOIAK LEHENENGO

Beneix zuzendari frantsesaren aurreko bi filmeek (*Diva* eta *Betty Blue* edo *37.2 le matin*) izan zuten sona kontutan edukirik eta publizitate munduko zine estetika ibili duela jakinik 'Rosalyne eta Lehoiak' filmeak, 'Entre Salvajes' gazteleratu dutenak ez du inondik inora beste bien maila erdiesten. Gaia interesgarria da. Baina erritmoak eramateko protagonisten garapen faltak arriskuan jartzen dute filmea.

Gazteak eta freskoak dira oso protagonistak. Baina gizartean aukeratu duten ogibidea ez da ahuntzaren gauerdiko eztula. Izan ere lehoien hezitzaileak izatea erabakitzen baitute. Zirkoen girotze berezi horiek Felliniz geroztik gutxi ikusi ditugu. Hezitzaileak izan nahi eta ezin. Onartzen ez dituztelako (sinesgarritasun faltaz) edo-ta gaur egun zirkomerkatua kinkan dagoelako (hortaz lehoirik ez da lekutan ikusten).

Beneixek, argi geratzen ez dela, sinbologia mailan erakutsi nahi al izan du? Lehoi kaiola berdin bizitza, lehoiei aurre egitea berdin gizartean gogorra izatea, lehoiekin kaiolan sartzeta berdin lan munduan murgiltzea? Baliteke.

Argi dagoena zera da, ikuspuntu frantsesetik eramana dagoela eta filmean zehar hainbat keinu egozten zaizkiela alemanei. 'Zuek frantsesak beti izan zarete erromantikoak' diozko zirkozuzendari alemanak hezitzaile frantsesari 'Zuek baino gehiago seguru!' ihardesten diola frantsesak.

Espektakulu zentzurik ez zaio falta Beneixi, eta Isabele Pasconen ipurdi miresgarria erakusteko aukerarik ez du galtzen.

ERMINE M. BELAUSTEGIGOITIA

Zine Klubak

● Bilboko Kasilda de Iturrizar parkean, Pergolan hain zuzen, gaueko 11.30etan eta zohardiz Uztailaren 21ean Dino Rissiren **La Escapada** edo-ta lhesaldia. Uztailaren 27an Brian de Palmarren **Los Intocables**. Gogoan eduki izarpean eta dohainik direla emanaldiok.

● Ondarruko Zine Forum taldeak antolatzen duen **Zinema kolean** egitarauaren barne, Uztailaren 24ean John Houston zuzendariaren **La jungla de asfalto** pantailaratuko dute pilotalekuan, gaueko 10,30etatik aurrera.

● Deban **Ander eta Yul** filmea eskainiko dute hilaren 28an, gaueko 10,30etan hasita Plaza Berrian.

● Uztailaren 21ean Zarauzko Munoan **La jungla de cristal** pantailaratuko dute, gaueko 10,30etan.

● Donostiako Okendo Kultur Etxean **Tap Dancing** filmea eskainiko dute Uztailaren 24ean, arratsaldeko 7,30etan eta dohainik.

● Ordiziko jaien egitarauaren barne, hilaren 23an **Rollerball** filmea pantailaratuko dute Betti-Alai pilotalekuan, gaueko 10,30etan.

Dantza

Ikuskizunak

● Uztailaren 29tik 31ra bitartean **Nazioarteko Folklore Jaialdia** burutuko dute **Gasteizen**, Elai Alai taldearen laguntzaz. Ekitaldiak Foru Enparantzan izango dira, gaueko 9etan.

● Areta Dantza Taldeak eta Portugaleteko Nazioarteko Folklore Jaialdian parte hartuko duten taldeek dantza ikuskizuna eskainiko dute **Laudion** hilaren 22an, arratsaldeko 7etatik aurrera pilotalekuan.

● Uztailaren 21ean Basurto-ko **Beti Jai Alai** eta Castañose-ko **Salbatzaile** taldeek Nafarroa eta Bizkaiko dantza ikuskizuna eskainiko dute **Arriaga** antzokiaren enparantzan, eguerdiko 12etan.

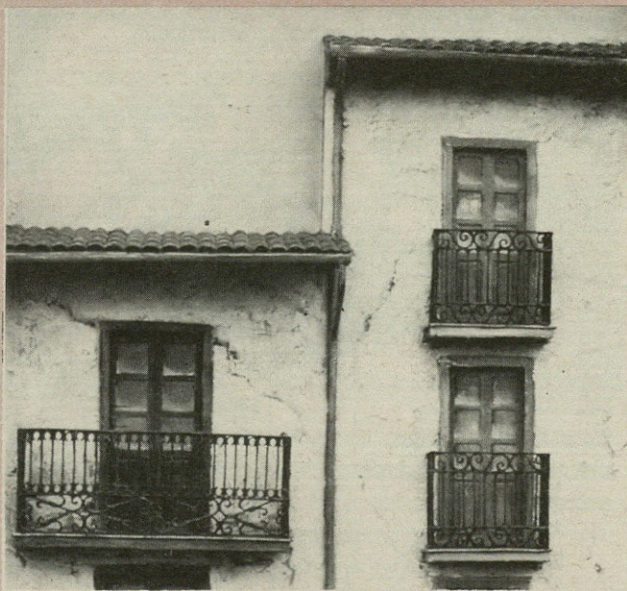
● **Arrigorriagan II. Nazioarteko Folklore Jaialdia** burutuko dute Uztailaren 23an, arratsaldeko 7etan hasita Herriko plazan.

● Uztailaren 28tik 31era bitartean **VI. Nazioarteko Dantzaldia** iragarri dute **Bermeon**, Austria, Cáceres eta Bermeoko dantza taldeen partaidetzarekin.

Arteak

Betaurrean izatekoak

● Gasteizko **Ceramo** galerian bertako artisten obra kontemporaneoak ikusgai izango dira Uztaila eta Abuztuaren zehar. Aipagarri Arcadio Blasco, Claudi Casanovas, Alfonso DÓrs, Ernesto Esparza, Angel Garraza eta abarren lanak.

● **Trayecto** galerian, Gasteizen baita, Abuztuaren 11a arte **Iñaki Cerrajeraren** margolan abstrakto eta sinbolikoak erakutsiko dira.

● Bilboko **Arte Ederretako Museoa**n **Henry Moore**-en eskultura, grabatu eta marrazkiak ikusgai izango dira Abuztuaren 12a arte.

● Gasteizko **Artelarre** galerian **Vitoria vista por sus pintores** deitu erakusketa zabalik izango da Uztailaren 19tik Abuztuaren 3a arte; Carmelo Bazterra, Raquel Gurra, Campos Cortazar, Apeñaniz, Siestras eta abarren margo lanak ikusgai.

● Bilboko **Aritza** galerian bertako margolarien lanak zintzilik izango dira Abuztuaren 15era arte.

● Donostiako A.K.M.ren erakustaretoan Maria Garayarren pintura modernista eta Pilar Saratxoren oleo paisaiak okusgai izango dira Uztailaren 19tik Abuztuaren lehenera arte.

● Azpeitiko **Antxieta** aretoan Mª Esther Etxarri Markuletaren artisautza lanak erakutsiko dira Uztailaren 28a arte.

● Donostiako **Altzerri** galerian euskal eskultore gazteen lanak ikusgai izango dira Uztailaren amaiera arte.

Dantza

Ikuskizunak

● Hilaren 27an, **Erandioko** Jado ikastetxearen frontoian **IV. Nazioarteko Folklore Jaialdia** iragarri dute, arratsaldeko 7etan hasteko.

● Ondarroako **Txanpa Taldearen** dantza ekitaldia izango da **Etxebarrin** Uztailaren 25ean, eguerdiko 12,30ak aldera Herriko Plazan.

● Uztailaren 23 eta 24ean **Nazioarteko Dantza Jaialdia** burutuko dute gaueko 9etatik aurrera **Algortako** Portu Zaharrean.

● **Elai Alai** Dantza Taldeak antolaturik, Uztailaren 27tik 30era **Portugaleteko XVI. Nazioarteko Folklore Jaialdia** burutuko dute. Hilaren 27an **Elai Alai** taldeaz gain Turkia, Hegoafrika eta Peruko dantza taldeak arituko dira; 28an Cerdeña, Hego Esteia eta Indiakoak, eta 30ean Egipto, Togo eta Ecuadorrekoak. Saio hauek Euskal Herri osoko beste hainbat gunetara zabalduko dira.

● Uztailaren 22an **Dantzari Txiki Eguna** izango da **Elgoibar**-en.

Bertsoak

Plaza saioak

● Uztailaren 22an bertso saioa iragarri dute **Errenter**in eguerdiko ordubetetan. Andoni Egaña eta Mikel Mendizabal arituko dira gai librean Zumar-dian.

● **Mutrikun** Herriko Bertso-lari Gazteen Saioa izango da Uztailaren 23an, igandez, Txurruka plazan eguerdiko 12ak aldera.

● Santiago egunez, hilak 25, Nafarroako **Zubietan** Sebastian Lizaso, Millan Telleria, Andoni Egaña, Xabier Euskitze eta Jon Sarasua arituko dira bertsoetan gaueko 10,30etatik aurrera.

Paperak jasota

Lujuako Lauro Ikastolatik bidalitako bertso paperak dakarzkizuegu oraingoan orriotara.

I

Umea doa kalera
pausoak arin aurrera:
— Neu noa baina, idiak legez,
atzera eta atzera.

II

Kalea dabil patxaraz
Euskal Herrian Euskaraz.
— Ama gureak karta jokoan
ez dauka hitzik ikaraz.

III

Kresala, itsas-muturrak,
kate gogorrek txakurrak.
— Euskal Herriak zeruan dauzka
eder-ederrak ikurrak.

IV

Ikur ederrak zeruan
frantses belarrak ortuan.
— Zazpi txalupa marinelekin
ur-azalean portuan.

V

Txitxarro eta berdela,
janaritako kartela.
— Nire kantuak koru azpian
tonua dauka epela.

VI

Bila dabil teilagina
lurra, daukana buztina.
— Egin eistazu, larrosa horrek,
palazio atsegina.

VII

Udaberriko orria,
kopla haxe da zazpia.
— Ama birjinak buka deistala
padezimendu gorria.

VIII

Landatua dut haritza,
bizia dakar bizitza.
— Orritza hori kendu ezkerro,
emango baligu hitza!

IX

Hare-harrizko harlosa,
ez da niretzat larrosa.
— Ezpatak balu indarra ere
ez nazazue inposa.

X

Lizarra dator arteza,
berba baleuka kortesa.
— Zure alabak beteko al dit
emana daukan promesa.

XI

Kantariak datoz kantuz,
beterik bazterrek lantuz.
— Neugana nuen, niotsolako
berba gozorik enkantuz.

XII

Apostoluak «dodeka»,
haatik barre-barreka.
— Jarriko al da, instant batean,
urez gainezka erreka.

A. ZELAIETA

Plaza saioak

● **Astigarragan** Lizaso eta Larrañaga bertsoetan arituko dira Uztailaren 26an, eguerdiko 12,30ak aldera.

● Larunbatez, Uztailak 25, Amuriza eta Telleria gai librean arituko dira **Altzon**, gaueko 11etan herriko plazan. Hilaren 30an aldiz Sebastian Lizaso, Andoni Egaña, Xabier Euskitze, Mikel Mendizabal, Anjel Peñagarikano eta Anatz iragarri dituzte, Manuel Olano gaijartzaile izango dela, gaueko 10,30etan pilotalekuan.

Musika

Kontzertuak

● Uztailaren 21ean **Laban** eta **Minxoriak** taldeek kontzertua eskainiko dute Makeako plazan, gaueko 11,30etan hasita.

● **M-ak** eta **Potato** taldeen eskutik kontzertua iragarri dute hilaren 21erako, larunbatez, gaueko 11etatik aurrera Ermuako futbol zelaian.

● Ordiziako jaiak direla eta, **M-ak** taldeak kontzertua eskainiko du herriko Gaztetxean hilaren 21ean, gaueko 11ak aldera. Hurrengo ostiralean, Uztailak 27, herriko taldeak izango dira taulatura igoko direnak, gaueko 11etatik aurrera.

● **Dr. Deseo** eta **Labanak** Foruako plazan arituko dira ostiralez, hilak 27, gauerdian aldean hasita.

● Oñatiko Polikiroldegian kontzertua irarri dute **Delirium Tremens** eta **Su ta Gar** taldeekin Uztailaren 27rako, gaueko 11etatik aurrera.

Antzerkia

Antezkizunak

● Loiolako Kultur Etxeak **Antzerkia eta Auzoa III.** zikloa antolatu du. Hilaren 20an **Fregoli** taldeak *Gela txikiko soineko beltz iluna* eta *Estazioko begiradak* obrak antzeztuko ditu, gaueko 10etatik aurrera. Uztailaren 21ean **Gasteiz** taldeak *haurrentzako Espumate* antzezlanak eskainiko du haur parkean.

● Uztailaren 22an eta Abuztuaren 5ean Xuberuko Ikastolen eskutik **DÁbaddie dÁrrat Pastoral** ikusgai izango da Maulen.

● **Etxeberriko Antzerki Taldeak Hau zer da?** antzezlanak taularatuko du Herriko Plazan Uztailaren 25ean, arratsaldeko 5,30etan.

● Uztailaren 27an **Ama begira zazu** taldeak izen bereko lana antzeztuko du Etxebarrin, Herriko Plazan, gaueko 10,30etatik aurrera. Hilaren 30an berriz Hondarrabiko San Pedro kalean izango dira, gaueko 10ak aldera.

● **Kukubiltxo** taldeak **Umeak gara eta zer?** obra eskainiko du Donostiako Loiola auzoan hilaren 30ean.

● Uztailaren 21ean, eta Debako Antzerki Asteari amaiera emateko, antolatzaile lanetan aritu diren **Goaz** taldekoek *Ihauteriak* antzezlanak estreinatuko du Zubeltzun, bi ekitaldi eskainiz arratsaldeko 7etan eta gaueko 10,30etan.

● Errenteriko **Euskal Herrian Euskaraz** elkarteak prestatutako antzezlanak ikusgai izango dira hilaren 23an Musikako Plazan, gaueko 10etatik aurrera.

● **Gorakada** antzerki taldeak **Zirkoa** obra taularatuko du Uztailaren 21ean Hondarrabiko San Pedro kalean, arratsaldeko 7,30etan.

● Lasarte-Orian **Santa Anako Parodia** antzeztuko dute Uztailaren 26an, urtero bezala herriko gertakizunak taularatuz.

Musika

Kontzertuak

● Uztailaren 28an **Delirium Tremens** eta **Tahures Zurdos** taldeek kontzertua eskainiko dute Lizarrako zezen plazan, gaueko 11ak aldera hasita.

● **Anje Duhalde** kantari izango da Sestaoko Auditoriumean Uztailaren 29an, gaueko 10etatik aurrera.

● Etxebarrin **Baneteuanba** eta **Harrika** taldeek kontzertua eskainiko dute Uztailaren 25ean, Herriko plazan, gaueko 12etan hasita.

● Errenteriko **Mikel Laboa**, **Txurio** eta **Marquez** hirukotearen eskutik kantaldia iragarri dute hilaren 22rako, Musika plazan arratsaldeko 8,30etan. Gaueko 11etan aldiz **Akelarre** taldea berbera alaitzen izango da Gamon Alamedan.

● Uztailaren 24ean **Danba**, **Pikutara** eta **Tijuana in blue** taldeek kontzertua eskainiko dute Errenteriko Musika plazan, gaueko 10ak aldera.

Astia

Mendi
ibilaldiak

● **Aitzarte** (Donostia): Uztailaren 28tik 31ra bitartean Donostiako Aitzarte Mendizaleen Elkartek Añisclo eta Perdido elkartuko dituen ibilbidea egingo dute; lau egunez eta azkenaldiko beroarekin, ez da txantxetakoia izango gailur hauetan ibiltzea.

● **Uzturre** (Tolosa): Uztailaren 22an, larunbatez, mendizale tolosarrak Ainhua-Altzamendi-Bidarrai bilduko dituen mendi buelta egingo dute.

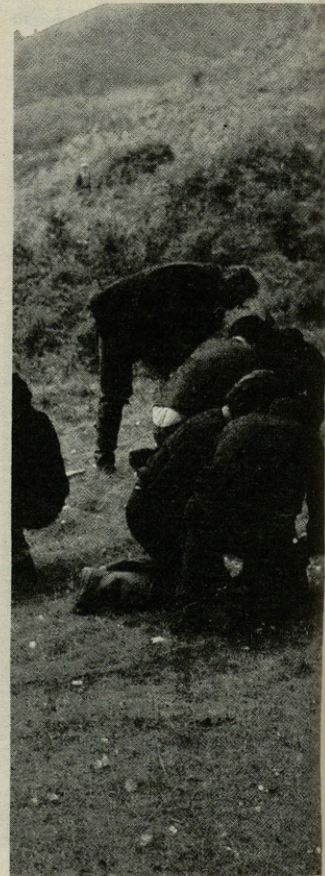
ARTETAKO JAI OGUNE A
AIZPUNGO KAINOIAN

Oloko zirkua, aipagarria bere itxura balatuaren erabateko erregulartasunagatik, oso ezaguna da Nafarroako uren berragerketa garrantzitsuenetakoa dela eta. Zintzur ikaragarriaren ondoan Urbasa-Andiako mendi multzoaren lur azalaren desagertutako urak ateratzen dira 2450 litro segunduko ur-emariarekin, 20.000 litrotara ere irits daitekeela udaberriko euriteen garaian. Ur garbi hauek izan dira oraintsu arte Iruñeko hiria hornitzeko erabiltzen ziren bakarrak. Oloko haranaren itxura, sumendi kraterraren antzerakoa, *diapir* izeneko tolesdurak eragina da, gatz geruza bat botatzean sortutakoa, ganga moduko itxura hartuz. Lekua inguratzen duten karaitzezko harriek hobe iraun dute higañuraren aurka eta aranezko hondakinak kentzean erabateko zirkua obalatu aurkitu da, iparraldean Txargaineko haitzak eta ekialdean Saldiseko gandor erdi-borobilak itxirik. Udarbe ibaitik hurbil, Artetako zintzuraren irteeran, Salinasetako plataforma zuriak ikus daitezke.

Artetako Jaiogunearen ikustaldiak araututa daude, latunbat, igande eta jaiogunetara murriztuz. Ulzurrunezko herrian, jadanik adierazitako Nacederoko kamino txikia hartu Guardetxeraino, eta oinez zintzuraren sarreraraino jarraitzen da 5 minutuz. Ibaia beheherantz agertzen da laku honetan harrapatua. Zintzuraren sartu eta bide on batetik zirkua amaierara hel daiteke, udaberrian ur jauzi zoragarri batek apaintzen duela. Ur jauzi hauek lehorteaz, erraz joan daiteke zirkua barneraraino, esplorazioa ordubete inguruan amaituz.

Artazuleko kainoia 30 metrotik gorako jauzi batez erortzen da, Nacederoko zirkua erdi-erdian, ehundaka metroan zehar haitz artean sakon sarturik ibilbide ederraren ondoren. Aizpunezko kainoia haren berdina da, erabat simetrikoa, Nacederoko zirkua ekialdean. Artazul aipagarria gertatzen da bere originaltasunagatik eta hosto pilatu-antzeko horma artean irratiz diren txirista leunen estetikatik. Aizpun berriz, arrail ilun eta makur, itxurakoa gertatzen da, ia zeharo lehorra urte osoan urjauziaren azpialdean ezik, han berde ilunezko ur geldien putzu sakon bazuk irauten dutelarik.

KEPA MAULE

Mendi
ibilaldiak

● **Nerbioi Garaia**: Lau dioko Goikogane, Amurrioko Mendiko Lagunak eta Urduñako Txarlazo mendizale elkarteak biltzen dituen honek, hilaren 22rako Pedernales inguruan kokatzen den Katillotxu izango dute mendi ibilaldiaren helburu.

● **Tabira** (Durango): Uztailako mendi ibilaldien ekitaldia amaiturik, Abuztuaren udako bidaia antolatu dute mendizale durangatarrek. Bidaia berririk izan nahi ezker, dei 6813432 telefonora edo jo zuzenbide honetara: Goienkale 8, 48200 Durango.

O sasuna

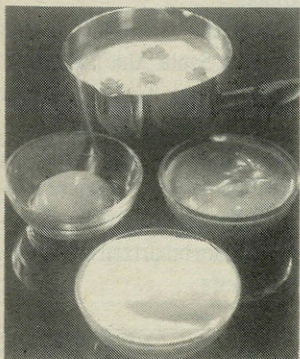
Elikadura

DIJONNAISE SAL TSA

Sei pertsonarentzat saltsa mota hau prestatzeko honako osagaiak behar dira: 3 eskalonia, 50 gr. gurin, 6 koilarakada mostaza, basokada erdi arrain salda, 6 koilarakada esnegain likido, 6 arraultza gorringo, perifollo sorta, gatza eta pipermina.

Eskaloniak zuritu, txiki-txiki egin eta doratu gurin berotan. Gehitu mostaza, nahasi eta 5 minutuz egosi. Ondoren arrain salda eta nata likidoa erantsi eta beste 5 minutuz egosi. Zerbitzatzeko unean, arraultza gorringoa maria bainuan jarri ontzi batean, su motelean, eta salda pixkanaka gehituz montatu, gatza eta pipermina erantsiz eta perifollo xehetuz dotoretuz. Saltsa egokia gertatzen da pla-pla egindako arrainarekin zerbitzeko.

Kontseilu gisa, saltsa honek ez du inoiz irakin behar, eta kontuz ibili maria bainuaren tenperaturarekin, oso arina eta gorabeherarik gabea izan behar bait du.

LARRUAZALA ETA EGUZKIA

Larruazal zurbila modan zegoen XIX. mendean, maila bateko emakumeak horrela mantentzen saiatzen ziren eta eguzkiak bezutako azala mespretxatzen zuten, maila baxuko biztanleekin identifikatzen bait zen, eguzkipean lan egin behar zutenekin alegia.

XX. mendean nagusitu den brontzeatuaren garaia 1923. urtean hasi zen, Coco Chanel itsasontziz eginiko bidaiatik guztiz beztua itzuli zenean Parisa. Handik aurrera larruazal beltza osasun, ongizate eta edertasunaren sinbolo bihurtu zaigu.

Baina eguzkiak azala erasotzen du izpi ultravioleten bidez, kalteak sor ditzakela. Azkarregiko zahartzea eragin dezake eta azaleko minbizia izateko arriskua gehitu; azalaren babes naturala ez da nahiko arrisku hauek ekiditzeko, nahiz eta kontseilu batzuri jarraituz gero eguzkiaren eragin arriskutsuak ia erabat gaindi daitezke.

Larruazal zuri eta zurbilek eguzkiarekiko babes handiagoa behar dute, baina beltzaranak ere erre daitezke, ez badira babesten. Honen arabera, azalaren zurbiltasuna eta erretzeko joera mailakatur, babes ezberdina eskaintzen duten brontzeadoreak erabili behar ditugu. Arreta berezia izan behar da haurrekin, eguzkipean luzegi egonez gero aurrerago minbizia paira bait dezakete. Kontuz ibili behar da baita lurrinarekin, batzuk azalaren gaineko eguzkiaren eragina handitzen dutela eta; itzala ere ez da nahiko babes, eta ilea gel egokiaz igurtzea ere komeni da.

Nolanahi ere, azaleko arazoren bat izanik eta eguzkiaren eraginez sortua dela pentsatuz gero, txekoea egin behar da, eta ondo zaindu azaleko puntuen kolore eta formak; arazo tkikiena izanda ere medikuarengana joatea aholkatzen da.

E.MINTEGI

Osasunaren ardura

ADN-A KRIMENAREN AURKA

ADNaren analisia bidezko identifikazio pertsonaleko teknika lortzea da gaur egun zientzia forentseak gure mende honetan eduki duen aurrerakuntzarik nagusienetakoa. Krimena gertatu den lekuan aurkitutako odol edo semen laginak nahiko frogia izan dira zenbait kriminal edo bortxatzaile kondenatzeko, London inguruko Abingdon herrixkan kokaturik dagoen Celtmark Diagnostics enpresaren laborategi berrietan egindako frogei esker. Auzitegiko iharduera horietaz gain, laborategian teknika horixe erabiltzen da zalantzazko aitatasun kasuetan, familia edo ahaidetasun harremanak finkatzeko.

ADNa edozein zelula bizitan dagoen material genetiko da. Biki monozigotikoen (arraultza beretik datozenak alegia) kasuan izan ezik, bere egoera kimikoa desberdina da pertsona batetik bestera, eta honek aukera ematen du elkar indibidualizatzeko. Oro har, odol mostrak erabiltzen diren arren, errazena direlako eskuratzen, ADN-a semenetik, ileen sustraietatik, larruazaletik eta beste edozein ehun organiko bizitatik lor daiteke. ADN molekularren seinale-egitura oso bereziak aurkitu berri dira, banaketa desberdina eta bereziarekin pertsona bakoitzeko, hatzamar-arrastoei gertatzen den bezala.

JABIER AGIRRE

Festak

Ordiziako Santaneroak: ezkonberrien dantza eta jaia

Ohitura eta aspalditik gordetako jaiei eskainitako sail honetara Ordizian Uztailaren 27an, Santa Ana bigarreanean egiten den jaia dakarkizuegu oraingoan, eta 1509. urtetik egiten den Santaneroen dantza agertzen saiatuko gara.

Parrokiara joatean hasten da. Meza nagusia Santa Anaren aurrean entzun ondoren Udaletxeko Batzar Aretora itzultzen

ro beste bat atzeskulariarentzat eta azkenik beste guztiak batera. Bukatzeko sueltoan dantzatzaren dute neska-mutilek fandan-goa, arin-arina eta biribilketa bat.

Kalez kale jarraitzen dute ezkonberriek eta txistulariek, lau lekutan dantza-tz berriz sueltoan: Barrena Jauregian, botikan, Udaletxean eta Martinez tabernaren aurrean. Garai batean aureskulariaren emaztearen etxe aurrean ere dantzatzaren omen zen. Zeremonia Udaletxean amaitzen da aureskulariak alkateari berriro dantza eginenez.

Dantza hauetan neskek daramatatzaren manilazko mantoiek atentzioa deitzen dute. Gainontzeko arropak kaleko arruntak dira, mutil zein neskenak, gainetik kolore anitzdun painelu hauek eramanez. Fray Andres de Urdanetak Filipinasetatik ekarriak direla esan izan da, baina zentzu handiagoa du betiko zortzi puntatako painelu handiaren jarraipena direla pentsatzeak.

Ordizian, bestalde, egun hauetan Santa Ana jaiak ospatzen dira eta 27an konkretuki Kuadrilen Eguna izaten da aspaldidanik. Berrogei talde eta 1.600 partaideek beren txaranga, txistu edo trikitixa musikarekin ohitura bihurtzen ari dira beraien festa.

JOXEMI SAIZAR

JOSETXO MARIN

Harrigarria da benetan bost mendetan zehar ohitura honek irautea, kontutan izanik urtero aldatzen direla protagonistak. Izan ere, urtean zehar ezkonutako bikoteak sartzen dira Santaneroen Kofradian eta hauek izaten dira Esku-dantza egiten dutenak. Honi, pertsona horiek dantzariak ez izatea erantsi beharko genioke. Baina urtero jendaurrean dantzatzera irteten denak badu laguntzarik: Eguren anaiak, Garatetarrak eta Fausti-

no Etxeberria bikote berrien trebatze lanetan aritzen dira, Ordiziako kultur teknikari eta bibliotekari den Iñaki Hildalgok argitu digunez. Harrigarria izan daiteke festa horrenbeste urtez irautea, eta aurten ere hamaika bikote bildu ziren lehen entsaiora, kopuru hau handitzea espero dutela antolatzaileek.

Urteroko Uztailaren 27ko erritual hau ezkonberriak, alkatea aurrean dutela eta *Alkate soinua* entzunez, Udaletxetik

dira eta akta liburuan sinatzen dute alkateak, maiordomo zahar eta berriek eta ezkonberri guztiek.

Ezkonberriak dantzan

Ondoren alkatea eta honen atzetik soka mutil guztiak Plaza Nagusira jeisten dira txistulariekin batera. Aureskulariak eta atzeskulariak, denen artean aurretiaz aukeratuak trebetasun mailagatik, garai batean kategoriari begiratzen zitzaion, alkateari dantza egiten diote. Gero lau maiordomoak Udaletxeko balkoian dauden nesken bila joaten dira: lehendabizi aureskulariak dantza egiteko bat, ge-

“Urtean zehar ezkonutako
ordiziarrek hartzen dute parte ohitura
honetan”

ARGIA

Sorginek ez zuten akelarrenik egin

(Sorginenganako jakinmina duen irakurlearentzako gutuna)

Agur irakurle agurgarria: Ingunari begiratu zu eta iezia dezakezunez, sorri i buruzko edozerk jent

Imena nabarmena du ginak gailzat harturi, eta mahaingurak, sa buruen bat argilara da. Eta, beti, kontu berehalako oihartzu te komunikabidean, prentsa idatzian, o hardunaldiak dira igo adibidea.

u entzun edo leitu, aintzinako sorgi- z bait da egin. Le- ndu gorabehera- ziki, akelarreaz kindu nahi nizu-

Euskal Herri- getaera beza- uta dago gure i zintzat zera lo, behintzat, bait taldek— etan parte hitura zaha- Zehaztasu- skani ezin o Oiearen 7 agertzen eskribape- z (suton-

herri irudik, ez du orduko errealtateak aidentzen uzten, dira. Eutsi diezaiogun, bada, Historiaz alzemana daiteke- lanei eta orduko dokumen- tui so egink, akelarrearen Zenbait ikerlari ahal da? te dut.

Historikoki, arazo hau

«sorgin ehiza» deluriko aldi mendearen bukaeran eta XVIIIaren lehen

zena. «uaten izateaz ari Pixkanaka, malefizio in- nesmen herriko batzu eta alpaturiko tradizio «kultoa» elkartzen joan ziren akela- rrearen arketipoa sortuz. El- berbaldien bidez eta epaila- riekin akustutegi ezarritako tortura saloen bidez eman ahal zen.

Guzti honi, ikerlan luze

bat meriziko lukeen beste faktore bat gehitu behar zaio: sorginkeriaren delitua egon zedin zenbait giza- deren intera...

gotik ari zen ematen, XIV. mendetik gutxienez. Eta ku- XV) epailu eta, zenbaitetan, erre ziren sorginek ez zuten zerikusirik inolako akelarre- rekin. Sorginkeria indibi- dualaren praktikak egitea- tuak izaten ziren proza- medio ezkutuaren bidez, uz- tak sunstiztea eta pertsonak (batez ere, haurreak) erahil- tzea leporatzen zitzaiz- Honelako gaizkiak ahal

(1610-1614 bitartekoa) ze- haiz-mehatz ikertu ondoren «ameis epidemia» batekin egin du topo, ez, ordea, akelarreak egiten zituen inolako talderekin. Azpina- rraizekoa da, hain zuzen, aitorten azterketa, beronek gogoz eginda zirudien aitorenak epaileek espero zuten arabera moldatuak zi- rela erakusten bait du.

Azkenik, irakurle, ho- naino allegatu bazara, xehat- berbonetan laburtuko hiru ke esan gura dodana: zeure lanagaitik, eskerrik Txomin!!!

Bizia, zabala, zorrotza.

Telebista - Irratia

Ikusitakoak ikusita

Tele-San Ferminak

Duela bederatzi urte, 1981.eko Uztailaren 6an, San Ferminetako txupinazoa jaurti zuten mementu berean inauguratu zen ofizialki TVEren Naffaroako Zentru Errejonala.

Urte bete lehenagotik onartua zegoen espainiar Irrati-Telebistaren Estatutua eta administratiboki, Estatu espainiarak autonomien egitura hartua zuen Konstituzioaz geroztik. Bi araudi horien eguzkipean, toki desberdinetan TVEren zentru periferikoak loratzen hasi ziren. Iparreko zetntrua martxan zebilen, eta Bilbotik egiten ziren emisioak Hego Euskal Herriaz gain Burgos, Cantabria eta La Riojara helitzen ziren. Baina esan bezala, 81.eko San Ferminak zatiketa ekarri zuten. Ordutik aurrera, Telenorte eta Telenavarra bi errealitate «desberdinen» adierazgarri gisa ditugu begi bistan tele aparailuan.

IPESek argitaratzen duen «Langaia» izeneko aldizkariak agertu zenez, «informazioa bereizteak ondorio psikologiko garrantzitsu bat dauka: askorentzako baliagarria zen marku erreferentzia apurtu zela, Nafarroa eta Euskalerrriaren arteko harreman hori hautsiz». Eta gaur da eguna Euskal Herriko lurraldetasuna errespetatzen duten saio bakarrak txupinazoa eta ondorengo entzierruen erretransmisioak direla. Bat egiten gaitu Tele-San Ferminak.

E. ARANA

Botoia sakatu aurretik

'Etxera menditik'

● Astelehenez, Uztailak 23, gaueko 10etan *Alfred Hitchcocken* ordua saioan **Etzazu atzera begiratu**. Herri pake-tsu batetan erahilketa piloa gertatzen da eta biztanleak ikaragarri beldurtzen dira. Hiltzaileak beti emakume xarmantak aukeratzen ditu, eta aintzinako errito misteriosuen antzera egiten dira. Daphe Gray medikuntza ikasle polita McFarlanedarren etxerantz abiatzen da jai batetara, baina norbait bere atzetik ibili denaren susmoa du. Etxeratzearn bere senargaiak etxerantza laguntzen du, eta bidean erasotua izan den neska bat topatzen dute.

● Uztailaren 24an, asteartez, gaueko 10etan Etxeko Zinea saioan **Piztiak bezala** (1966).

Ehiztari zuri batek safaria gidatu behar du, duela mende bat, Afrikan. Bezeroa marfil ehiztari errukigabea, tribu batetako gerlari indigenarekin haserretzen da, safariak honen lurretatik pasa behar duela eta. Safaria suntsitu egingo dute eta partaide guztiak hil, ehiztari zuria ezik, honek bere adorea erakusten duela eta. Honela, lehoiaren froga iragan beharko du: hamar lehoi ehizatzea inolako armarik gabe.

Zuzendaria: Cornel Wilde.
Antzezleak: Cornel Wilde, Gert Van den Berg, Ken Gam-pu eta Patrick Mynhardt.

● Asteazkenez, hilak 25, gaueko 10etan Gaueko Pelikula: **Axutariak** (1977). Napoleonen garaian, Armand DHubert husare zentzudun gaztea, zehaztasun arraro batzutan, ofizial lagun batekin elkar erahilketa bat egitera behartuta ikusten da. Beste ofizialari, errukirik gabeko borrokalaria, ez zaio gauzak erdi bidean zintzilikaturik uztea gustatzen.

Zuzendaria: Ridley Scott.

Antzezleak: Keith Carradine, Harvey Keitel eta Edward Fox.

● Uztailak 28 betetzean, la-runbatez, gaueko 10etan **Etxera menditik** (1960). Wadw Hunnicutt kapitaina, emakumezale eta diktadorea izaki, bere emaztea Theron semea zaintzera mugatzen da, eta azken honek bere aitaren irudi faltsua sortzen du.

Zuzendaria: Vincente Minelli. Antzezleak: Robert Mitchum, Eleanor Parker eta George Peppard.

Ikusi baietz...

● Igandean, hilak 22, arratsaldeko 5,15etan **Golfa: British Open**.

● Larunbatez, hilak 28, arratsaldeko 4,40an **Lobster Comes Zine** komikoa.

● Larunbatez baita, arratsaldeko 5,50etan **Bihartik aurrea** dokumentala.

● Uztailaren 29an, igandez, arratsaldeko 5,15etan **musika: Rock around the world**.

Telebista - Irratia

Airean erantzun

Andoni Tolosa: «Egin Irratiak emandako askatasuna ez nuke beste inon eskuratuko»

Andoni Tolosa «Egin Irratia»n goizeko saioa irekitzen duen irrati gizonak mikrofonoari errespetu handia zor badio ere, irratigintzatik urrun aritu nahi ez duen gaztea dugu. Gaua atsegin eta goizean goiz entzulego esnatzeak sortzen dion kontraesan eta saio beraz mintzatu zaigu.

ARGIA.— Ez da eskuarra irrati libre batetik irrati komertzial batera salto egitea. Azal iezaguzu zure esperientzia?

Andoni Tolosa.— Ni irrati librean, hau da, Hernaniko «Molotoff Irratia»n trebatu naiz eta «Egin Irratia» sortu berria zela eta, folk musika saio bat eskainiz agertu nintzen irrati horretan. Iazko udan bi hilabetez aritu nintzen eta hura pasa eta gero arratsaldeko 4etatik 6etara magazine bat edota goizeko 7etatik 8etako saioa eskaini zidaten. Inolako zailtzaik gabe goizekoa aukeratu nuen eta hementxe nabil bueltaka.

A.— Zergatik aukeratu zenuen goizeko saioa eta ez arratsaldekoa?

A.T.— Orduategiak berak aukera handiagoa ematen duela. Arratsaldeko bazkal osteko orduak motelak dira eta goizean bederen erdilotan dagoen jendearekin gustorago sentitzen naiz. Esnatzeko era asko dago; batzuk informatibo, efemeride

eta egunkarietako lehen orrialdeekin esnatzea nahiago dute, nik beste aukera bat eskaintzen dut, humorea eta berri bitxiak, saioa lo eta esna egon arteko zubi bat da, joku bat.

A.— Eta nola liteke poesia idazterakoan gau beltzaren ikuspegitik idaztea eta irrati saioa egiterakoan goizaren argitasunarekin topo egitea?

A.T.— Hauxe da irrati «Egin» irrati saioa honek sortu didan kontraesan bakarra. Horretaz gain, bizitza soziala goizago bukatu behar izatera bueltatu nau baina...

A.— Baina zein irrati mundutik zatozen kontuan izanik, irrati komertzial batean gustora funtziona al dezakezu?

A.T.— Nik egiten dudana, nire kasa, nire gustoz egiten dut eta irrati komertzial baten mugak ezagutzen ditugu. Alde honetatik, «Egin Irratia»n askatasun osoa aurkitu dut eta entzulego artean espektru zabala da-

goenez, eta entzulego beraren aurpegia ikusten ez dudanez, gustora egiten dut saioa. Are gehiago, «Euskadi Irratia» irrati instituzionalean edo beste batean banintz ez dut uste horrelako askatasunik nukeenik.

Irratia espresabidetzat hartzen dut, horrela ulertzen dut eta oraindik irrati zer den ikasten ari naiz. Mundu bat da, entzungarri egin dadin trikimailu asko dago eta horretan nabil, guzti hauek ikasten.

A.— Saioaren helburua zehaztuko al zeniguke?

A.T.— Hitz batez bitxia izatea. Erabiltzen dudana eskema euskara hutsezko beste saioetan ez da erabili eta «Egin

Irratia»k eskainitako aukera probetxatu dut. Irrati hau gazte, berria eta egunez egun egiten ari den irrati da eta esperientzia berriak ezartzeko primerako aukera. Nire saioari sasi informatiboa deituko nioke.

A.— Gauetz eskainiz gero saioaren bat zein nolakoa egingo zenuke?

A.T.— Hamabietatik aurrera egingo nuke, musika eta idazle munduak nahastuko nituzke, sasi poesia... gauetz lirikotasuna adieraztea errazagoa bait zait. Hala ere, ez dago proposamenik, beraz nire honetan darrait.

A. ETXEZAHARRETA

Bazterreko aldetik

New York-eko
pobreak

New York hiri bitxi eder bat da, bertako kaleak zeharkatzen dituzenean, munduko hirian zaudela esango zenuke edo gutxienez mundu kapitalistaren hiriburuan, dena hain da handia, hain oparoa; hala ere emeki-emeki hiriko jendeen bizitzan sartzen zarenean, handitasun eta oparotasun hori gutxi batzuenak bakarrik dela ohartzen zara. New York bakan batzuen paradisua da, besteak gehiengoak paradisuatik jaurtiak izan dira edo ateetan geratu dira.

New Yorkeko bitxikeriarik handienetako bat, kale aberats baten bukaeran, kale izugarri pobre baten hasiera dagoela da. Aberastasunak, txirotasunaren beharra balu bezala izateko.

Hiri horretan bizi nintzen egun batean, autobus batera igo nintzenean, izugarritzko kiratsa sentitu ondoren, usain hura zetorren leku runtz begiratu eta pertsona bat zelakirats hura botatzen zuena ikusahal izan nuen; bere eskuen itxura gatik gaztea zela zirudien, baina bere arpegi zahartuak, bizirik usteltzen ziharduela adierazten zigun.

Denak paradisuaren bila joaten dira New Yorkera, baina Rockefellertarak oso gutxi dira eta askoko eta askok metroetako epeltasunean babesa aurkitu behar izaten dute.

New Yorken bost mila eskale bizi dira. Orain hiriotako agintariak, metroari itxura garbiago bat eman nahirik bertako egurrezko bankoak kentzea erabaki dute, eskaleak haretzan ez daitezela. Hala ere pobreak hor daude eta hor azalduko dira, baina orain lurrean etzango dira.

Paradisu irabazi ez dutenek, ez dute ezer merezi, dena kentzen zaie, egurrezko bankoak ere eta hiri ederreko oparotasunean ez dute partetik.

AMAIA LASA ALEGRIA

Urriarako prest

BELEBROMOA beteta amaitu zen «Euskaldunon Egunkaria»ren aldeko kanpaina, Uztailaren 15eko bazkalondotik hasi eta gauerdia arte iraun zuen sei ordutako Egunkariaren Festaz. Duela bi hilabete Euskal Herriko bazter guztietan martxan ipini zen promozio kanpainak azken egun historikoa izan zuen: «Egunkaria»ren lehen zenbakia —frogazkoa— 50.000 alez kalera-tu eta «Egunkari Erraldoia»ren bilduma osaketa ikustera 8.000 lagun hurbildu zen Donostiako festara.

Arteleku eta Artepalo artista taldeek Belodromoan egokitu eta apaindu zuten auditoriumak festaren lehen unetako txundidu-

ra eragin ondoren, Xabier eta Peter umoregileen eskutik aurkeztutako *show*ak hartu zuen berehala txanda lau ordutako ikusgarri paregabeaz, Panpi Laduche, Gontzal Mendibil, Gorka Körr kantariak eta Xabier Amuriza eta Jon Lopategi bertsolariak lagun, eta segidan bi ordutako musika jaialdian Oskorri, Jo ta Kie eta M-ak taldeak medio.

Egunkariaren Festa, garai bateko «Bai Euskarari» ekitaldiaren antzeratsu, euskaltzaleen bilgune galanta bihurtzea lortu zuen Egunkaria Sortzen taldeko antolakuntzak, gerraondoko estraineko euskarazko egunkariaren agerpenerako motorrak martxan bero jarrita.

Jon Sarasuak puntua jarrita

Joseba Tapiari
(Euskal Herriko tikitilari txapelduna)

— Argia ikusi berri duen zuen dikskoak ekarri du berritasunik belarrietarako. Trikitixatik rantxeratera pasatzen zarete?

Gu beti izan gara mejikano samarrak. Baina ez, ez da guztia egia, nahiz eta beharrezkoa izan betikotik piska bat ateratzea. Egia esan ia orain arte bezala jakiko dugu, erromeria eta dantzarako talde izaten, baina aldaketa batekin: Hemendik aurrera batera eta baju batekin osatuko dugu taldea. Lehen jotzen genituen musikak eta diskoko doinu berriak joko ditugu, eta, hori, dantzarako talde izaten jarraituko dugu.

Aldaketa haundia da, baina beharrezkoa guretzat. Nahi eta ezinean genbiltzan azken aldian, trikitixa eta panderoarekin edozein musika jo nahirik eta soinu aldeetik iritsi ezinik. Zerbait berria egin nahi genuen. «Trikitixa band» —polit gelditzen da, ezta?— edo horrelako zerbait izango da. Disko honen ondorenerako beste material batzu prestatzen ere ari gara, baina lenehbizi ikusi beharra dago honek zer ematen duen.

tartean, udazkenetik aurrerako egunkariaren nolakoaren berri eman zuen, euskaldunon etxeetan egunkari lehen eta nagusia izateko kalitatea ukanen duela erakutsiz sobera.

Egunkaria Sortzen Talde Eragileak bere garaian publikoki aurkeztu zuen euskarazko agerkariaren proiektuak gorputza hartu du, kanpainaren ostean honez gero sortua dela «Egunkaria Elkarte Anonimoa» argitaratzailea. Urriarako, beraz, azpiegitura eta kazetari ekipo errearen finkatzea besterik ez da falta, joan den igande goizez prentsaurrekoz frogazko egunkariaren aurkezpena egin zuten Nerea Azurmendi, Joan Mari Torrealdai, Joxe Migel Zumalabe eta Martin Ugaldek adierazi bezalaxe.

KANPAINAREN antolatzaileek jakitera eman dutenez, hasiera batean espero baino etekin handiagoa eman du ekimenak bi hilabete hauen buruan, nahiz eta oraindik ere ahaleginetan jarraitu beharko den eguneroko argitalpena posible egingo duen oinarritzko kapital kopurua borobiltzen. Egun-

daino euskal herrietan lanean aritu diren eta aurrerantzean urria bitartean ere bere horretan segituko duten orori esker, aurtengo udazkenerako euskal Egunkaria errealitate bilakatuko dela ez da zalantzarik.

Kronika honen erredakzioa ixtear gaudela, bigarren euskal egunkari proiektu baten iragarle den Gasteizko Kultura Sailak ez du artean adierazpenik egin «Euskaldunon Egunkaria»ren Uztailaren 15eko argitalpenaren gainean, ez eta euskaldungoan eragin duen espektatiba baikorrari buruzko baloraziorik. Ostera, «Euskaldunon Egunkaria» babesteko eskariaren aurrean Gasteizko Kultur Sailak azaldu duen orain arteko ukapen jarrerak badirudi bestelako bidea abiatuko bide duela hemendik aurrera, Euskal Elkarte Autonomoko ejekutibatik gertuko iturriek jakinarazi dutenez bederen. Joseba Arregik derrigortu nahi izandako balizko proiektu instituzionalera hurbildu beharreko jokabidea aldatzeko zorian dago itxura denez, gaur egun publikoa den proiektu bakarraren Egunkaria Sortzen talde kudeatzaileak solaserako borondate zabalez segitzen duen bitartean.

GORKA ARRESE

EUSKALDUNON Egunkaria kioskoetan salgai izan zen kanpainaren amaierarekin batera. Berrogeita hamasei orrialdeko Egunkariaren erredakzioan Eguna, Hemen, Egin, Gaur Express, ARGIA, Euskadi Irratia, Gure Irratia, Euskal Telebista beste zenbat komunikabidetako berrogei kazetarik hartu zuten parte iragan larunbatean, hiru hilabete barru, urrian, benetako eta egunerokoa kaleratu ahal izateko prestutasuna agertarazteko xedean.

Eritzia, Euskadi, Gizartea, Ekonomia, Estatutuak, Nazioartekoa, Kirola, Kultura, Agenda sailetan tajaturiko agerkariak, kanpainari buruzko kuaderno gehigarria

Eztabaida zahar baten inguruan

GAUZA ezaguna da, Udako Euskal Unibertsitatea (UEU laburki esanez) euskaldun askok emesten dugun Euskal Unibertsitate-ranzko bidean lan egiteko asmoz sortu zela. Eta bere horretan dihardu gaur egunean ere. Bertan, Iparraldean egin beharra zegoeneko egunetako agirian argi baino argiago aldarrikatu zenez, izenean datozen gure herriaren kontzeptua, bai lurraldeotasunari eta bai hizkuntzari loturik ikusi izan da beti; UEUko ekitaldiak bultzatu ditugunongan bederen horrelaxe izan da (eta da). Alegia, administratiboki kokaturik gaudeneko erakundeez gainetik, euskal herri guztien batasuna izan da (eta da) abiapuntua, eta euskara izan (eta da) bertan erabiltzen den hizkuntza bakarra. Gauzak argi, beraz, lehenengo momentutik bertatik.

Dena dela, zenbait urte, estatu espainoleko autonomoratzeprosesuren kalenturaren barnean, erakunde ofizialen aldeko uhinaren eraginaz, bestelako biderik proposatu zen Baskongadetako unibertsitateko partaide batzurengandik. Gipuzkoatik zetorren ideia nagusia eta labur esanda, honako zerbaitean oinarritu zen: Udako Ikastaroak egin behar ziren, Donostian prezeski, Universidad del País Vasco/Euskal Herriko Unibertsitatea (UPV/EHU laburtuz) delakoaren zuzendaritzapean. Eta orduan, eztabaida latza burutu zen, UEUk eduki behar zuen kokaguneaz eta betebeharreaz.

Batzuk ziotenez, UEUk Donostiako Udal Ikastaroetan integratu behar zuen, eta horrela UPV/EHUK Euskal Unibertsitaterako bidean bultzada izango eta emango zukeen. Beste batzuren eritzian, oster, Udako Ikastaroak UEU konpetentzia egiteko eta azkenean UEU irensteko sorturik zeu-

J. R. ETXEBERRIA
(UPV/EHUko irakaslea)

den; gainera, erdal ikastaroak ziren nagusiki eta arrazoi horregatik salatu egin behar ziren, aldi berean Iruñeko ekitaldiei eutsi behar zitzaielarik. Agian gehiegi sinplifikaturik, horren antzekoak izan ziren, eztabaida polarizatu zuten bi muturrak.

HASARRERATZERAINOKO eztabidak eta salaketak izan ziren, ordurarte batera ibili baina ordutik aurrera bide dibergenteak segituko zituzten adiskideen artean. Gogoratu besterik ez dago, adibidez, L.M. Bandrés eta Txillardegiren artean izandako polemika garrantza, hemerroteketan kontsulta daitekeena. Edozertara, denbora pasa ondoren, ene eritzian garbi geratu da, Txillardegiren iragarpenak zuzen samar zebiltzala.

Zergatik diodan hori? Gazteago direnentzat urruntxo geratuko den arren, laburki azal dezakedalakoa nago. Hitz batez, une hartan UEUk zentzurik ez zeukala esan zitzaigun, irtenbidea Udako Ikastaroen integraztean zegoela eta hortik abiatuko zela euskalduntze-prozesua. Fidagaitzak izaki, zorionez ez genien kasurik egin! Zeren eta, uste dudanez, itsuen erara begiratzen ez

duenarentzat, denborarekin nabari geratu bait da. Udako Ikastaroak, izatez, Cursos de Verano direla, euskarara itzultzen den erdal testu originalak ederki ageri duen bezala, bertan euskarak gehienara jota apaingarri-papera betetzen duelarik. Kontrako-rik uste duenik balego, pozik eztabaidatuko nuke puntu hori berarekin, oker dabilela komentzituko dudalako segurtasunaz. Froga eta datu nahikorik emango nioke bederen! Bai! Tristea da aitortzea baina, zinez, Cursos de Verano horiek (salbuespen txikiak gorabehera) berdin-berdin egin zitezkeen Santander-en zein Murcia-n.

BESTE gauza bat da, interesgarri diren ala ez eztabaidatzea. Horretaz, orohar, nire erantzuna baiezkoa izan daiteke zenbait kasutan. Baina, ene eritzian, orduko eztabaidaren muina eta hemengo arazoa ez da gaiak interesgarri diren ala ez zehaztea, baizik eta Euskal Unibertsitaterako, hots, Euskal Herri osoko unibertsitate euskaldunerako aurrerapauso diren ala ez finkatzea. Horretaz, argi eta garbi, nire erantzuna ezezkoa da.

Horregatik sekula ez naiz Donostiako Cursos de Verano direkaloetara joan, eta kontrako arrazoirik agertzen ez didaten birtartean joateko asmorik ere ez dut, nahiz eta UPV/EHUko irakaslea izan. Ordea, Euskal Unibertsitaterako bide luze eta maldatsuan, niretzat arnasberritzeko bidea izaten da Iruñeko UEUn parte hartzea, nahiz eta horrek nire kurrikulu ofizialari askorik laguntzen ez dion. Zer egingo diogu, ba? Azken batez, lagunak aukeratzea nork geure esku dugun zortea izaki, zeini musu eman eta zeini muzin egin, nire kontua da.

Ados al zaude nirekin, Larraonako txistulari-ohia?

EUSKALDUNON

Egunkaria

Esateko asko daukagu

Udazkenerako kalean

Egunkaria

Euskadi-Gazteak

Kalitatezko egunkari nazional, zabal eta independente bat egitera goaz. Desafio honek zure laguntza ere behar du. Egun hauetan aurrera eramango dugun kanpainan parte hartzea eskaintzen dizugu.

Zu ere egunkaria sortzen!

EGUNKARIA SORTZEN: Karmengo Andre Maria kalea 25, behea / 10-12 bulegoak / 20012 - DONOSTIA
Tel. 27 81 01 - 27 18 01

Seguruetan aintzindari.

Egunetik egunera guztion beharrei egokitzen ahalegintzen garelako pertsona, familia, industria bakoitzaren neurria egunerakotutako poliza gama, errazak eta ekonomia guztietara moldatzen direnak ditugulako.

Poliza aintzindariak.

 LAGUN ARO
SEGUROS ASEGURUAK